

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

Afgangsexamen og Hovedexamen

i

Odense Cathedralsskole

i Aaret 1867.

Indhold:

- I. Bidrag til Skolens Historie, niende Hefte: Fortsættelse af Underviisningens Historie.
 - II. Skoleefterretninger.
-

Odense.

Syens Stiftsbogtrykkeri.

I. B.

Underviisningens Omfang m. m.

fra den Guldbergske Periode indtil Nutiden.

~~~~~

Forordningen af 17de April 1739 bebudede en heel Reform i Underviisningens Indhold saavel som i dens Aand, men Forbedringerne i Skolevæsenet figurerede mere paa Pappiret end de fremtraadte i Virkeligheden; og at Forordningens Frugter vare saa ringe, kom af, at Hovedbetingelserne for dens Efterlevelse manglede; navnlig stortede det paa hensigtsmæssige Skolebøger og paa duelige Lærere. Hvad det første Punkt angaaer, da hedder det i Slutningen af omtalte Forordnings § 31, „at Kongen er betænkt paa at lade i alle Discipliner nye Compendia og Præcepta paa Dansk, saa snart muligt, forfatte“, og virkelig var det allerede ved kongl. Rescript af 25de Februar 1737 overdraget nogle navngivne Lærde at forfatte nye Skolebøger i de forskjellige Fag; men Ordren blev næsten ikke udført af nogen af disse Lærde (Nyerup S. 214 ff.). Kun sparsomt og langsomt indtraadte i den følgende Tid Forandringer i de tidligere brugte latinske Compendier, og det navnlig for de gamle Sprogs Bedkommende; saaledes auctoriseredes ved kongl. Rescript af 11te Mai 1742 en af Student A. Lundhof besørgt dansk Oversættelse af J. Langii grammatica latina, hvilken Oversættelse dog allerede ved Rescript af 2den Februar 1754 fortrængtes af Søren Ancherens latinske Gram-

matica, et Værk, hvorpaa Forfatteren allerede under 23de April 1751 havde faaet Privilegium i 30 Aar, og saa længe holdt Bogen sig ogsaa i Skolerne, idet den først ved Rescript af 3die April 1782 blev afløst af Badens latinſke Grammatik. Endvidere auctoriseredes ved Rescript af 22de Januar 1762*) Stud. Chr. Martfeldts danſke Overtættelse af Cellarii liber memorialis til Brug i Landets Skoler iſtedetfor Stephani Nomenclator latino-danicus. Med Henſyn til det andet Punkt vil jeg, da jeg i et følgende Afsnit kommer til at tale nærmere om Lærerne, her kun bemærke, at der næſten ikke paafølgte nogen Forandring i Lærerpersonalet i Skolerne, ſkjøndt ſaa mange af Lærerne vare uduelige, og iblandt de dueligere dog kun meget ſaa vare ſtilkede eller oplagte til at gjennemføre en Reform eller forandre Methoden; alle vedbleve de at vare Claffeledere og at undervise i ſamtlige Fag, ſelv de nye, hver i ſin Claffe, hvad enten de kunde noget deraf eller ikke; og paa denne Miſlighed gjorde allerede en af Datidens litteraire Notabiliteter, Mag. Fr. Chr. Gilſkov opmærksom i ſine 1748 udkomne philoſophiſke Breve, hvori han anbefaler, ſom mere nyttigt, Videnskaberneſ Deling imellem Lærerne (Her up S. 231).

Under ſaadanne Omſtændigheder kan det da heller ikke overraſſe ſynderlig, at overalt den gamle Clendrian vedblev, eſterat en god Skolelov var udkommen, og at der under 1ſte December 1774 uſtededes et kong. Rescript, hvis Begyndelſe lyder ſaaledes: „Det er en bekjendt Sag, at Bore latinſke Skoler ere meget forfaldne, og at Ungdommen kommer til Univerſitetet raa og mindre grundet, end

*) De her og i det følgende citerede Rescripter og Cancelliſkrivelſer findes i Viſearchivet.

Vi kunne vente“, og „for at standse et saa farligt Onde“ udnævnes en Commission, der skal foreslaae Forbedringer (jfr. Nyherup S. 254). Dette Rescript er conciperet af daværende geheime Cabinetssecretair, Etatsraad Guldberg; han var ikke blot Medlem af Commissionen, men ogsaa næsten eneraadig i den, og det er da med god Grund, at Frugten af denne Commissions Forhandlinger, Forordningen af 11te Mai 1775 kaldes den Guldbergske Skoleforordning. I denne Forordning er optaget en stor Deel af Indholdet af de to tidligere fra 1739 og 1756, dog med ikke uvæsentlige Modificationer især med Hensyn til Underviisningsgjenstandene og disses Fordeling, og med megen Udførlighed angives i den, hvad der skal være gennemgaaet, inden Discipelen kan blive Student, tilligemed metæ for hvert af de syv Aar, hvorpaa Skolegangen er beregnet, samt Fremgangsmaaden i hvert Aag. Forbringerne i de gamle Sprog ere satte ikke lidet høiere end i den ældre Forordning, men endnu er der ikke Tale om nyere Sprog; Jurisprudents er bortfaldet, og istedetfor Geometrie er kommet Sphærica d. e. et Slags Astronomie, hvormed begyndtes i det femte Skoleaar. Meget stærkt betones Underviisning i Modersmaalet, og der foreskrives igjennem alle Classer ikke blot Øvelser i at læse og skrive det (til Regel for Orthographien skal tjene en Samling [Mallings] af berømmelige og gode Danskes, Norskes og Holsteneres Handlinger, hvilken skal besørges udgiven), men ogsaa for de lavere Classer dansk Grammatik. En Gjenklang fra gammel Tid er, at der hver Løverdag skal repeteres, hvad hele Ugen er gennemgaaet (§ 24, 34 i), og af andre Eiendommeligheder kan nævnes Indsendelse af Stilebøgerne for hvert Aar til Biskoppen og af Prøvestilebogen til Universitetet (§ 34 k ff.), endvidere An-

befaling af privat Studium af flere latinske og græske Forfattere „for de muntreste og bedste Hoveder i Tritimerne“ (§ 23 jfr. § 43), endelig Forskrifter om Oprettelse af Skolebibliotheker (§ 42 ff.). Som Dimissionsalderen bestemmes det fyldte syttende Aar, samt, med Hensyn til Optagelse i Skolen, at denne ikke bør finde Sted før Børnene have fyldt deres 9de Aar, og Fordringerne med Hensyn til Optagelse i nederste Klasse ere noget høiere end de nuomstunder gjeldende. Iøvrigt maa jeg, hvad Detaillen angaaer, henvisse til Forordningen selv og Udtoget deraf hos Nyerup S. 267 ff.

I samme Forordnings § 84 gives de fattigste Disciple Udsigt til at erholde de nødvendige Bøger uden Betaling, men der bestemmes tillige, „at af alle Bøger, som i Skolerne nu skulle indføres, ingen andre Exemplarer eller Oplag end de nye, som nu blive foranstaltede til Trykken befordrede, hvorefter af Ungdommen i Skolerne maae bruges“, samt at der paa disse Skolebøger skal sættes en billig Taxt og der desuden paa 100 Exemplarer skal gives 10 i Tilgift, og at Rectorerne skulle forskrive et tilstrækkeligt Antal og forsyne Disciplene dermed for den foreskrevne Taxt. Rectorerne bleve saaledes Colporteurere for de privilegerede og monopoliserede Boghandlere, men sættes tillige i Stand til ved Friexemplarerne at forsyne de fattigste Disciple med Skolebøger uden betydelig Bekostning for Skolekassen. Med Cancelliskrivelse af 23de December 1775 blev der sendt Biskopperne en For-tegnelse over endeel Bøger, mest dog kun latinske Forfattere, hvorpaa visse Boghandlere havde faaet Privilegium og som bleve auctoriserede til ene at bruges i Skolerne, men med Forbedringen af Lærebøger og andre Apparater gik det meget langsomt; til det af Nyerup S. 272 Anførte kan føies, at

ved kong. Rescript af 29de Mai 1789 Badens latinste Lexicon fattes istedetfor den hidtil brugte Nucleus latinitatis og Verba Stephanii. I det Hele vedbleve de gamle Lærebøger at herske i Skolerne, og, hvad der var værre, der skete meget lidet til Forbedring af Lærerpersonalet, naar undtages, at enkelte flinke Mænds Ansættelse til Rectorer og Conrectorer falder i denne Tid; men disse kunde ikke faae Bugt med gammel Bane, som modarbejdede en frugtbringende Udførelse af de ved denne Forordning tilsigtede Forbedringer. Der ankes da ogsaa allerede i en Cancelliskrivelse af 8de Januar 1780 over, at det af de indkomne Beretninger om Examen artium sees, at det latinste Sprog — „som er Grundvolden til den øvrige Lærdom, det, som den meste Tid anvendes paa, og det Sprog, hvori den første og altsaa den almindelige grammatica læres“ — forsummes i en Deel af Skolerne, og iblandt Skolerne under Sjens Bispestol ndhæves Nyborg og Nykjøbing Skoler som de, hvis Dimittenders Maadelighed og Uduelighed i de forrige Aaringer har været mest fjendelig. Et andet Vidnesbyrd med Hensyn til Forordningens ringe Virkning er hvad Nyerup bemærker S. 270: „Ved denne nye Lovgivning var der vistnok vundet Betydeligt for Skolevæsenets Fremme, naar der kun holdtes over dens Efterlevelse. Det Punkt, som saa fordeelagtig udmærker Forordningen, Nidfærheden for Modersmaalet, fortæller man, at der i Praxis mindst tages Hensyn paa.“

Det manglede ikke paa Lovtaler over denne Forordning, deriblandt af de to Odense Rectorer Søren Andersen og Johan Henrik Tauber (Nyerup S. 271), dog er den Sidstes i Aaret 1781 holdte Lovtale over den nye Skoleforordning nærmest støttet paa: „at den giver en Skolelærer de ønskeligste Leiligheder til at vise sig i alle hans Embedstrin

som en ædelstænkende Menneskeven og en søm Fader for den ham anbetroede Ungdom." Han søgte ogsaa som Rector for Odense latinske Skole (1781—87), i Overensstemmelse med Forordningen, at faae tilveiebragt en bedre Orden og en fornuftigere Behandling af Underviisningen i denne Skole, ligesom han ogsaa lagde betydelig Vægt paa Underviisningen i Modersmaalet ved skriftlige og mundtlige Øvelser deri, og den Plan, han agtede at gennemføre, kan sees dels af de „Love og Erindringer“, han bekendtgjorde for Lærere og Disciple i Januar 1783 og som ere optagne i hans Dagbog (hvorefter de ere aftrykte i „Samlinger til Nyens Historie og Topographie“ 3die Bind S. 337 ff.), dels af det i samme Aar med Biskoppens Samtykke udgivne lille Skrift: „Forslag til Skolearbeidets ligelige Deling inellem Lærerne ved Odense latinske Skole igjennem alle Classer, nærmest til Efterretning for dem, som fra Huusunderviisning vilde sætte deres Børn til den offentlige, overensstemmende med Forordningen af 11te Mai 1775.“ Men hvad han saaledes havde opbygget, faldt sammen igjen under hans Efterfølgere. Hvor lidet han øvrigt selv følte sig tilfredsstillet ved denne Skoleanordning, sees noksom af mange Ytringer i hans haandskrevne Dagbøger, og flere af dens Mangler fremhævede han i en Afhandling, som han udgav 1789 „om Brøstfældighederne i det lærde Skolevæsen“. Men endnu mindre tilfreds var det store Publicum med Forordningen af 11te Mai 1775, der ikke forandrede Noget i de Grundsætninger, hvorpaa den gamle Latinske Skole var bygget. Tiden fordrede noget Andet, en mere udvidet og bedre ordnet Ungdomsunderviisning, der kunde føre til en almindeligere Dannelse. L. Engelstoft betegner den daværende Stemning saaledes: (Univ. og Skole=Annaler 1806 1ste B. S. 32): „Philosophiens

alt mere og mere frembrydende Sol kastede just dengang sine første Straaler paa Opdragelsens Rige og udbredte over Alt, hvad dertil hører, et hidtil ukjendt Lys og Interesse. De mest tænksomme, indsigtfulde og erfarne Mænd forenede sig til ei blot at rette enkelte Feil og afhjælpe enkelte Mangler, men ogsaa at give det Hele en ganske anden, efter nye og mere omfattende Grundsætninger indrettet Form. Følger heraf var en almindelig Gjæring i det hele Opdragelsesfag, Fremdragelse af en Mængde nye Synspunkter, hist og her iværksatte radicale Omstøbninger, nye Erfaringer, nye Ønsker.“ Ogsaa Tauber har i en Tale: „Nogle uforgribelige Tanker om den nærværende Gjæring i Underviisningsfaget“, hvilken han holdt og udgav 1789, skildret, hvilke Ønsker og Forandringer der da gjorde sig gjeldende.

Saalænge Guldberg var ved Roret, var der ikke at tænke paa Forandringer; men den Regjering, som afløste hans Statsstyrelse, erkjendte Nødvendigheden af en Omændelse af hele det høiere Underviisningsvæsen. Allerede ved Rescript af 9de September 1785 blev der nedsat en Commission til at udarbejde en Plan „til Forandring og Forbedring ved de offentlige latinske Skoler og Universitetet, saa og til at rette visse Feil, som ved en eller anden Feilighed have indfueget sig“; og skjøndt man af de Spørgsmaal, som denne Commission sendte fem dengang meget ansete Rectorer til Besvarelse (Næherup S. 276 ff.), seer, at de af den paa-tænkte Reformer ikke vare meget gjennemgribende, bragte den dog først Indførelsen af nyere Sprog og Mathematisk i Skolen paa Bane. Den bevirkede en ny Fundats for Universitetet, men inden den kunde gjøre noget for Skolevæsenet, tabte den ved Døden, ved Forslyttelse eller andre Omstændigheder de fleste af sine Medlemmer, saa at det blev nødvendigt at supplere

eller, rettere sagt, fornye den ved Commissorium af 14de Mai 1790. Denne Commission for Universitetet og det lærde Skolevæsen under Forsæde af Prindsen (Herzugen) af Augustenborg arbejdede med megen Iver, og dog brugte den omtrent ti Aar til at forberede den Reform, som til en Prøve ved Reglement af 23de Januar 1801 blev indført i Christianias, ved Reglement af 2den October s. A. i Kjøbenhavns Skole, og endelig ved Reglement af 1ste December 1802 i Odense Skole, hvilke tre Skoler da fik Navnet: Cathedralsskoler. Disse tre Reglementer med deres Bilag ere paa meget faa, for Underviisningen uvæsentlige og kun af locale Hensyn betingede Punkter nær, saagodtsom ordret overeensstemmende med hverandre. Om de Forhandlinger, som gik forud for Reformen, s. Nyerup S. 286 ff.

Reformen af 1802 (i Fogtmanns Rescriptsamling er Reglementet for Odense Skole dateret 1ste October, i det særskilte Aftryk derimod, som udkom i Odense, d. 6te s. M.) gjør Epoche i Skolevæsenets Historie; den medførte Forandring i alle Dele af Underviisningen, baade med Hensyn til Læregjenstandenes Omfang og Lærefagenes Fordeling, Lærere, Metoden, Tilsynet og meg. m., og den danner Grundlaget for Skolernes Indretning i den senere Tid lige til vore Dage. Angaaende Betydningen og Omfanget af denne Reform vil jeg henvise, foruden til Reglementet selv, til en (ikke ganske fuldstændt) Afhandling af L. Engelstoft: „Forsøg til at aplyse det Spørgsmaal: hvori bestaae egentlig de Forandringer, der i de senere Tider ere gjorte i det lærde Skolevæsen (Univ. og Skole=Annaler 1806, 1ste B. S. 29 ff.). Her vil jeg blot indskrænke mig til at berøre nogle af de væsentligste Punkter.

Fagene bleve, foruden de tre gamle Sprog og Modersmaalet, af nyere fremmede Sprog Tysk og Fransk, af Videnskaber Religion og Moral, Anthropologie, Geographie, Historie, Arithmetik, Geometrie og anvendt Mathematik, Naturhistorie og Physik: desuden Calligraphie og Tegning. Disse Læregjenstande bleve ogsaa nu først behørig fordeelte ved et hvert Halvaar udarbejdet og approberet Timeschema, og der blev indført Control til Overholdelse af den bestemte Gang i Underviisningen. Hvert Fag havde sine Specialclasser indenfor de fire Hovedclasser, og hvert Fag havde sin egen Docent, der fulgte det igjennem alle eller de fleste Classer, medens for hver Klasse havde havt sin egen eneste Lærer for Classens samtlige Fag. En udførlig Underviisningsplan er vedføjet Reglementet som Bilag I under Titel: „Om Underviisningens Omfang i Specialclasserne og Grændserne for enhver i Særdeleshed“; den er underskrevet af den angaaende Universitetet og de lærde Skoler nedsatte Commission eller den saakaldte „Overdirection“ (hvis daværende Medlemmer vare Brinds Friderich Christian, Reventlow, Møllendamer, Rjerulf og Rahbek) og dateret for Odense Skoles Bedkommende den 27de September 1802; den er optagen som 1ste Anhang til Nyerups Skolehistorier S. 339 ff. og er særskilt udgivet i Odense tilligemed to andre Bilag til Reglementet, medens de andre Bilag, saavidt mig er bekendt, kun have skrevet (ialt medfulgte 9 saadanne Bilag). Maximum af Antallet af Disciple blev indtil videre bestemt til 75 og maatte heller ikke i Fremtiden gaae over 100. Som Betingelser for Optagelse i nederste Klasse fastsattes, at Aspiranten havde fyldt det tiende Aar og med Færdighed kunde læse dansk og latin Skrift og allerede havde lært de 4 Species i Regnekunsten; for dem, som ikke havde disse

tarvelige Forkundskaber, blev der sørget ved midlertidig Oprettelse af en Forberedelsesklasse, hvorom Mere paa et andet Sted. En vigtigere Tillempeelse til Tidens Fordringer, som især gik ud paa, at de latinske Skoler burde omdannes til Anstalter, hvori Alle kunde søge almindelig Dannelse og Kundskaber for Livet, eller, med andre Ord, at de burde omdannes til Realskoler, var, at Afdelingen ogsaa aabnedes for Ustuderende, idet Reglementets § 25 indeholder, at den Fordeel, som Specialklassernes Indretning medfører, ogsaa kan benyttes af dem, som ikke skulle studere, saaledes, at de tilligemed de Studerende kunne undervises i de almeennyttige Kundskaber, der ere ethvert dannet Medlem af Samfundet uundværlige. „De kunne ikke blot besøge Læretimerne i de nyere Sprog, samt de nedre videnskabelige Classer, men og, naar deres Forældre eller Bærger det forlange, de tvende nederste latinske Sprogclasser, ja i Tilfælde af, at en videre Uddannelse var dem tiltænkt, ogsaa tilligemed de til Studering bestemte Disciple benytte dem af Underviisningen i de øverste videnskabelige Classer. Ligeledes er det Forældrene tilladt for deres Børn at vælge enkelte Underviisninger uden at lade dem besøge de øvrige. Men den Bihensigt ogsaa at gjøre Skolen tilgængelig for Ikkestuderende maa aldrig skade Hovedformaålet eller paa nogen Maade blive den muligst fuldkomne Opnaaelse deraf til Hinder. Antallet af de ikke til Studering bestemte Disciple eller dem, der kun besøge enkelte Underviisninger, maa ikke heller i nogen Klasse udgjøre mere end omtrent en Trediedeel af det hele Antal Disciple i Classen —“ Skolearbeidet var efter den foreskrevne Underviisningsplan betydeligt; det dreves især i de første Aar efter Reformens Indførelse med Nidfarhed og ledes med Omsigt og Omhyggelse; skriftlige Øvelser vare for-

bundne næsten med hvert Fag. Hvert Cursus synes at have været beregnet paa et halvt Aar, og to Gange om Aaret, i Begyndelsen af April og October, skulde holdes almindelig Examen; den sidste af disse Examiner var offentlig og til den indbødes ved et Program; de ved Examinerne fungerende Censorer eller Inspecteurer skulde være Videnskabsmænd udenfor Skolen, foreslaaede af det saakaldte Skoleraad (Rector og Overlærerne) og indbudne af den locale Direction (Stiftsøvrigheden, senere kaldet Ephorat). Prøverne i saa godt som alle Fag vare baade skriftlige og mundtlige, og hver af disse Examiner optog fjorten Dage; efter begge Examiner synes Opflytninger at have fundet Sted*). En Deel af Examen udgjorde den offentlige Prøve, der foretoges med dem, som skulde afgaae til Universitetet, og den traadte istedetfor Examen artium. Denne ved Skolen selv holdte Afgangsexamen var temmelig omfangsrig og skulde efter § 38 bestaae, hvad den skriftlige Prøve angaaer, „i Henseende til Sprogkundefstaberne i nogle philologiske og Oversættelses-Opgaver, en latinsk Prøvestiil og en dansk Udarbeidelse over et forelagt Thema; i Henseende til den i de videnskabelige Classer gjorte Fremgang i Spørgsmaal, hvoraf to i hvert enkelt Kærefag udvælges af Skoleraadet og under vedborlig Opsigt udarbeides ligesom hine Opgaver.“ Ved den mundtlige Examen skulde Examinensinspecteurerne opgive af det hele Sprog- og Videnskabskursus, hvilket Demittenderne havde absolvert, de Stykker, den examinerende Lærer skulde gennemgaae med dem; de skulde bestemme, hvor længe hver Prøve skulde vare, efter

---

*) Jfr. Om Indretningen ved Examina i Odense Cathedralsskole ved Rector L. Heiberg, i Engelstofts Univ. og Skole-Annaler 1808. I. S. 117 ff.

foregaaende Aftale, eller efterfom de hver Gang under Prøven fandt passende. — Endnu maa fremhæves, som Indretninger, der sigtede til Control med Lærerne og Disciplene, at efter § 20 skulde der affattes og indgives til Skoleraadet en maanedlig Indberetning om det af hver Lærer gjenmeengaaede Pensum og dets Behandling, og at § 18 og 19 byder, at der over hver enkelt Discipel skal af hver Lærer føres et specielt Censurregister, i hvis fem Rubriker: Naturgaver, Skoleflid, Huusflid, Fremgang og Sæder han hver Uge nøiagtig og udførlig skal indføre sine Sagttagelser over sine Disciple, og at Resultaterne heraf ved hvert Halvaars Ende skulle indføres i den almindelige Censurprotokol. Disse Domme om Disciplene kom ikke til Forældres eller Børgers Kundskab uden i ganske enkelte Tilfælde, naar der stillede speciel Begjering desangaaende til Skoleraadet (Forhandlingsprotokol S. 81, 85). Om Charakterer var der i endeel Aar efter Reformen ikke Tale uden ved Examiner, og kun af disse Examenscharakterer meddeelttes der Forældrene en Afskrift*).

*) Spor af maanedlige Charakterer findes første Gang i Deliberationsprotokollen 1804 (S. 60), da Rector i Skoleraadets Møde d. 14de Juli anmeldte „Biskoppens ham mundtlig foredragne Begjering, at Lærerne vilde ved hver Maanedes Slutning meddele de Charakterer, som hans tvende i Skolen værende Sønner for samme Maaned kunde have fortjent.“ Dette troede Skoleraadet vel ikke at kunne nægte Hs. Hsærv.; dog opstilledes det Spørgsmaal, om Lærerne, hvis samme Begjering skulde indkomme fra flere Disciplers Forældre eller Børger, ogsaa burde forpligtes til at meddele hver et saadant maanedligt Vidnesbyrd?“ Ingen Beslutning toges dengang for et saadant Tilfælde. — Først i Begyndelsen af 1809 besluttede man i en Lærerforsamling at indrette Charakterbøger for de 3 nederste Classer, hvori hver Lærer skulde indføre en Hovedcharakter for Maaneden til Underretning for Forældrene, til hvilke der udgik en Mundskrivelse om denne Foranstaltning under 13de Januar s. A.

Jøvrigt var man strax ved Underviisningens Begyndelse efter den nye Plan d. 1ste November 1802 betænkt paa at indføre hensigtsmæssigere Lære- og Læsebøger, og i denne Henseende tjente en af Rector Thorlacius under 11te Dec- tober s. A. tilsendt Liste paa de Bøger, som hidtil vare brugte i Frue Skole (s: Metropolitan-skolen), til Grundlag, dog med ikke faa Modificationer, som bleve aftalte i Skoleraadets Møde d. 25de November (Deliberationspr. S. 8 ff.), og senere blev Spørgsmaalet om bedre Haaudbøgers Indførelse jævnlig bragt paa Bane, tildeels efter Impuls fra Over- bestyrelsen (Universitetsdiv. Skr. af 6te Marts 1806). Ogsaa adskillige Punkter af Underviisningsplanen viste sig lidet anvendelige i Praxis og maatte modificeres; navnlig frembød Disciplenes Fordeling i Specialclasserne ved Siden af Ind- ordning under Hovedclasser overmaade mange Uanseligheder, og efterhaanden tabte sig Specialclassernes Betydning; man beholdt kun den naturlige og nødvendige Gradation, at nogle Fag læstes lige fra nederste Klasse af, andre efterhaanden kom til i de følgende Classer.

Ved Forordn. af 7de Novbr. 1809 § 51 indførtes Charakterbøger for samtlige Disciple, hvori hver Lærer i det Mindste eengang om Maanedn efter sin Dagbog skulde indtegne sit Vidnesbyrd om hver Discipel til Foreviisning for og Paategning af Forældrene. Anmærkningsprotokoller til at paaante Uflid, Uopmærksomhed og andre Feil indrettedes allerede i Septbr. 1805 ifølge en Beslut- ning i Skoleraadet (Deliberationspr. S. 89, 93); men det varede meget længe, inden egentlige Charakterprotokoller i Classerne til deri at skrive daglige Charakterer og det hele smaalige Charakter- væsen fik Indpås. Betegnelsen og Beregningen af Charaktererne med Tal fra 1 = ug. indtil 6 = Slet er foreskrevet til Brug i Schemaet for Examenscharakterer samtidig med Reformens Indførelse i Bilag 6 til Reglementet, og har holdt sig her især som Scala for de daglige Charakterer, saalænge disse gaves, men vistnok kun i faa andre Skoler i Landet, hvorimod denne Scala endnu synes at være i Brug i Norge.

Ved Placat af 22de Marts 1805 bleve Landets øvrige Skoler med visse Indskrænkninger deelagtiggjorte i den ved de tre Skoler indførte Reform; men hvad der mere end denne Foranstaltning fik Indflydelse paa Underviisningen i Odense Skole, var den under samme Datum udgivne Forordning angaaende Examen artium ved Kjøbenhavns Universitet, hvorved tillige den de tre først reformerede Skoler, som det hedder her, indtil videre tillagte Ret til selv at afgjøre deres Demittenders Modenhed, ophævedes. Ved denne Forordning bleve ialt sexten skriftlige Udarbejdelser foreskrevne (deriblandt Oversættelse fra Dansk til Tydsk og Fransk), hvorimod den mundtlige Prøve indskrænkedes til de gamle Sprog, Geographie og lidt Historie, navnlig Fædrelandets; dog udvidedes i den følgende Tid den mundtlige Examination mere ved Praxis end ved Lovbud ogsaa til de andre Fag, hvortil der hørte skriftlige Prøver; men i adskillige af de Fag, som vare indførte i de først forbedrede Skoler, forlangtes hverken skriftlig eller mundtlig Prøve, eller, med andre Ord, de bortfaldt for de øvrige Skolers Bedkommende. Den nærmeste Følge af disse Foranstaltninger var, at Odense Skole fik tilsendt 10 Exemplarer af hvad Overdirectionen i nedenfor anførte Skrivelse kalder „en forandret Udgave“ af Bilag 1 til Anordningen af 1ste October 1802, og hvad Skoleraadet i Deliberationsprotokollen S. 83 betegner som „en ny udfærdiget Instrux for Underviisningen i de tre forbedrede Cathedralsskoler“, men hvad der i Virkeligheden ikke var Andet end den under 24de April s. A. bekjendtgjorte „Underviisningsplan for de lærde Skoler i Danmark og Norge, efter H. Rgl. Majts. Befaling affattet af Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler“, der nærmest var bestemt ikke til Brug for de tre Skoler, men for samtlige de

øvrige (nu først omdannede) Skoler i Landet. Denne Underviisningsplan, som rigtignok er en baade i Indhold og Form forbedret Omarbeidelse af hiint nævnte Bilag, og som optager de samme fem Sprog, som den ældre Plan, men indskrænker Videnskaberne til Religion, Geographie, Historie, Arithmetik og Geometrie, findes aftrykt i D. Stephensens og J. Sigurdsons Lovsamling for Island 7de B. S. 55 ff. Som Supplement til denne Plan medfulgte Overdirectionens Skrivelse af 29de April s. A. angaaende den fremtidige Stilling af de fra Examen artium udelukkede tre Fag: Anthro-
pologie (med Philosophiens Historie), Phisik og Naturhistorie, saaledes lydende: — „Blandt de i Anordningen om Ex. artium angivne Fordringer til Dimittenderne findes ingen egen Rubrik for Prove i Anthropologie, Phisik og Naturhistorie. Disse Lærefags Udelukkelse fra Fordringerne til Examen artium, skjøndt dertil havdes ligesaa gyldige Grunde, som til deres Optagelse i de forbedrede Skolers Underviisningsplan, lader befrygte, at ikke blot i den tredie videnskabelige Klasse vilde opkomme en Rigegyldighed for disse Kundskaber, men at der og i de lavere Classer vilde udbrede sig en Fordom om deres Undværlighed, og at i dem alle saavel Skole- som Huusfliden vilde bortfalde. At forebygge dette, er Hensigten af følgende Forskrifter:

1. Den tredie physiske og den tredie naturhistoriske Klasse reduceres til een Læretime ugentlig, og denne anvendes i hver af disse til at gjentage den i de lavere Classer givne Underviisning, og derved at udvide denne, eftersom dertil gives Leilighed ved denne Gjentakelse.

2. I hver af ovennævnte Kundskaber, for hvilke den nye Anordning for Examen artium ikke opgiver nogen egen Rubrik, underkastes Dimittenderne fra de tre forandrede

Cathedralskoler en egen Prøvelse i det forsamlede Skoleraads Nærværelse. De Charakterer, som efter dennes Udfald tilkjendes dem i hvert af disse Færefag, indføres i deres Skole-testimonium, og Commissionen vil føie den Foranstaltning, at de i den trykte Censurliste, som Examens-Anordningens 22 § omtaler, offentlig bekjendtgjøres.

3. De tvende Læretimer, som vindes ved Reductionen af den physiske og naturhistoriske Underviisning i tredje Klasse til een Time egentlig, anvendes til saadan antiquarisk philologisk Underviisning, som hoslagte Anordning bestemmer i Slutningen af den om Læregjenstandene i 4de latinske Klasse handlende Afdeling. Commissionen anmoder Overlærerne i den gamle Philologie at dele denne Underviisning imellem sig efter Billighed. Til Brug ved samme vil en Oversættelse af den Eschenborgske Haandbogs enkelte Afdelinger med det Første udkomme". — Men den videre Følge var, at Reductionen af disse Fag, som allerede var begyndt ved ovenanførte Skrivelse, gik sin uhindrede Gang, saa at de efterhaanden, om ogsaa nogen Underviisning i enkelte af dem fandt Sted, mere og mere tabte deres Betydning for Dannelsen. Dog figurere i Testimonierne indtil 1815 Charaktererne for historia philosophiæ, physica og historia naturæ, siden kun for de to sidste, og fra 1836—43 kun for den sidste. De nye Regler og Fordringer ved Ex. artium bleve strax anvendte paa Skolens Hovedexamen, og lidt efter lidt indrettedes hele Underviisningens Maal efter dem: og det Samme gjentog sig i den følgende Tid, hvergang der skete Forandringer i Fordringerne til Dimissionsprøven.

Ved Siden af Anordningen af 1ste October 1802 og Placaten af 22de Marts 1805 havde i ikke ganske saa eller

uvæsentlige Punkter Forordningen af 11te Mai 1775 vedbliveude været gjeldende; den blev først ophævet ved Forordningen af 7de November 1809, men denne sidste Forordning ophævede tillige alle andre hidtil givne Anordninger og særskilte Reglementer for det lærde Skolevæsen i Danmark og Norge, og saaledes droges ogsaa Odense Skole ind under Uniformiteten. Iøvrigt optog den nye Forordning for en meget stor Deel, paa mange Steder næsten ordret, Indholdet af Reglementerne for de først forbedrede Skoler, og det endog i saadanne Punkter, som havde tabt deres Betydning, f. Ex. Forskrifterne om Specialclasserne, og den bestemte, at der i de fuldstændige Skoler skulde gives Underviisning ikke blot i Modersmaalet, i de gamle og de to nyere Sprog, i Religion, Historie, Geographie, Arithmetik, Geometrie og Calligraphie, men ogsaa, saavel i de fuldstændige Skoler som i Middelskolerne, naar og hvor det kunde skee, i Naturkundskaber, Anthropologie, det engelske Sprog, Tegning, Vocalmusik og Gymnastik. Desuden kunde der, efter § 68, med de øvrige Classer forbindes en Handelsklasse. Men adskillige af de Fag, som nævnes, kom blot til at staae paa Papiret eller fik Plads i nogle af de laveste Classer, og den følgende Tids sørgelige Pengeforhold hemmede i lang Tid Udvidelser i Underviisningen. Denne Forordning er, uagtet den er antiqueret i de fleste og væsentligste Punkter deels ved senere Bestemmelser deels ved Praxis, dog endnu juridisk gjeldende og paaberaabes ofte paa en overraskende Maade. Den indeholder ingen Underviisningsplan og ingen Regler for Dimissionsexamen, og vakte derfor og paa Grund af endeel anden Ufuldstændighed og Uklarhed i sin Tid mange Betænkeligheder, Tvivl og Spørgsmaal, som atter foranledigede Fortolkninger

og Modificationer fra Universitetsdirectionens Side, af hvilke de vigtigste indtil 1839 findes i Kolderup-Rosenvinges Samling af Rescripter 2den Deel og de senere i Selmers Efterretninger om Universitetet og de lærde Skoler. Her vil jeg blot anføre, som Specialitet for Odense, Departementschefens (K. Engeltofts) Svar i Skrivelse af 3die Februar 1810 paa 6 af Rector Heiberg fremsatte Spørgsmaal, hvoraf de 3 sidste angaae Skolepenges Erlæggelse og Stipendievæsenet; Skrivelsen lyder for de 3 første Spørgsmaals Vedkommende saaledes: „Paa de af Hr. Rectoren i Deres ærede Skrivelse af 18de f. M. fremsatte Forespørgseler befinder jeg mig nu i Stand til at meddele følgende Svar:

ad Qv. 1. om den Fordring, som forhen fandt Sted, at de, som ikke toge Deel i den hebraiske Sprogunderviisning, skulde istedet derfor læse en Decas af Livius, nu, hvad De formoder, skal falde bort?

Da Forordningen aldeles Intet herom bestemmer, synes Hr. Rectors i denne Henseende yttrede Formodning at være fuldkommen grundet.

ad Qv. 2. Om under Elementargeometrie tillige Trigonometrie og Stereometrie skal forstaaes?

Underviisningen i dette Fag vedbliver ligesom i de øvrige Læregjenstande at gives i den Omfang, som Underviisningsplanen for de 3 først reformerede Cathedralsskoler bestemmer.

ad Qv. 3. Naar en Bøde ikke forlanger, at hans Søn skal fritages for Religionsunderviisningstimerne, ja vel endog yttreer Øyst til at han skal deeltage i samme, om dette da kan tillades ham?

Er besvaret ved den Bestemmelse i § 58, at Undtagelser fra den almindelige Regel om at besøge alle Læretimer ei finde Sted uden efter Forældres eller Børgers Forlangende."

Heraf sees, at man dengang endnu tog noget Hensyn til de tre Skolers tidligere exclusive Stilling og Prærogativer; men medens der i denne Skrivelse, navnlig med Hensyn til Mathematik, henvises til Underviisningsplanen for de tre først forbedrede Skoler, indskrænkes ved Rundskrivelse af 26de Juli 1817 den mathematiske Underviisning til Planeometrie og Talregning forbunden med Bogstavregning, saaledes, at et ikke altfor indviklet Spørgsmaal af de fire Regnearter med Letthed og Sikkerhed kan besvares, og Bjørns Lærebog forlanges lagt til Grund for den mathematiske Underviisning.

I Formen for Examen artium var der atter allerede ved kong. Resolution af 9de October 1812 (Engelstofts Annaler s. s. N. S. 252 ff.) gjort nogle om end mindre betydelige „interimistiske“ Forandringer, nærmest med Hensyn til Antallet af de skriftlige Prøver, der indskrænkedes til 11, og med Hensyn til Bestaffenheden af de skriftlige Prøver i Tydsk og Fransk, der indskrænkedes til Oversættelse fra disse tvende Sprog til Dansk; men da der bestandig endnu hørtes Klager deels over de tilbageblevne skriftlige Prøvers Mængde og Uhenfigtsmæssigheden af adskillige af disse Prøver, deels over det utilstrækkelige Pensum i de gamle Forfattere, som blev opgivet ved denne Examen især af Privatister, sendte Directionen for Universitetet og de lærde Skoler under 31te December 1817 til Rectors (og vel overhovedet alle Rectorers) Betænkning et motiveret Forslag til temmelig gennemgribende Modificationer i de skriftlige Prøver samt til Fastsættelse af et vist Minimum, der skulde præsteres i Latin og Græsk. Af denne Directions-skrivelse fortjener især at fremhæves nogle ret mærkelige Uttringer om, hvorvidt den saakaldte frie Opgave i Dansk kan ansees for en hensigtsmæssig Prøve ved Dimissionsexamen, et Spørgsmaal, som jo senere ofte

har været paa Bane, og hvorom Meningerne lige til vor Tid have været deelte. Den paagjældende Passus i omtalte Skrivelse lyder saaledes: „Ved Forordningen om Examen Artium § 3 er anordnet, at enhver Dimittend bør have opnaaet den Færdighed, at han med Orden og Tydelighed, uden grammatikalske Feil, skriftlig kan udtrykke sine Idéer over en passende Opgave, og ved den skriftlige Examen er derfor § 11 blandt Andet fordret en Udarbeidelse af en saadan Opgave i Modersmaalet. Ligeledes er i Underviisningsplanen for de først reformerede Skoler bestemt, at enhver Discipel i øverste Klasse hver Maaned skal indgive en Udarbeidelse over et af Læreren forelagt Thema, at disse Forsøg skulle bedømmes indbyrdes af Disciplene, undertiden mundtlig, men dog som oftest skriftlig, samt at Læreren tilsidst skal ledsage disses Critik med sine Anmærkninger og Berigtigelser. Saa nyttige som saadanne Øvelser kunne være for dem, der have tilstrækkelig Modenhed, saa lader det sig dog paatvivle, om en saadan Modenhed kan ventes hos Skoledisciple, og om ikke Fordring af hvad der ikke hører til denne Alder let kan frembringe endnu andre skadelige Virkninger end den, at Tiden spildes. Vel bør Enhver, som erholder academisk Borgerret, kunne skrive sit Modersmaal grammatikalsk rigtigt og deri ordentlig kunne fremsætte, hvad han har lært; men forskjelligt herfra er det at udvikle sine egne Idéer over et opgivet Thema. Da imidlertid dog dette Sidste fordres, og da den derfor ved Examen tildeelte Charakter har en betydelig Indflydelse paa Hovedcharacteren, maae Lærerne i de sidste Aar anvende megen Tid og Flid paa at indprente Disciplene alle Slags Idéer over forskjellige Gjenstande, som de ved Leilighed kunne anvende. Herved vil selv den dueligere Lærer, naar han skal øve sine Disciple i det,

som i sig selv er over de Flestes Evne, neppe ganske kunne forebygge, at de Unge vænnes til Eftersnakken og faae Tilbøielighed til ordrig Fremføttelse af trivielle Bemærkninger, hvorved sand Uddannelse meget mere hindres end befordres. Lyft til at glimre forleder ogsaa let den Unge til affecteret Talemåden efter smukt klingende Phraser eller — og dette fornemmelig, hvis hans Anlæg ere fortrinlige — til en vis Kjæfthed i umodne Yttringer og til en tidlig Attraa efter at betrede Forfatterbanen, som man, især i nærværende Tider, snarere bør søge at dæmpe end at opflamme. Det formenes derfor, at dette Slags Udarbejdelser kunde bortfalde saavel i Skolerne som ved den academiske Examen. Derimod forstaaer det sig, at de øvrige befalede skriftlige Prøver i det mindste for største Delen maatte vedblive, og naar da Besvarelsene af Opgaverne i Religion og Historie ikke blot bedømtes med Hensyn til Indholdet, men en særskilt Charakter blev givet for Stilen og Sproget deri, kunde denne Charakter indføres i Rubrikken for Udarbejdelser i Modersmaalet." — Det hørte neppe til Skik dengang, efterat det saakaldte Skoleraad havde ophørt at bestaae, at lade slike Forslag komme til Forhandling i en Lærereforsamling, hvilket heller ikke forlangtes af Directionen, og Rector har da vel været ene om Betænkningen; men hvad denne Betænkning er gaaet ud paa, vides ikke, da Copibogen, der overhovedet for Rector Heibergs sidste Embedsaar er yderst mager, Intet indeholder derom. Det Bæsentligste af Directionens Forslag blev bragt til Udførelse ved Bekjendtgjørelse af 10de August 1818 angaaende nogle Forandringer og nærmere Bestemmelser i Forordningen om Examen artium af 22de Marts 1805, hvori dog Pensa i Latin ere en heel Deel formindskede i Sammenligning med det oprindelige

Forflag, hvorimod Pensa i Græsk (hvortil hørte et af de større Evangelier eller Marci Evangelium med nogle af Brevene i Grundsproget) ere omtrent overeensstemmende med de i Forflaget opstillede, hvorhos den hidtil Enkelte indrømmede Fritagelse for Græsk ophævedes, ligesom det ogsaa bestemmes, at de, som ikke angive Hebraisk, skulle som Equivalent derfor have læst ti Bøger af Homer foruden dem, som alle Dimittender ere forpligtede til at angive. Hvad de skriftlige Prøver angaaer, da indskrænkedes disses Antal til ni, idet Opgaven i bibelsk Historie bortfaldt, og tillige indførtes den omtalte væsentlige Modification med Hensyn til Prøven i Dansk, „at Examinanderne Færdighed i at udtrykke sig i Modersmaalet herefter skulde bedømmes af deres skriftlige Besvarelse af Opgaverne af den christelige Religionslære og af den nyere Verdenshistorie.“ Mindre vigtig, men dog ikke uden Betydning for Dvelferne i Skolen er den Bestemmelse, at den skriftlige Opgave i den ældre Historie herefter maa besvares paa Dansk istedetfor paa Latin. — Ved under 13de September s. A. at tilstille Rector denne Bekjendtgjørelse paalagde Overbestyrelsen ham at indrette Underviisningsplanen for det forestaaende Skoleaar i Overeensstemmelse dermed og paasee, at Dimittenderne snarest muligt kunde ved Examen angive, hvad der var forekrevet. Tillige gjorde Directionen bl. A. opmærksom paa, at Læsningen af Testamentet beqvemt kunde forbindes med Religionsunderviisningen, at de, som begjerede sig fritagne for Hebraisk, selv maatte sørge for at skaffe sig den Underviisning, som de i Anledning deraf behøvede, naar der ikke fandtes Tid til at forklare de 10 Bøger af Homer i de sædvanlige Skoletimer, hvorhos man dog ikke tvivlede paa, at vedkommende Lærere med Fornøielse vilde komme dem til Hjælp herved, og at deres Fremgang jævnligen prøvedes,

endelig at ogsaa i Skolerne Emnerne til dansk Stil herester i Almindelighed bleve at tage af Religionslæren og den nyere Historie, uden at dog denne vigtige Dvælselse behøvede at overlades alene til de Lærere, der havde overtaget Underviisningen i Religion og Historie.

Denne Ordning af Examen artium og den deraf som altid afhængige Skoleunderviisning holdt sig kun i fjorten Aar. Alt som Antallet af dem, som hvert Aar dimitteredes, voksede, forøgedes Besværligheden med de mange endnu levnede skriftlige Arbeiders Gjennemsyn, og Universitetets Lærere længtes efter at faae bortkastede endeel skriftlige Prøver, der formeentlig vare af samme Art som de mundtlige i samme Fag og derfor ansaaes for overflødige. Consistorium androg da navnlig paa yderligere Indskrænkning af disse skriftlige Prøver, og uden at Sagen var bleven forhandlet med Skolerne eller var bleven det større Publicum videre bekendt end ved Rhygter (jfr. Dansk Ugeskrift 2den B. S. 21 ff. og 93 ff.) approberedes ved kong. Resolution af 31te August 1832 (Selmers akademiske Tidender 1833 S. 171 ff.) flere Forandringer og Rettelser ved Examen artium, saaledes, at de skriftlige Prøver i de nyere Sprog bortfaldt; ligeledes bortfaldt den ene Opgave i Historie og begge mathematiske Opgaver, og der blev saaledes i det Hele kun fire skriftlige Prøver tilbage, men Afhandlingerne i Historie og Religion fik meget ringe Indflydelse paa Bestemmelsen af Charaktererne for disse Fag, og de læstes vel kun af Examinatorerne i disse Fag og toges i Betragtning i enkelte tvivlsomme Tilfælde, medens de beholdt deres Plads som Prøver paa Færdighed i Behandlingen af Modersmaalet; endelig tillodes ved den latinske Stilprøve Benyttelse af en for samtlige Examinander forud bestemt dansk-latinsk Ordbog, en Rettelse, om

hvis Hensigtsmæssighed Meningerne have været meget deelte, og hvis betænkelige Sider man allerede tidligere havde haft Leilighed til at erkjende, idet der ved Placaten af 22de Marts 1805 § 14 var tilladt Examinanderne ved de skriftlige Oversættelser at benytte en Ordbog, men denne Tilladelse var allerede ved kong. Resolution af 20de September s. A. atter bleven ophævet.

Disse Forandringer i Examen artium indtraf just paa en Tid, da Spørgsmaalet om Nødvendigheden af en Reform af det lærde Skolevæsen saavel som af den academiske Studieplan blev drøftet i Tidskrifter (især dansk Ugeskrift), Dagblade og særegne Smaaskrifter (hvoribl. de foranskte Programmer af Lütken, Hjort og Estrup), paa en Tid altsaa, da en Forøgelse af Underviisningsstoffet og, foruden Dpretelse af særegne Realskoler, navnlig Indførelse eller Udvidelse af de saakaldte Realdiscipliner i de lærde Skoler horte til de Fordringer, som stode paa Dagsordenen og opstilledes som Betingelser for en til Europas daværende Culturtrin svarende Dannelse og for et nyt og friskt Liv i Underviisningen. Under en saadan Stemning traadte Mønstrene ved Universitetets Examen artium og Klagerne over denne Examens uheldige Indflydelse paa Skolernes Virksomhed endnu stærkere frem, efter at de omtalte Forandringer i denne Prøve, hvorved Hensynet til Examinatorernes Bequemmelighed formeentes altfor meget at have gjort sig gjeldende, vare traadte i Kraft, og paa samme Tid bleve tillige Klagerne over U hensigtsmæssigheden af det til Universitetet henlagte Præliminair-cursus, der sluttedes med den saakaldte anden Examen, mere og mere lydelige. Endelig fandt Universitetet selv, at der maatte gøres Noget i denne Sag, især efterat først 1835 et Forslag af Prof. Sibbern og i det følgende Aar et lignende

af et af Universitetsdirectionens Medlemmer Prof. Kolderup-Rosenvinge havde givet Impulsen til Forhandlinger, sigtende til at tilveiebringe en forandret Organisation. Det sidste Forslag var tilsendt Consistorium fra Directionen den 30te April 1836, men Forhandlingerne desangaaende optog lang Tid, og først under 26de Mai 1838 indsendtes til Directionen Consistoriums Betænkning, der indeholdt et motiveret Forslag til en gennemgribende Forandring af det lærde Underviisningsvæsen ifølge det naturlige Forhold, som bør iagttages imellem Skole og Universitet*). Consistoriums Forslag blev derefter tilstillet fem af de lærde Skolers Rectorer til Betænkning, og den sidste af disse Betænkninger indkom ikke før Januar 1839. Nu indtraf Thronskiftet og de dermed forbundne politiske Bevægelser, som for en Tid trængte Skolespørgsmaalet tilbage, og siden befandt Universitetsdirectionen sig i adskillige Aar i en stor Forlegenhed ligesom imellem en dobbelt Tid, imellem den almindelige Mening og nogle af Kong Christian den Ottendes Yndlingsideer, hvilke tvende Momenter det tog Tid at bringe nogenlunde i Samklang med hinanden, og Sagen syntes at være stillet i Vero, da det overrassende Budskab om en meget nær forestaaende Reform udgik i Begyndelsen af 1844. Den officielle Beretning herom i Selmers Universitets Aarbog for 1844 S. 201 ff. begynder med følgende noget mystiske Yttring: „En Reform af det lærde Skolevæsen havde gennem en længere Række af Aar været anseet for nødvendig og nærforestaaende, og uden Tvivl havde ogsaa de fleste Sagkyndige været enige om Hoved=

---

*) H. N. Clausen Hist. Fremstilling af Kjøbenhavns Universitets Virksomhed fra Juni 1837 til November 1838 S. 42—51 jfr. Selmers Kbhvns. Universitets Aarbog for 1838 S. XIII.

punkterne af de Forandringer, som maatte være at indføre. Om Tiden derimod og Maaden, hvorpaa Reformen vilde blive iværksat, var man mere uvis. — Omstændighederne have imidlertid medført, at Reformen kom baade hurtigere og anderledes end Nogen havde ventet, **idet en tilfældig Begivenhed** skulde give den Impuls, som bevirkede, at Reformen blev bestemt at skulle iværksattes strax, men for det Første alene i tre af Skolerne, nemlig Metropolitan-skolen, Odense Cathedral-skole og Rolding lærde Skole." Hvilken denne „tilfældige Begivenhed“ har været, vil man ikke let kunne udfinde af det følgende Indhold af Beretningen, skjøndt der vel hos en og anden Læser deraf kunde opstaae en Formodning om, at den stod i nogen Forbindelse med Rolding Skole; men Impulsen til Reformens Paastandelse laae meget mindre i den i Beretningen omtalte maadelige Tilstand af denne Skole paa den Tid (hvilken Omstændighed i og for sig ikke vilde have frembragt nogen Forandring i det Hele), end i Regjeringens Tanke at gjøre Rolding til Sædet for et Slags Academie eller større Gymnasium, der kunde drage Nordflesvigs Ungdom til sig. Men da det ved nærmere Overveielse fandtes betænkeligt at oprette en isoleret Institution, hvis Omfang det da var vanskeligt at begrænse, og hvis Hensigt var altfor uoverskuelig, besluttede man sig til paa det Snarreste at sætte denne Plan i Forbindelse med den længe omventilerede, men i de sidste Aar hvilende og halvt henlagte Plan til Omorganisation af hele det lærde Skolevæsen. En anden Bevæggrund til at skynde sig kunde hos Universitetsdirectionen ogsaa ligge i Haabet om derved mulig at standse eller faae opsat Udførelsen af adskillige af Kongens Planer, som den slet ikke kunde sympathisere med. At saaledes Beslutningen om en Skolereforms Iværksættelse er undfanget

pludselig af Directionen og i en snever Bending for at udrede sig af den Klemme, hvori den befandt sig ved Kongens Præsentioner i forskjellig Retning til Iværksfattelse af Yndlingsplaner angaaende Underviisningsvæsenet, synes at fremgaae af følgende Omstændighed. Iblandt Kongens Yndlingsideer var ogsaa den, at gjøre noget Stort af Sorø Academie deels ved at udvide dets Virksomhed som Højskole for Studerende deels ved dermed at forene en Real-Højskole, eller, hvis en saadan Combination ikke lod sig bringe i Stand, ved at omdanne hele Academiet til Real-Højskole *). I Kong. Resolution af 3die Marts 1843, hvorved Opdragelsesanstalten og Skolen blev adskilt fra den academiske Værestiftelse, blev det tillige paalagt Universitetsdirectionen „at overveie og at indkomme med nærmere allerunderd. Forestilling, hvilke Forandringer der i Sorø Academies Organisation kunde anses ønskelige“. Dette Paalæg forstod Directionen saaledes, at den under 1ste April s. A. opfordrede de academiske Lærere til at udarbejde Forslag til en Sammenarbejden og Revision af Reglementerne fra 1827. Men de academiske Lærere forstode Resolutionens Ord anderledes og vidste, at der laae Mere i den; de udarbejdede i Forfommeren 1843 et detailleret Forslag til en Reform og Udvidelse af den academiske Værestiftelse, og dette Forslag var færdigt til Indsendelse inden Sommerferien. Medens jeg endnu som designeret Rector opholdt mig i Sorø og ikke kjendte Odense Skole uden af et Besøg paa nogle Dage i Sommerferien, erholdt jeg under 12te August følgende Directions-skrivelse:

---

*) Med hvilken Iver Kongen forfulgte denne Plan og endelig, trods af Modstand fra Directionens og Andre's Side, satte den igjennem, uden at dog Realacademiet kom til Live, kan sees af Beretningen i Lindes Meddelelser ang. Sorø Academie S. 7—26.

„Efterat det har behaget Hans Majestæt Kongen under 3die Marts sidstleden allernaadigst at bifalde en saadan Forandring af Sorøe Academies hidtilværende Organisation, at den egentlige academiske Værestalt skal være aldeles adskilt fra den med samme hidtil forbundne Skole, er det blevet en Gjenstand for Overveielse, paa hvilken Maade den førstnævnte Anstalt hensigtsmæssigt kan organiseres, saaledes at den under væsentlig Bibeholdelse af den Samme engang givne Hovedbestemmelse som forberedende akademisk Dannelseanstalt kan stifte den størst mulige Nytte. Det er herved navnlig kommet under Overveielse, om det ikke, for at give Academiets Virksomhed et større Omfang og mere bethydnende Indhold, kunde være rigtigt at sætte det i nærmere Forbindelse deels med Kjøbenhavns Universitet, deels med de lærde Skoler eller nogle af disse. En saadan Forbindelse i sidstnævnte Henseende kunde skee ved at aabne Udgangen til at tage Examen artium ved Akademiet for enhver fra Skolerne dimitteret, som maatte ønske saadant; men Directionen skjønner ikke rettere end at det, naar man ikke vilde nedstemme de Forordninger, som nu gjøres ved Examen artium i Sorøe, hvilket dog neppe vilde være tilraadeligt, i saa Fald vilde blive nødvendigt at indskrænke en saadan Udgang til enkelte Skoler, i hvilke da Underviisningen maatte gives en saadan Lemping, at Dimissionen derfra til Akademiet kunde skee. En saadan Forandring synes da passende at kunne indføres f. Ex. i en Trebiedeel af de lærde Skoler, fra hvilke der da vilde kunne dimitteres enten til Universitetet eller til Akademiet efter enhver Studerendes eget Ønske.

Directionen skulde nu tjenstligen udbede sig Hr. Lectorens behagelige Ytringer deels over Sagen i Almindelighed, deels om hvorvidt De, saafremt en saadan Indretning maatte blive

indført, ønsker denne indført i Odense Cathedralsskole, samt i saa Fald, hvilke Forandringer i Underviisningens Plan derved vilde blive nødvendige, og hvilke Foranstaltninger og Beføstninger dertil vilde udfordres.

Directionen tilføier, at det er Den magtpaaliggende at modtage Hr. Lectorens Svar saa hurtigt som muligt."

Hvad jeg svarede herpaa, hører ikke herhen; men jeg har meddeelt dette Actstykke for at gjøre indlysende, hvor lidet Directionen selv endnu dengang var betænkt paa Sværksættelsen af en Reform som den, der bebudedes et halvt Aar derefter ved den kong. Resolution af 9de Februar 1844, hvorved der bl. A. bestemtes, at en Afgangsexamen, der traadte istedetfor Examen artium og anden Examens første Prøve, skulde afholdes ved selve Skolerne og af disses egne Lærere. I Skoleverdenen vidste man Intet om, at en Omorganisation af Skolevæsenet stod for Døren; jeg selv var saa langt fra at ane, at en Forandring af det Bestaaende var saa nær, at jeg i Forening med mine Medlærere endnu i Slutningen af 1843 gjorde Udkast til en detailleret Underviisningsplan, baseret paa den bestaaende Forfatning ene med de Modificationer, som vare en Følge af, at Odense havde faaet en Forøgelse i Antallet af Classerne, og neppe vidste jeg Noget om den hele Sag, førend jeg under 17de Februar 1844, i Forbindelse med Communicationen af den kong. Resolution af 9de f. M. (der in extenso findes i Selmers & Rbhvns. Univ. Aarbog f. 1844 S. 204 f.) erholdt Opfordring til „at meddele nærmere Udkast til en Underviisningsplan for den udvidede Skole og at hyltre mig angaaende Examens Indretning, ligesom ogsaa at afgive Betænkning om, hvorvidt Underviisningen i Skolen allerede strax maatte kunne gives saadanne Modificationer, som kunde tjene til

den nye Plans Forberedelse, samt om hvorvidt der maaskee allerede i Efteraaret 1845 kunde blive at afholde den foreskrevne Afgangsexamen i Skolen, om det end maatte blive nødvendigt at forbeholde de Disciple, som maatte ønske saadant, endnu i bemeldte Efteraar at underkaste sig Examen artium som hidtil." Eignende Opfordring udgik omtrent samtidig til Rector Sunderslev, der under 14de Februar blev beskikket til Rector i Rolding, og til Rector Borgen, der under 1ste Marts blev udnævnt til Rector for Metropolitan-skolen. I det jeg i Skrivelse til Directionen af 21de Febr. udbad mig Oplysning om enkelte Punkter, som maatte komme væsentlig i Betragtning ved Udarbejdelsen af det forlangte Udkast, navnlig om hvorvidt den hidtilværende philosophiske Examens anden Prøve vilde vedblive uforandret som hidtil, erklærede jeg med Hensyn til de ovenfor anførte Spørgsmaal, at ved de i Begyndelsen af Skoleaaret, ganske uafhængig af den nye Indretning, iværksatte Forandringer i Klasseinddelingen og Fordelingen af Læregjenstande var der i den hervedværende Skole allerede gjort saadanne Modificationer i Underviisningen, som harmonerede med den nye Indretning og vilde kunne tjene til dens Forberedelse, og at jeg ikke tvivlede paa, at den foreskrevne Afgangsexamen, naturligtviis med flere Indskrænkninger, allerede vilde kunne afholdes her i Skolen i Efteraaret 1845, forudsat, at den nærmere Detail af den nye Indretning blev ordnet og bekendtgjort saa betimelig, at Underviisningen allerede i Løbet af Sommeren 1844 eller dog til Efteraaret kunde lempes efter de til Afgangsexamen stillede Fordringer. I sit Svar af 9de Marts meldte Directionen, at man angaaende Indretningen af den philosophiske Prøve først maatte brevveksle med Consistorium, men at man maatte ansee det for rigtigst, at Afgangsexamen ved Skolen

afholdtes allerede 1845. Under 5te April indsendte jeg det mig affordrede Udkast til en Underviisningsplan for de udvidede Skoler, hvilket ogsaa omtrent samtidig skete fra de to andre Rectorers Side, hvorpaa disse Udkast under en mundtlig Conference i Kjøbenhavn kort efter Paaske bleve sammenarbejdede til et fælles Forslag til en Underviisningsplan for de udvidede Skoler, til Afgangsexamens Indretning samt til Anordning af Lærersprøver og Forbedring af Lærernes Stilling, hvilket Forslag indsendtes d. 20de Mai 1844 og under de følgende Forhandlinger dannede Grundlaget for de vedkommende Rectorers Anskuelse om Ordningen af denne Sag. Hidtil var saavel Directionen som vedkommende Rectorer gaaet ud fra den Forudsætning, at der endnu samme Aar kunde oprettes en Afgangsklasse, bestaaende af Disciple, der vare modne til Dimission, men foretrak at blive eet Aar endnu i Skolen, for at medtage den større Deel af de Discipliner, der hidtil havde hørt til det philologisk-philosophiske Cursus ved Universitetet. Dog da Directionen i Skrivelse af 20de Juli atter erklærede, at den ikke, inden Consistorium var hørt, kunde tage nogen Bestemmelse om, hvilke nye Læregjenstande der skulde optages i Skolen, og om det Omfang, hvori og tildeels Maaden, hvorpaa de skulde læres, men da Consistorium først under samme Datum spurgtes desangaaende, — ansaaes det ikke for raadeligt allerede i 1844 at oprette en saadan Afgangsklasse, medens endnu saa mange Punkter angaaende Fordringerne ved Afgangsexamen stode in suspenso, og Directionen indskrænkede sig til foreløbig at bestemme nogle Punkter med Hensyn til Disciplinens Optagelse, Skolecursusets Varighed, Classernes Antal, Underviisningens Form og Skoleexaminer m. m., samt til ligeledes foreløbig

med enkelte Modificationer og Indskrænkninger at approbere den i Rectorernes Forslag udkastede Plan for Underviisningen i de enkelte Discipliner (s. Odense Skoles Progr. for 1844 S. 22 ff.). Under alt dette urgerede Directionen gjentagende Ønskeligheden af, at en Afgangsexamen allerede i 1845 afholdtes ved Skolerne selv, og svarede derfor ogsaa, med dette for Die, paa givne Anledning under 12te November, at den maatte være enig med mig i, at den Bestemmelse, at Disciplinene i øverste Klasse skulde anstaffe sig de saakaldte academiske Stilebøger og deri indføre alle eller en Deel af de af dem i Aarets Løb skrevne latinske Stile, som Følge af Examen artium's Henlæggelse til Skolen nu rettest maatte anses at være bortfaldet.

Ved Skrivelse af 20de Juli 1844 opfordrede endelig Directionen Consistorium til at afgive Betænkning, navnlig, som det hedder i den officielle Bekjendtgjørelse i N. Collegialtidende 1845 Nr. 37, S. 722 (Selmers Arb. 1845 S. 184) „over de Punkter, som vedkomme Grændserne imellem Skoleunderviisningen og den academiske Underviisning, samt den Afgangsexamen, som skulde træde istedetfor Examen artium og anden Examen. Consistorium nedsatte en Comitee af sex Professore, som skulde udarbejde Betænkningen, og indgav derpaa Forslag til en heel Underviisningsplan. Da saaledes Forarbejderne syntes at være samlede, bleve de vigtigste Spørgsmaal drøftede i nogle i Slutningen af April 1845 afholdte Møder, hvori foruden Universitetsdirectionens Medlemmer tvende af Universitetets Professore, Ørsted og Madvig, og de tre Rectorer deeltog, og Frugten af alle disse Forhandlinger var da den provisoriske Plan for den ved allerhøieste Resolution af 9de Februar 1844 bestemte udvidede Underviisning i Metro-

politanskolen, Odense Cathedralsskole og Rolding lærde Skole, hvilken Plan er bekendtgjort den 25de Juli 1845.

Hermed kan jeg slutte dette Afsnit af Underviisningens Historie, da Alt hvad der vedkommer den provisoriske Plan er samlet i Selmers Aarbøger for 1845 og følgende Aar, og Alt hvad der angaaer den senere med nogle Modificationer i enkelte Punkter paafulgte Indførelse af den nye Indretning i samtlige Skoler ved Bekjendtgjørelse af 13de Mai 1850 angaaende en Underviisningsplan og Examinationsbestemmelser for de lærde Skoler i Danmark tilligemed de ikke faa Forandringer, som ere foretagne i denne Plan indtil 1860, er udførlig berettet i Lindes Meddelelser ang. de lærde Skoler for Aarene 1849—1856 (7de Hefte), og Resten navnlig om de tre Monradiske Planer tilligemed den allerlidste ved kong. Resolution af 25de November 1864 (bekjendtgjort den 30te s. M.) forordnede Omdannelse af Underviisningsplanen vistnok om ikke lang Tid vil blive optaget i Fortsættelsen af Lindes Værk. Hvad der særlig vedkommer Underviisningen i Odense Skole, indeholdes i denne Skoles Programmer iblandt de Skoleefterretninger, som fra 1840 af (efterat deres Udgivelse var paabuden ved Universitetsdirectionens Rundskrivelse af 14de September 1839) aarlig meddeles til Publicums Efterretning, og som fra 1844 af ere mere detaillerede end tidligere. Det eneste, jeg kunde have ønsket at indlemme i denne Deel af Skolens Historie, ere de Betænkninger, som Skolens Lærere have afgivet angaaende de fra den bestaaende Organisation heelt forskjellige og ikke mindre indbyrdes forskellige Forslag

til Underviisningens Ordning, som Minister Mourad lod udgaae i tre paa hverandre følgende Aar 1861—63; men disse Betænkninger ville ikke kunne forstaaes uden at sammenholdes med de ministerielle Rundskrivelser, til hvis Ord de referere sig, og selv om jeg var berettiget til at lade aftrykke de i sin Tid confidensielt meddeelte Rundskrivelser, hvad jeg ikke anseer mig for berettiget til, vilde Optagelsen af begge Dele paa dette Sted fordre en uforholdsmæssig Plads. Jeg vil da oppebie, hvad der om denne Sag bringes til Publicums Kundskab i Fortsættelsen af Lindes Værk, og derefter maaskee i et senere Program give Betænkningerne som Tillæg. Her vil jeg blot endnu tilføie nogle faa Bemærkninger. Conferentsraad Madvig har, om jeg ikke huffer feil, ved en Leilighed erklæret, at han ikke er Fader til Planen for de udvidede Skoler; men langt mindre end han kan nogen af de tre Rectorer vedkjende sig Underviisningsplanen som sit Barn. Langt fra at gjælde som Reformens Fædre kunne de i det Høieste siges at have staaet Fadder til Reformen; de Grundfætninger, hvorpaa den var bygget, tilhørte Tidsaanden, ligesom ogsaa Tiden stillede høiere Fordringer baade med Hensyn til Kæregjenstandenes Antal og Omfang, end hvad der hidtil var præsteret i Skolerne. Til at bane Veien for en Reform havde kun een af Rectorerne havt Leilighed til middelbart at bidrage, nemlig Prof. Ingerslev ved sit bekjendte Skrift „om det lærde Skolevæsen“, der udkom 1841; Kundskab om at Reformen om føie Tid skulde træde i Live fik Rectorerne først ved Meddelelsen af den kong. Resolution af 9de Februar 1844 samtidig med, at der paalagdes dem at medvirke til dens Sværkfættelse, og endelig, da Underviisningsplanen skulde fastfattes, blev i særdeles mange og væsentlige, for ikke at sige de væsentligste Punkter, ikke deres,

men Universitetscomiteens og Consistoriums Anskuelser tagne til Følge. Skal Nogen kaldes Underviisningsplanens Ophavsmand, da var det vel nærmest (foruden Universitetsdirectionens virksomste Medlem, afd. Conferentsraad Hansen) Ørsted eller Schouw, som begge vare Medlemmer af Universitetscomiteen, ligesom ogsaa under de mundtlige Forhandlinger Ørsteds Stemme hyppig var den afgjørende, og Rectorernes Meninger i den Grad i Minoritet, at de efter Debatten vare nær ved at fralægge sig al Lod og Deel i Resultatet. Det var derfor ikke uden med stor Tvivl og Uengstelighed, at de gik til den ansvarsfulde Gjærning, hvortil de vare kaldede, at indføre den paa Papiret udsendte Underviisningsplan til en Prøve i de dem betroede Skoler, og, saavidt deres Stilling til Sagen tillod det, dulgte de ikke de Betænkkeligheder, som de nærede med Hensyn til flere Punkter*). Smidlertid, alt som man ved Erfaring blev mere fortrolig med Underviisningsplanen og saae, hvorledes det, som stod paa Papiret, kunde og skulde udføres i Skolen, og i Særdeleshed efterat flere mindre heldige Bestemmelser i den provisoriske Plan efter den ved Proven vundne Erfaring vare blevne forbedrede og forandrede eller fortrængte ved Bekjendtgjørelsen af 13de Mai 1850, fandt den nye Indretning bestandig mere og mere Paaskjønnelse og Yndest hos Skolemandene, og vi, de Rectorer, som havde hyslet længst med den og havde seet den ret heldig overstaae Børnesygdommene, bleve tilfjeldt ikke utilbøielige til at lyse det faderløse Barn i Kulb og Rjøn; i det mindste søgte vi efter bedste Evne at

*) S. Metropolitanskolens Program for 1846, Indledning, Odense Skoles Progr. f. 1846, Skolesterr. S. 47 ff., Rolding Skoles Progr. f. 1846, Skolesterr. S. 39 ff.

forbære Planen imod de Anfægtelser, for hvilke den var udsat fra saa mange Sider, og at tilbagevise de mange ubillige Klager, som reistes imod den ikke blot af dens Fjender, men ogsaa undertiden af adskillige af dem, som kaldte sig dens Venner. Skade, at den fornødne Taalmodighed mangler i denne bevægede Tid, at man ikke har givet Reformen Rum og Stunder til at gjennege de behørigte Stadier for at modnes, at man har anset Misgreb og Ufuldkommenheder, som ere enhver Overgangsperiodes sædvanlige ledsagere, for Feil og Mangler ved Sagen selv, og at man, deels ved den Miscredit, hvori Underviisningsplanen er sat hos det store Publicum, deels ved de mange Modificationer, Indskrænkninger, Kimpelser og Rettelser, som man efterhaanden har anset det fornødent at foretage deri næsten lige fra den Tid af, da den blev almindelig for alle Skoler, er nær ved at standse eller tilintetgjøre Reformen paa Halvveien. Reformen af 1845 ligner i Grundsætninger ligesom i saare mange Punkter Reformen af 1802, og den synes ogsaa at skulle dele dens Skjebne.

II.

Underviisningens Form og Maade.

Om dette Punkt er der ikke Meget at tilføie til hvad der leilighedsviis er berørt desangaaende i forrige Afsnit; Adskilligt vil ogsaa mere passende komme under Dmtale i Forbindelse med hvad der i et følgende Afsnit vil blive berettet om Lærerne. Imedens der, som det Foregaaende viser, i de ældre Anordninger og Reglementer havees nøiagtige

Forskrifter om, hvad der skal læses i de latinske Skoler, ere derimod Forskrifterne om, hvorledes der skal læses, temmelig sparsomme, og hvad der i denne Henseende er overleveret, gjelder for den største Deel ikke specielt Odense Skole, men alle Skoler. De ældre Tidens Lovgivere og Foresatte for Skolerne indløde sig ikke synderlig paa at opstille almindelige pædagogiske Grundsætninger og Regler, men i det Høieste henviste de til Quinctilian og andre gamle Forfattere som de Kilder, hvoraf Lærerne kunde øse Kundskab om, hvorledes de skulde veilede og behandle Ungdommen. Derimod mangler det selv allerede i Kirkeordinaatsen og i Niels Jespersens Læseplan for Odense latinske Skole ikke paa Bink med Hensyn til Fremgangsmaaden i enkelte Punkter; navnlig indskræpes i samtlige ældste Reglementer Nødvendigheden af idelig Repetition og Samling af det Læste til større eller mindre Partier, og i enkelte af dem antydes, paa hvilken Maade det skal skee, ligesom der ogsaa i N. Jespersens Plan (Saml. til Thyens Hist. I. S. 55) gives den Regel, at man under Overhøringen aldrig skal, „som hidtil“, gaae frem i lige Orden fra de Øverste til de Nederste, men snarere bruge den modsatte Orden, for lettere at opdage de Uegghdige og holde de Uopmærksomme i Mænde. Angaaende Behandlingen af Lærestoffet for hver Klasse indeholde de under Titel: *De scholasticæ iuventutis institutione observationes generales* og *Observationes speciales de lectionibus et exercitiis singularum classium**) i Mæret

---

*) Disse *Observationes*, hvoraf den almindelige Deel indeholder Skolelove og de specielle en ny Underviisningsplan, ere dog kun en (rigtignok betydelig) udvidet Omarbejdelse af nogle lignende *Observationes*, hvoraf det Exempel, jeg har havt Leilighed til at benytte, er udgivet tilligemed en Instrux for Correctoren og de for Skolerne

1632 af kjøbenhavnste og foranske Professorev forfattede For-
 skrifter særdeles mange Anviisninger (Nietz S. 89 og 639 ff.).
 Ogsaa i det attende Aarhundredes Lovgivninger og navnlig i
 Forordningen af 11te Mai 1775 § 24 ff. angives Frem-
 gangsmaaden med de forskjellige Discipliner, som vare eller
 skulde blive Gjenstande for Underviisning i de lærde Skoler.
 Men alle saadanne Vink have ringe eller ingen Betydning,
 naar Skolernes hele Indretning og Lærernes Dannelse er
 mangelfuld eller umuliggjør deres Anvendelse. Allerede den
 evige Gjentakelse af det Læste maatte svække Liv og Interesse,
 og den bestandig Sysslen med Latin og Catechismus maatte
 gjøre Underviisningen censformig og kjedelig; i de andre
 Fag, som efterhaanden kom ind i Skolen, manglede Lærerne,
 ja endog Rectorerne selv de behørigte Kundskaber*) og kunde
 ikke give, hvad de ikke selv havde. Allerede i Christian d.
 Fjerdes Skrivelse til Biskopperne af 22de October 1604
 (Nietz S. 614) fremhæves flere Mangler i Methoden, og
 disse Klager over en vrang Methode bleve i den følgende
 Tid hyppigere og hyppigere, og gjentages, uagtet alle af

forordnede Morgen- og Aftenbønner og dateret die Gregorii [9de
 Mai?] 1617; i disse ældre Observations henvises atter til de af
 Nyerup S. 82 omtalte Admonitiones necessariae ad pietatem et
 profectum iuventutis scholasticæ, som tilligemed Andet, der ved-
 kommer Reformen 1604 (Progr. f. 1866 S. 10 f.), findes trykte
 bagved den hos Høyr. Waldkirch udkomne nye Udgave af Instructio
 visitationis Saxonicae, hvoraf det Exemplar, jeg har havt i Hænder,
 har paa Titelbladet Aarstallet 1616, men paa det sidste Blad Aars-
 tallet 1609. Begge de omtalte sjeldne Skifter ere indbundne sammen
 i det Exemplar, som tilhører Hr. Biskop Engelstoft, der vel-
 villig har laant mig det til Benyttelse; men da jeg i det ifjor ud-
 komne Program udgav første Afsnit af denne Underviisningshistorie,
 kjendte jeg det endnu ikke.

*) Sfr. bl. A. Biskop Claus Paveis Autobiographie 2det Cap.
 S. 22 ff.

Regjeringen ved Anordninger tilføjede Forbedringer, lige til Begyndelsen af det 19de Aarhundrede. Uanset Lærernes større eller mindre Udygtighed, hvorom Talen vil være paa et andet Sted, var hele Underviisningsmaaden aandløs; fra Begyndelsen af var der fordret megen Udenadslæren, og dette Uvæsen dreves igjennem alle følgende Tider til en utrolig Grad, i hvorvel allerede Rector Hans Mikkelsen Ravn i Midten af det 17de Aarh. i sin Admonitio de scholis bene constituendis viste det Skadelige i denne Maade at lære paa (Nyerup S. 119, Hist. Tidskrift 3die Række IV. 2 S. 547), og Rector Jacob Steensen omtrent 100 Aar derefter atter viste, hvor forkastelig denne Udenadslæren var, i et lille, hidtil utrykt Skrift: „Uforgribelige Betænkninger om Skolevæsenets Forandring og Forbedring“, dat. Bergen d. 8de December 1732 (i det kong. Bibl. Ms. Thott. 1828, 4to, 34 Sider), hvoraf Nyerup har givet nogle Udtog S. 184 ff. Denne Betænkning havde betydelig Indflydelse paa Affattelsen af mange Punkter i Forordningen af 17de April 1739, der paa flere Steder søger at sætte en Bom for den overdrevne Udenadslæren. Saaledes hedder det § 21: „Ingen Discipel, hvad Lectie han er udi, skal lære Noget udenad, førend det er ham tydelig forklaret, at han selv kan gjøre Rede for det i sit Modersmaal; thi det tilkommer Lærerne at have Umagen og gjøre Alting det letteste muligt for Disciplene;“ og i Slutningen af § 31 efter Opregningen af de Bøger, som skulle læses i de forskjellige Classer: „Af disse her opregnede Discipliner og Bøger ville Vi ei, at Ungdommen mere skal lære udenad, end uforbigængeligt er nødvendigt, og det ei, før de det grundig forstaae og med andre Ord derfor kan gjøre Rede.“ De latinske Skoler vedbleve alligevel til Trods for denne Advarsel at være, hvad

Riegels kaldte dem, „Løvhuse for Hukommelsen, hvor denne alene blev proppet med Latin og meget maadelige Præcepta i Vidensfaberne“; og ikke mindre vedblev, ligeledes imod Forordningens Bud, indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede den anden fra Forfædrene nedarvede Skik at foresætte Discipulene Bensa uden i Forveien at have gennemgaaet og forklaret dem for dem. Denne stagnerende Tilstand faldt desto mere skærende i Øinene, jo mere i den sidste Halvdeel af det forrige Aarhundrede Methoden for Ungdommens Opdragelse og Underviisning blev Gjenstand for almindelig Opmærksomhed og behandlede i mange Skrifter ikke blot i Udblandet, men ogsaa hos os, og enkelte Skolemand, navnlig Joh. Henrik Tauber saavel i Skrifter som i Praxis søgte at bekæmpe denne Slendrian. „Men gamle Baner kunne ikke let brydes“, maa Tauber selv tilstaae, og næst efter, for Odense Skoles Vedkommende at henvise til Udtoget af hans Dagbog i „Samlinger til Fyens Hist. og Topographie“ 3die B. 3die H. og til Pastor Mules Beretning om Tilstanden der fra 1786 til 1793 i Progr. f. 1864 S. 7 ff. vil jeg instar omnium anføre følgende karakteristiske Vidnesbyrd om Underviisningsmaaden omtrent paa samme Tid af Consistorialraad H. Bjerregaard i et 1847 i Randers udkommet, vistnok ikke meget bekjendt Skrift: „Er ikke en prophetisk Spaadom gaaet i Opfyldelse i vore Dage?“ o. f. v. S. 359: „Neppe bleve i nogen Landsbyffskole de tvende Religionsbøger, Catechismus og Forklaring, læste mere papegoieagtigt end Guldbergs naturlige og aabenbarede Theologie i vore Skoler (Bjerregaard gif i Skole imellem 1778 og 1788). I den første af disse, der læstes under Rectoren, blev der foruden Andet foresat os nogle Blade at lære, fra Aften til Morgen, saa ordret, at den, der ikke kunde opramsse samme

uden at forandre en Tøddel, var sikker paa sine 4 til 6 Haandbæste. Og naar nu Mungen ikke uden Suk og Møie, Hug og Slag havde lært disse tvende til Udenadslæsning vel drøie Bøger fra Begyndelse til Ende, kunde han trostigt forfikkre, at Vedkommende neppe havde gjort ham et Spørgsmaal, ikke forklaret ham en eneste Sætning i samme. Og saa aand- og tankeløst som det gik til med Religionsunderviisningen, saa flet var det beventd med det Øvrige, der læstes. Naar Kantøler J. A. Gramer i Gellerts Levnetsbeskrivelse skildrer, hvorledes man i dennes Ungdom i Thysslands lærde Skoler behandlede de græske og romerske Mesterværker, saa passer denne hans Skildring ganske paa den Dm-gang med samme, der endnu fandt Sted i Mængden af vore Latinskoler hele 50 Aar derefter. Aldrig blev i omtalte [Slagelse] Skole Sands vakt for Skjønhederne og hvad der i disse Skrifter fortjener Beundring og Efterligning. Det var kun om bogstavelig Oversættelse, Glosse og Ord at gjøre; men hvad der laae i Ordene, i en Tanke, en Sententz, derpaa bleve vi ligesaa lidt gjorte opmærksomme som paa Indholdet af de bibelske Sprog."

Med Reformen 1802 foregik der en fuldstændig Omvæltning i Underviisningens Form og Maade; men man gik da til en modsat Yderlighed. Udførelsen betroedes til Mænd, som havde uddannet sig for enkelte Videnskaber og gjort sig klart, hvorledes Behandlingen af dem i Skolerne burde være; de fleste af disse Lærere havde ogsaa nydt Underviisning i Methodik og Pædagogik. Dog dette ansaaes ikke for tilstrækkeligt af dem, der forberedede og udarbejdede Planen for Reformen; for disse blev Methododen noget nær Hovedsagen, og dermed blev der drevet et Slags Afguderi. At lade Lærernes Individualitet have noget Spillerum inden-

for den almindelige Læseplans Grændser ansaaes for betænkeligt; tvertimod holdtes det for raadeligst ikke blot at angive Hovedtrækkene af Behandlingsmaaden, men ogsaa at foreskrive Methoden for hvert Fag i det Enkelte og at anbefale Lærerne nøiagtig Efterlevelse af de i denne Henseende givne Forskrifter. Allerede i det Forslag, som Commissionens mest formaende Medlem, Prinds Fr. Christian af Augustenborg, udarbejdede og fremlagde i Commissionen og derefter lod indrykke i Maanedskriftet *Minerva* for Januar 1795 under Titel: „Ideeer vort lærde Skolevæsenes Indretning vedkommende“ (i Udtog hos Nyerup S. 300 ff.), spiller Spørgsmaalet om Methoden en betydelig Rolle; i selve Reglementerne for de tre Skoler gives hiit og her Bink i denne Henseende; men stærkest fremtræder dog denne Bestræbelse for at uniformere og afspæle Methoden i tvende Actstykker, der ledsagede Reglementet som Bilag 1 og 2, nemlig 1) „Om Underviisningens Omfang i Specialclasserne og Grændserne for hver i Særdeleshed“, og 2) „Instrux for Overlærerne i de 3 reformeerte Skoler“. Om det første af disse Bilag er talt ovenfor S. 11, det andet, der er et interessant Actstykke i Skolens og overhovedet Pædagogikens Historie, er efter et trykt Exemplar i Skolens Archiv aftrykt i D. Stephensen's og J. Sigurdson's Lovsamling for Island 7de B. S. 43 ff. Det er vistnok udgaaet fra Prindsen selv og bærer Præget af denne Oprindelse deels i den kunstlede og paa Germanismer rige Form, deels i Indholdet. Foruden det trykte Exemplar har Skolens Archiv to skrevne, hvoraf det første, som angaaer Kjøbenhavns Skole, synes at være det ældste; dette Exemplar er gennemgaaet af Prindsen selv og har mange Forandringer og Tilfættninger med hans egen Haand paa Tydsk, hvilke Rettelser af en anden (Mahbeks) Haand

ere oversatte paa Dansk; det andet, det for Christiania Skole, er ogsaa senere gennemgaaet af Prindsen, men af de af ham deri foretagne Rettelser ere kun meget faa tagne til Følge i den for Odense Skoles Overlærere udfærdigede Instrux. Af denne temmelig vidtløftige Instrux vil jeg her til en Mundsmag kun optage fjerde Paragraph, som indeholder almindelige Forskrifter om Metboden, saa lydende:

„I Henseende til Læremethoden er det Overdirectionens indestandigste Ønske, at det maatte lykkes samtlige Lærere at holde den rette Middelvei mellem gamle og nye Vidtsævelser. At forvandle Underviisningen til Legeværk og Fjaseri er ikke mindre hensigtsstridigt, end ved den at plage Dreng- og Ynglingsalderen. Biskop maa den første Begynder, der blot kan modtage sandseelige Indtryk, Underviisningen ved Hjælp af sandelige Billeder meddeles (sic), og lettes ved tillige at virke paa hans Indbildningskraft; men, eftersom Forstanden og Fornuften udvikle sig hos Lærlingene, bliver det en vigtig Pligt, gradviis af vænne dem til bestandig mere og mere vedholdende Opmærksomhed og alvorlig Anspænden af deres Kræfter, og ved en harmonisk Uddannelse af disse og ved grundig Kundskabs Befordring nærmere at forberede dem til deres tilkommende Bestemmelse. Alt i de nederste Classer i en lærd Skole maa Underviisningen stiles paa at forberede til Lærdom. Her er ikke Stedet udførligt at fremsætte de Regler, der især ere befundne tjenlige til at vække og vedligeholde Ungdommens Opmærksomhed og lægge Grund til tydelige og faste Kundskaber, eller at forklare hiin dialogiske Foredragskunst, hvor man ved passende Spørgsmaal fremkalder Ideer og udvikler det Ubekjendte af det Bekjendte. Ligesaa lidt kan man her udbrede sig over den Klogskab, Læreren maa besidde for aldrig i Underviisningens Materie og Form, i Forklaringer, Gjentagelser og videre Fremgang at tabe Lærlingens Næmme og Tarv af Sigte, eller hvorledes han maa vide at lønne den Umage og Anspænding, han fordrer af disse; man maa indskrænke sig til følgende væsentlige Forskrifter:

A) Af hver Lærer fordrer om hyggelig Forberedelse

til enhver af hans Lektionen. Den maa og vil sætte ham i Stand til af hans lærde Kundskabers samlede Forraad behørig at vælge, hvad der er gavnligt for hver Classes Disciple, og bibringe disse det paa den til Hensigten passende Maade; den vil forsyne hans Foredrag med de mest passende Sammenligninger og Exempler; den vil bestemme Forklaringernes rigtige Maal og Forhold; den vil overalt give Foredraget Liv og virke dybere Indtryk.

B) For saavidt Underviisningsgjenstandernes (sic) Beskaffenhed tilsteder det, maa Læreren beslutte sig paa et frit Foredrag. Ikke at tale om den Virkning, dette har til at forøge Opmærksomheden, skaffer det Læreren den betydelige Fordeel, at han noie kan give Agt paa sine Disciple, lettere lægge Mærke til den Uagtsomme, og undertiden blot ved et Diefast til ham eller et uventet Spørgsmaal hindre fremmede Ideer at trænge sig ind, og samle de Udspreddes forvildede Tanker. Det Modfatte af disse Virkninger af et frit Foredrag ere Følgerne af den tidspildende og til Tankeløshed vænnende Dicteren, hvilken derfor ikke maa taales, under hvilken Forevending det end maatte være.

C) Iblandt mange andre fortrinlige Midler til at befordre Disciplenes Opmærksomhed under Underviisningen nævnes fornemmelig følgende:

a) At man i Specialclasserne snart kalder en, snart en anden Discipel frem uden for Ordenen for at lade ham rette det Urigtige i Meddiscipelens Oversættelse, det Incorrecte i hans Udtryk o. s. v.

b) At man ved den videnskabelige Underviisning, naar Fortællingen af en vigtig Begivenhed, Foredraget af en vigtig Læresætning eller Demonstrationen af et Theorem er tilendebragt, gaaer det Fortalte og Foredragne spørgsmaalsviis igjennem, først med en og anden af de opvakteste Hoveder blandt Disciplene, saa med nogle af de mindre opvakte, og endelig lader de mest, siden de mindst Dvede gjentage det Hele med deres egne Ord i sammenhængende Foredrag eller Demonstration. For Disciple især af den øverste Klasse lader sig med disse Dvelfer endnu

forbinde den Forandring, hjemme skriftlig at opsætte et vist Hovedstykke af det i de sidste Timer foredragne og tilstræffelig forklarede Pensum. En saadan skriftlig Gjentagelse er ei alene det bedste Slags Ansændelse og det sikreste Middel til at øve Huskommissen og at befordre tydelig Tænken og Færdighed i rigtigt og passende Udtryk, men den forskaffer ogsaa tillige Lævereren den Fordeel, at han ikke alene med eet Dietkast kan overse Disciplenes Egners Forstjellighed, men og opdage og i Tide opfylde de Huller, der ere blevene tilbage i deres Kundskaber“.

I Begyndelsen, da der med den største Ængsteligthed vaagedes over, at den foreskrevne Form og Methode overholdtes, gav, som man ser af Skolens Deliberationsprotokol, dette Punkt Anledning til mange Forhandlinger og til megen Strid især imellem Overlærerne og Adjuncterne; efterhaanden tabte sig dog denne Sver for at afspæle Methodens baade hos Skolens Personale og hos Overbestyrelsen, og der blev Leilighed for den dygtige Lærer til at bevæge sig med større Frihed. Den Control med Plan, Form og Methode for Underviisningen, som tidligere vel nærmest havde paaligget Biskoppen, gik ved Reformen over til Rector og Skoleraadet (Reglem. § 10, 40—46), og fiden til Rector alene, uden at Overbestyrelsen blandede sig deri, medmindre Rector forlangte dens Bistand eller i andre ganske særegne Tilfælde. Men denne Control blev i høj Grad vanskelig for Rectorerne i en temmelig lang Arrække, hvori der hyppig sendtes til Skolerne Lærere, for hvis Kundskaber og Læregaver der havde ringe eller ingen Garantie, ikke sjelden endog saadanne, som ikke havde Øvelse i at undervise i Skoler. I den Tid tog igjen Udenadslæren, Foresættten af Pensum uden foregaaende Veiledning til at forstaae dem, og Dicteren utilbørlig Overhaand. Da Forordningen af 7de November 1809 ikke angav Grændserne for Rectors Ret til at kontrollere Lærernes Underviis-

ning, og overhovedet Forholdet mellem Rector og Lærerne var holdt i Uklarhed i Loven, kunde det ikke forhindres, at Mangler og Misgreb holdt sig længe, og naar de gik saa vidt, at de maatte paatales alvorligere, opstod uhyggelige Stridigheder, som Directionen, naar Sagen indstævnedes for dens Domstol, ikke altid kunde ende ved sine Kjendelser, ved hvilke den i Almindelighed hævdede Rectors Beføielse til „at overvare de enkelte Læreres Underviisning paa Skolen og tillige at tilkjendegive dem sin Mening om de Feil, han maatte bemærke, samt om Maaden, paa hvilken de bedst kunne være at rette“ *). Hvilke Foranstaltninger der i senere Tider ere truffene for at sikre Skolerne dygtige Lærere, er noksom bekjendt. Tillige er der sørget for en mere uddvidet og nøiagtig Control ved Ansættelse af en Underviisningsinspecteur; Overtilsynet med Gymnastikunderviisningen er lige fra den Tid af, da dette Fag blev indført i Skolerne, ført af en særegen Directeur, og i den sidste Tid have Skolerne ogsaa faaet en Sanginspecteur; ja for nogle Aar siden overrasedes de en Dag ved, at der indfandt sig en med særegen ministeriel Fuldmagt forsynet Inspecteur for Skrivning og Tegning. Der synes da for Tiden at være Control nok.

---

*) Dir. Skr. af 13de Septbr. 1817 i Rosenvinges Saml. II S. 114. Lignende Kjendelser i en senere Periode findes f. Ex. i Dir. Skr. af 23de Februar 1843 til Viborg Skole og af 29de Mai 1847 til Kolding Skole.

III.

Lectierne eller Classerne.

Meget af hvad der er at sige om Classernes Antal og Orden er allerede temmelig udførlig behandlet i fjerde Hefte af disse Bidrag til Skolens Historie (Progr. f. 1858, især fra S. 15), saa at jeg angaaende en stor Deel af Enkelthederne kan henvise dertil og i det Hele kun behøver at berøre Hovedpunkterne.

I Kirkeordinantsen siges, at hvor der er tre Lærere (moderatores), skal der være fire, og hvor der kun er to Lærere, tre Lectier; men der angives tillige Underviisningsfagene for fem Classer, og imod Slutningen hedder det udtrykkelig, at ved det, som er bestemt om to eller tre Lærere i Byerne, har man ikke tilfattet at forværre eller aflægge de bedre Skoler i nogle større Kjøbsteder, som hidtil have havt fem til sex Lærere; disse skulde tværtimod ved de geistlige og verdslige Øvrigheders Hjælp fornyes, og der skulde i dem være flere Døvelser i Børnekundskab og flere Lectier, end der pleiede paa nogen Tid; kun maatte der ikke være mere end een Skole i hver By. Palladius's Skolereglement eller Uniformitetstabel, som udkom 1555 (Nyerup S. 13 ff.), er for de større Byers og navnlig Stiftsstadernes Vedkommende beregnet paa fem Classer. Ogsaa Biskop Niels Jespersens Plan er egentlig bygget paa en Skole med fem Classer, og den dermed omtrent samtidige Fundats for Bespiisningen paa Klosteret synes at antyde det Samme (Progr. f. 1858 S. 15); dog er der i nævnte Plan allerede Tale desuden om en Sinlectie (ABCdarii et Donatistæ), der hver Dag imellem 7—8 og 4—5 skulde undervises af

Hørerne selv, men i andre Tider af Disciple af de øverste Classer. Denne Sinelectie eller Infima regnes vel med i Uniformitetstabellen af 1604, der forudsætter sex Classer, og saa mange Classer nævner ogsaa Anders Pedersen Berlestikker (N. hist. Tidsskr. B. V, H. 1, S. 149) for Odense Skoles Vedkommende, hvilken Skole han frequenterede saa Aar efterat denne „Skolereformats“ var indført; dog synes, efter hans Ord at domme, Classerne at have beholdt de gamle Navne, saa at anden Klasse blev kaldt første Lectie o. s. v. indtil fjerde Lectie, som var øverste Hørers Klasse. Derimod er Christian den Fjerdes andet Skolereglement (1632) beregnet paa en Skole paa syv Classer i de større Stæder, og en ni Klasse eller, hvad der er det Samme, en sjette Hørerplads sees ogsaa fort i Forveien at være bleven oprettet i Odense, paa Grund af, at Skolen var betydelig „formeret og tiltaget“ (Progr. 1858 S. 9). Uniformitetstabellen af 1656 er, som tidligere anført (Progr. 1866 S. 19), beregnet paa otte Classer; men Odense Skole har i ældre Tider ingensinde haft over syv, og Antallet af Classerne formindskedes efterhaanden ved at Sinelectien bortfaldt fra 1740 (Progr. 1858 S. 19 f.), og nederste eller den saakaldte første Lectie inddroges ved Rescript af 10de Juni 1757 (sst. S. 20 og 23), saa at Skolen fra den Tid af indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede kun havde fem Lectier, deri indbefattet Mesterlectien. Ved Reformen 1802 fik hvert Fag sine Specialclasser, mindst to, høiest fire; men samtlige Disciple dektes i fire Hovedclasser, og desuden oprettedes indtil videre en Forberedelsesklasse, til Optagelse i hvilken der krævedes, at Discipelen var ni Aar gammel og i det mindste kunde læse dansk Skrift; Maximum af Antallet i denne Klasse skulde være tolv. Hvor ængstelig man var for,

at denne Klasse skulde forrykke eller forringe Skolens Standpunkt, viser følgende Instrux, der medfulgte som et af Bilagene til Reglementet af 1ste October 1802 til nærmere Forklaring og Anvendelse af § 33 i samme. Den er dateret d. 27de September 1802, vistnok conciperet af Prindsen selv og underskrevet af Medlemmerne af Commissionen angaaende Universf. og de lærde Skoler.

Instrux for Forberedelsens Classen.

Hensigten af den Instrux, som den 33 § i Skole-Anordningen henviser til, er at meddele de Hoved-Forskrifter, som ere væsentlig fornødne til at opnaae sammes Bestemmelse og at forebygge skadelige Misbrug.

So mere det er at befrygte, at der af Præparationsclassen igjen med Tiden kunde opstaae den med saa megen Foie ophævede Sinfle-Lectie, jo omhyggeligere bør Skoleraadet og især Rectoren, som denne Classes Special-Opfynsmand, vaage over at forebygge denne Udartning ved Anvendelsen af slike Midler, som baade ere i og for sig selv retmæssige og skikke sig til de indtræffende Omstændigheder.

Naar et Barn anmeldes til Antagelse i Forberedelses Classen, da maa det, førend samme bevilges, først prøves af Rector, Conrector og Læreren i Anthropologien, hvad enten denne tillige er Lærer i Religions Classen eller ikke, især med Hensyn til dets Naturgaver. Først da, naar disse 3 have overveiet alt hvad derved kan komme i Betragtning og ere enige i deres Dom, at Optagelsen kan finde Sted, indskrives det af Rector, efterat have erlagt 5 Rd. Indtrædelsespenge —. Men skulde endogsaa kun een Stemme erklære sig imod Antagelsen, kan samme ikke skee, saalænge denne Dissensus vedvarer.

Overalt vil i adskillige Tilfælde, hvor ingen almindelig Forskrift lader sig give, den følgende Erklæring tjene til Rettesnor: at Forberedelses Classen er blot en Afdeling af den første Begynder Klasse og skal som en Interims Foranstaltning ogsaa kun vare saa længe, indtil den ved Elementarskolernes forbedrede Indretning kan undværes. Heraf sløder da af sig selv, at de

for alle Lære Classerne, og den første i Særdeleshed, gjeldende Love og Anordninger ogsaa blive i deres fulde Kraft i Henseende til Forberedelses Classen, dog med de Modificationer, som det formindskede Antal af Lære Gjenstandene naturligviis medfører.

Bilaget*), som hoergang kunde tilføies Skolens trykte Lections Tabel som Anhang, viser, hvilken Anvendelse af de 4 daglige Underviisnings Timer Overdirectionen for det Første anseer som meest hensigtsmæssig. Den har tillige derved seet paa at undgaae enhver Collision med Lærernes øvrige Lectio-
ner.

Hvorledes ellers den forfristsmæssige Underviisning og især de Læse og Forstands Øvelser, der svare til de første Begynderes Behov og Fatterne, bør indrettes: da høre ikke disse Anviisninger til denne Instrux, men til Didactiken, hvori enhver Lærer, naar han tiltræder denne Forberedelses Klasse, formodes at besidde behørig Indsigt."

Denne Forberedelsesklasse kunde ikke ret trives og varede ikke længe ved; den besøgtes i Skoleaaret 1802 af 9, 1803 af 6, alle Oversiddere, i Skoleaaret 1804 meldte sig ingen Aspirant til den, 1805 var der 8 i den og 1806 bestod den af 5 Disciple, hvoraf 2 vare Oversiddere; i Løbet af samme Skoleaar blev denne Klasse efter Overdirectionens Befaling suspenderet indtil videre, saaledes at ingen flere deri maatte optages, og siden blev den ikke oprettet igjen. Særvrigt gif den ovenfor omtalte Fordeling af Disciplene i fire toaarige Classer over til de andre Skoler ved Reformens Indførelse i dem (Placat af 22de Marts 1805 § 1); Forordningen af 7de November 1809 gjorde ingen Forandring heri for de fuldstændige lærde Skolers, altsaa heller ikke for Odense Skoles Vedkommende, og senere var der i en lang Række ikke Tale om Deling af Classer uden en eneste Gang, idet Universitetsdirectionen ved Skrivelse af 2den October 1813

---

*) Dette Bilag findes ikke i Skolens Arkiv.

tillod, at den da af 29 Disciple bestaaende første Klasse deelttes; men det kan betvivles, om denne Deling virkelig kom i Stand, og det var først i Aaret 1840, at Directionen ved Resolution af 3die October efter Skolens Indstilling tillod, at tredie Klasse adskiltes i to eetaarige Afdelinger med særskilt Underviisning i de fleste Fag (Progr. f. 1841 S. 40). Fra Begyndelsen af Skoleaaret 1843 fik Skolen sex Classer, saaledes at kun den øverste blev toaarig, de andre eetaarige (Progr. f. 1844 S. 18). Først fra den Tid af var i nogle faa Aar Skolekursen beregnet paa syv Aar, og jeg kan ikke begribe, hvorfra den temmelig almindelige Tro, at otte Aars Skolegang først er indført ved den provisoriske Plan, skriver sig; i Skolens Program for 1841 S. 41 nævner min Formand Prof. Saxtorph ogsaa otte Aar som de normale for Skolegangen. — Den provisoriske Plans § 2 bestemte, at Skolen skulde inddeles i syv Classer, af hvilke den sjette skulde være toaarig, alle de øvrige eetaarige, saa at et fuldstændigt Skolekursus var beregnet paa otte Aar. En syvende Klasse oprettedes dog her først 1847, men Aaret i Forveien var paa Grund af forskjellige Omstændigheder sjette Klasse adskilt i to ikke sideordnede Afdelinger (Progr. f. 1847 S. 104 f.). Ved Bekjendtgjørelse af 13de Mai 1850 § 2 bestemtes, at syvende Klasse skulde være toaarig, alle de øvrige eetaarige; Forhandlingerne om denne Forandring og Grunden til dens Iværksættelse findes i Rindes Meddelelser om det I. Skolevaesen S. 8 ff. og 27 ff. Efter Ophævelsen af den private Realskole her i Byen oprettedes i Cathedralskolen parallelle Realclasser ved Siden af de studerende, først fra Januar 1856 tredie og fjerde Realklasse, og fra Begyndelsen af det følgende Skoleaar af kom dertil en toaarig femte (Progr. f. 1856 S. 72 ff). Da ved denne Foranstaltning

Tilgangen til Skolen tiltog betydelig og navnlig de to laveste Classer, som før i Almindelighed havde været svagest frequenterede, nu hyppig bleve overfyldte, har det fra 1857 af været nødvendigt at dele snart anden, snart første Klasse (hyppigst hiin) i to sideordnede Afdelinger. Skolen har da nu elleve Classer med særskilt Underviisning for hver i næsten alle Fag, foruden at i syvende og femte Realclasse hver Afdeling har særskilt Underviisning i de mathematisk-physiske Videnskaber, syvende ogsaa i Hebraisk.

Efterretninger

om

Odense Cathedralsskole

for

Skoleaaret 1866—67.

Afgangsexamen 1866.

A. For Studerende.

Ved Ministeriets Skrivelse af 6te Juni f. A. underrettedes Rector om, at den skriftlige Deel af Afgangsexamen for de studerende Disciple vilde være at afholde Løverdagen d. 23de Juni (Oversf. fra Latin paa Dansk, geometrisk Opg.), Mandagen d. 25de (Udarb. i Modersmaalet I, latinisk Stil) og Tirsdagen d. 26de (Udarb. i Modersmaalet II, arithmetisk Opgave); den mundtlige Deel af bemeldte Examen, som Underviisningsinspecteuren selv vilde overvære, vilde være at afholde den 13de, 14de og 16de Juli Form.; enten Religion eller Mathematik eller Naturlære kunde henlægges til Dagen forud eller efter; i de Dage, i hvilke Underviisningsinspecteuren var tilstede, onstedes examineret i sjette Klasse i et Par af de Fag, f. Ex. Naturhistorie og Fransk, som affluttes i denne Klasse; Underviisningsinspecteuren vilde deeltage i Censuren i skriftlig Latin, i Græsk samt i Historie.

Under 10de Juli modtog Rector følgende ministerielle Skrivelse: „I Forbindelse med sin Skrivelse af 6te Juni d. A. om Afholdelse af Afgangsexamen for studerende Disciple skal Ministeriet herved tjenstlig meddele Hr. Professore,

at Man efter Underviisningsinspectorens derom udtalte Ønske har bemyndiget Professor Ussing til paa hans Vegne at møde og fungere som Examenscommissair, saaledes at han navnlig overtager de Underviisningsinspectorens tildeelte Censurer.

Til Afgangsexamens anden Deel indstillede sig femten Candidater, hvoraf 13 havde underkafstet sig Examens første Deel i 1864, 2 i 1863, nemlig:

1. Sophus Carl Andersen, Søn af Forvalter Andersen paa Søholdt (Volland), født paa Hammelevgaard ved Grenaa d. 14de December 1847, optagen i 2den Klasse d. 23de August 1859.

2. Frederik Ferdinand Bjering, Søn af Pastor Bjering i Svindinge, født sammesteds den 22de October 1849, optagen, efter erholdt Aldersdispensation, i 1ste Klasse d. 23de August 1858.

3. Christian Andreas Christiansen, Søn af Amtsforvalter Christiansen i Årsens, født i Flensborg d. 15de Januar 1848, indtil Marts 1864 Discipel i Flensborg Latin- og Realskole, hvor han 1863 havde underkafstet sig første Deel af Afgangsexamen og derpaa var bleven opflyttet i samme Skoles øverste studerende Klasse. Ved Ministeriets Skrivelse af 13de August 1864 erholdt han Tilladelse til at indtræde i Odense Cathedralskoles syvende Klasse og optoges d. 23de August s. A.

4. Christian Carl Ludvig Enghoff, Søn af Organist Enghoff i Odense, født sammesteds d. 31te Mai 1847, optagen i 1ste Klasse d. 23de August 1857.

5. Hans Wilhelm Hansen, Søn af Murer Hansen i Åsum, født sammesteds d. 4de Januar 1847, optagen i 1ste Klasse d. 23de August 1857 og under hele sin Skole-

gang understøttet af det Kiberfke Legat for Bøndesønner (Progr. f. 1850 S. 53). Han blev 1863 opflyttet i 7de Klasse, men, da han i næsten et heelt Aar af Sygdom holdtes borte fra Skolen, valgte han at forblive tre Aar i øverste Klasse.

6. Hans Christian Saxtorph Helveg, Søn af Stadslæge Helveg i Odense, født sammesteds d. 17de October 1847, optagen i 1ste Klasse d. 23de August 1857.

7. Carl Wilhelm Rankau Huth, Søn af Capitain og Intendant Huth i Kjøbenhavn, født sammesteds den 29de August 1846, optagen, efter at have frekventeret Rendsborg Skole, i 4de Klasse d. 23de August 1859.

8. Aage Rolf Ipsen, Søn af Kjøbmand Ipsen i Røddby, født sammesteds d. 17de December 1847, optagen i 1ste Klasse d. 10de October 1858.

9. Erik Jacobæus, Søn af Forpagter Cand. jur. Jacobæus paa Faareveile ved Rudsjøbing, født sammesteds d. 10de Juni 1848, optagen i 4de Klasse d. 23de August 1861.

10. Oscar Kuhr, Søn af Tradslateur Kuhr i Odense, født sammesteds d. 5te Mai 1848, optagen i 3die Klasse d. 23de August 1860.

11. August Adolph Elias Rassen, Søn af Consistorialraad Rassen i Østrup, født sammesteds d. 30te August 1846, optagen i 3die Klasse d. 23de August 1860.

12. Frederik Christian Kund, Søn af Pastor Kund i Tryggelev, født i Lemvig d. 27de Marts 1847, frekventerede først Aalborg Cathedralsskole og blev optagen i Odense Cathedralsskoles 6te Klasse d. 23de August 1862.

13. Peter Risby Johannes Møller, Søn af Ex. jur. Møller i Odense, født paa Sandagergaard d. 31te Marts 1847, optagen i 1ste Klasse d. 23de August 1858.

14. Peter Ferndorff Storm Riemann, Søn af Possémentmager Riemann i Odense, født sammesteds den 15de Juni 1848, optagen i 1ste Klasse d. 23de August 1858.

15. Morten Carl Seedorff, Søn af afd. Re-dacteur Seedorff i Odense, født sammesteds d. 9de April 1847, optagen i 2den Klasse d. 23de August 1858.

Opgaverne ved de skriftlige Prøver af denne Examen have været følgende:

1. Udarbeidelse i Modersmaalet I (fri Opgave): „Hvad forståes ved Godmodighed? Kan den betegnes som en Dyd?“

2. Udarbeidelse i Modersmaalet II (bunden Opgave): Keiser Carl den Store.

3. Latinsk Stil: Delos var næsten den mindste af de Æer, som ligge i det ægeiste Hav imellem Attika og Lilleasien, og som Grækerne kalde Kykladerne; men hvormeget den i Ry og Glands overgik alle de andre, troe vi, at der kun gives faa, som ikke vide. Denne Glands havde fra Begyndelsen af ikke Jordbundens Frugtbarhed skaffet den, ikke Indvaanernes Mængde, ikke Krigshæder eller Noget af det, hvoraf Æer og Byer pleie at være stolte, men dens i Sagnene berettede og af Grækernes almindelige Mening bekræftede Hellighed. Grækerne fortalte nemlig, at da Latona, som Jupiter elskede, frugtsonnelig søgte et Sted, hvor hun kunde føde, vovede intet Land at modtage hende, fordi Jupiters Hustru Juno, forbitret over hans Utroskab, havde forbudt det; omslakkende kom hun da til Delos, der dengang uden fast Blads svømmede paa Havet, og som Juno derfor havde glemt, og der fødte hun, støttende sig til et Palmetræ, som pludselig var voxet frem, Apollo og Diana; men Æen blev fra den Tid fast og ubevægelig. Formedelst denne Tro an-

faaes hele Den for Apollo hellig og dens Jordbund for saa ufrankelig, at ikke engang Døde maatte begraves der, men ligene førtes over til en Naboo Athenea. Apollo dyrkedes i et prægtigt Tempel, hvorhen aarlig ikke blot fra de omliggende Der drog Udsendinge for at deeltage i Offerfesterne 1), men ogsaa fra Athen, hvilket Thefens sagdes at have indført ved Lov. Denne Stedets Hellighed skaffede ogsaa Indvaanerne og Fremmede, som opholdt sig der, Tryghed mod Vold og Mishandlinger, og da Den laae meget beleiligt til at omfatte Varer imellem Asien, Grækenland og Macedonien, opblomstrede den ved Handel og Skibsfart, især efter Korinths Udelæggelse 2) ved Romerne. Men i den første mithridatiske Krig blev Delos erobret og plyndret, og dens Handels Blomst tilintetgjort.

1. Sacra. 2. Udelæggelse gives ved et Particip.

4. Oversættelse fra Latin til Dansk. (Af Tacitus Ann. VI. 31 og 32 (37, 38) med Forandringer): C. Cestio, M. Servilio consulibus nobiles Parthi Romam venere, ignaro rege eorum Artabano. Is initio, metu Germanici, fidus erga Romanos, æquabilis et mitis in suos fuerat; postea superbiam in nos, sævitiam in populares sumpsit, fretus bellis, quæ secunda adversus circumiectas nationes gesserat, et senectutem Tiberii ut inertem despiciens avidusque Armeniæ, cui, defuncto rege Artaxia, Arsacen, liberorum suorum natu maximum, imposuit. Addidit contumeliam, missis, qui gazam a Vonone relictam in Syria Ciliciaque reposcerent. Simul veteres Persarum terminos iactabat seque quæ olim Cyrus et Alexander possedisset, invasurum per vaniloquentiam minabatur. Sed Parthis mittendi ad Tiberium secretos nuntios auctores fuerunt Sinnaces, insigni familia et

magnis opibus, et Abdus, eunuchus in aula potens. Ii, adscitis aliis primoribus, quum Artabanum regno pellere constituissent, quia neminem gentis Arsacidarum summæ rei imponere poterant, interfectis ab Artabano plerisque, aliis nondum adultis, Phraaten, regis Phraatis filium, Roma, ubi educatus fuerat, posebant; nomine tantum et auctore opus esse; si Tiberio permittente et adiuvante genus Arsacis apud ripam Euphratis cerneretur, omnia eo inclinatura. Gratum id Tiberio accidit. Ornat Phraaten accingitque 1) ad paternum fastigium capesendum, vetus propositum retinens, ut res externas consiliis et astu regeret, arma procul haberet. Interea Artabanus, cognitis insidiis, modo tardari metu, modo cupidine vindictæ inardescere. Sed quamquam barbaris cunctatio contempta, statim, quod libuerit, exsequi regium videtur, prævaluit tamen utilitatis ratio. Itaque Abdum specie amicitiae vocatum ad epulas lento veneno aggreditur, Sinnacem dissimulatione ac donis et simul per negotia moratur, ne consilia acriter urgeat.

C. Cestius et M. Servilius consules fuerunt a. 35 p. Chr. n. Germanicus, Tiberii fratris filius, aliquot annis ante Syriam administraverat. Vonones, Parthorum regno ab Artabano privatus, in Ciliciam et Syriam ad Romanos cum thasauris fugerat. (Disse Oplysninger overfættes iffe.)

1. ornare et accingere udruft og udstyre.

5. Arithmetisk Opgave: At udvikle den Fremgangsmaade, hvorved dobbelt irrationale Størrelser af Formen $\sqrt{a + \sqrt{b}}$, hvor b ikke er quadratisk, gjøres enkelt irrationale, og at anvende den derved fundne almindelige Formel paa Exemplet $\sqrt{98 - 18\sqrt{17}}$.

6. Geometrisk Opgave: At udvikle den Formel, hvorved man af de to Sider a og b og den mellemliggende

Vinkel C i en Trekant umiddelbart kan beregne den ligefor Siden a beliggende Vinkel A. Til Exempel søges A, naar $a = 1000$ Alen, $b = 363,25$ Alen, $C = 62^\circ 24' 10''$.

B. For Realister.

Ved Ministeriets Skrivelse af 12te Juni f. A. tilkjendegaves, at den skriftlige Deel af Afgangsexamen for Realdisciple skulde finde Sted efter følgende Schema:

Lørdag d. 23de Juni Formiddag: Dansk Stiil (fri Dpg.);
 Eftermiddag: Regning;
 Mandag d. 25de — Formiddag: Arithmetik;
 Eftermiddag: Geometrisk Tegning;
 Tirsdag d. 26de — Formiddag: Dansk Stiil (bunden Dpgave);
 Eftermiddag: Geometrie;
 Onsdag d. 27de — Formiddag: Tydsk Stiil;
 Eftermiddag: Engelsk Stiil.

Endvidere meldtes ved samme Skrivelse, at den mundtlige Deel af denne Examen, som Professor C. W. Smith vilde overvære som Examenøcommisfær, blev at afholde Torsdag d. 12te, Fredag d. 13de og Lørdag d. 14de Juli, samt at Prof. Smith vilde kunne sættes til Censor i Dansk, Tydsk og Historie og, hvis det behøvedes, i Fransk.

Opgaverne ved den skriftlige Deel af denne Examen have været følgende:

1. Udarbeidelse i Modersmaalet I: „Vel beghndt er halv fuldendt“.

2. Udarbeidelse i Modersmaalet II: „Valdemar Atterdags Bedrifter og Fortjenester af Danmark“.

3. Tydsk Stiil (efter F. v. Raumer): Kong Jacob den Første af England havde foruden den bekjendte Hertug af Buckingham en anden meget indflydelsesrig Yndling, Robert Carr. Denne Mand, hvem blot legemlig Skjønhed og overfladiske selskabelige (gefellig) Talenter anbefalede, medens al ægte Indsigt fattedes ham, og hans Character er Gjenstand for (unterliegen) den haardeste Dadel, ophøiede Jacob til Greve af Sommerset og skjænkede ham, da han formalede sig med den ilde berhytede, fraskilte Grevinde Essex, uhyre Godser. Som de fleste, der pludselig komme til Ære og Rang (med eet Ord: Emporkömmling), var Sommerset anmassende og grov, ikke blot mod Ringere og Ligestillede, men selv imod Kongen. Først da Greven og hans Gemalinde havde ladet en af deres tidligere Venner forgive, væsentlig (hauptsächlich) fordi han havde sagt Sandheden om hende, frigjorde Kongen sig for denne uærdige Forbindelse; og dog bleve kun de ringere Deeltagere i Forbrydelsen straffede; begge Hovedpersonerne (Haupturheber) derimod bleve benaadede.

4. Engelsk Stiil (efter Macaulay history of England vol. 3, ch. 1): Kong Wilhelm den Tredie var neppe nogen fuldendt (consummate) Feltherre, og han indtager en høiere Plads som Statsmand; men han besad ikke desto mindre udmærkede Egenskaber som Kriger. Intet Uheld (desaster) kunde knække hans Sindss Fasthed eller berøve ham hans Fatning (countenance). Hans Nederlag bleve gjenoprettede (repair) med saadan vidunderlig Hurtighed, at han var atter færdig til Kamp, førend hans Fjender havde sunget Tedeum; heller ikke berøvede hans Modgang (adverse fortune) ham nogenfinde hans Soldaters Agtelse og Tillid. Denne Agtelse og Tillid skyldte han i ikke ringe

Maal sit fjeldne personlige Mod. I Slaget gjorde hans Kjækhed ham bemærket (conspicuous) mellem Tusinder af brave Krigere og fremkaldte (draw forth) fjendtlige Hæres Bifald. Efter den blodige Dag ved Seneff bemærkede hans berømte Modstander, den store Condé, at Prindsen af Dranien havde opført sig (bear himself) i Alt som en gammel General undtagen i at udsætte sig selv ligesom en ung Soldat. Men Wilhelm sagde, at han maatte vise sine lidet prøvede (try) Tropper, hvorledes Slag skulde vindes.

5. Arithmetisk Opgave: En Capital af 10000 Rdl. er udsat paa Rente paa den Betingelse, at Renten ikke udbetales, men lægges halvaarligt til Capitalen. Hvor længe maa den staae saaledes til $2\frac{1}{2}$ pCt. halvaarlig Rente for at stige til 20970 Rdl.?

En anden Capital af samme Størrelse har staaet ude i samme Tid, først i en vis ubekjendt Tid, til 2 pCt., derpaa i den øvrige Tid til 3 pCt. halvaarlig Rente, og er derved voxet til 19971 Rdl. Hvor længe har den staaet til den lavere, hvor længe til den høiere Rente?

6. Geometrisk Opgave. I en retvinklet Trekant er den ene Cathete $11'' 4'''$, den anden $1' 9'' 3'''$, begge Duodecimalmaal. Der forlanges

- 1) Hypotenusen,
- 2) Begge Catheters Projectioner paa samme,
- 3) Perpendicularæren fra den rette Vinkels Spids paa Hypotenusen,
- 4) Arealet af den givne Trekant,
- 5) Arealerne af de to Trekanter, hvori den givne deles ved Perpendicularæren,
- 6) Arealet af den omskrevne Cirkel.

7. Regneopgave: Et Parti Biin kjøbes for 7850 Francs. Omkostningerne udgjøre $11\frac{2}{3}$ pCt. af Indkjøbsprisen.

Ved Aftapningen udbringes Vinen til 5237 Flasker. Omkostningerne ved Aftapningen er $2\frac{1}{2}$ β. for Flasken. Den sælges i Detailhandelen for 4 Mk. 4 β. Flasken. Hvor mange Procent vindes, naar 171 Mark Banco ere 322 Francs og 300 Mark Banco er $200\frac{1}{4}$ Rdl. i danske Penge?

8. Geometrisk Tegning: En retstaaende Pyramide, hvis Grundflade er en regulær Femkant, hviler med Grundfladen paa det vandrette Plan. Alle Sideliniernes gjen-nemstjæres af et Plan, som er perpendiculart paa det lodrette, men ikke parallelt med det vandrette Plan. Den derved opstaaede Femkant, som ikke bliver regulær, tegnes deels i vandret Projection, deels i naturlig Storrelse.

I Censuren over de skriftlige og mundtlige Prøver deltoge Dhrre. Prof. Smith i Dansk, Lybsk, Fransk og Historie, Pastor Feilberg i Engelsk og Cand. pharm. Schiøtz i Naturhistorie.

Til denne Examen indstillede sig fire Disciple af 5te Realclassens øverste Afdeling, nemlig: Adam Ludvig Emil Clement (17 Aar), Marius Christian Henrik Frydendahl (16 Aar), Carl August Hofman (Bang) (16 Aar) og Christian Sophus Schmidt (18 $\frac{1}{2}$ Aar), hvilke Disciple alle ved Examen erholdt Hovedkarakteren Bestaaet.

Bekjendtgjørelse af 31te Mai 1866 om Charakterteergivningen ved Afgangsexamen til Universitetet og Afgangsexamen for studerende Disciple ved de lærde Skoler.

Paa Ministeriets derved nedlagte allerunderdanigste Forsøg har det behaget Hans Majestæt Kongen under 26de d. M. allernaadigst at approbere som følger:

Ved Afgangsexamen for studerende Disciple i de lærde

Skoler og ved Afgangsexamen til Universitetet gives 9 Special-
 karakterer i følgende Fag:

1. Modersmaalet, skriftlig Udarbeidelse (fri Opgave),
2. Modersmaalet, skriftlig Udarbeidelse (Gjengivelse af et bekjendt
 Stof),
3. Latin, mundtlig,
4. Latinsk Stil og Version,
5. Græsk,
6. Historie,
7. Arithmetik, mundtlig og skriftlig,
8. Geometrie, mundtlig og skriftlig,
9. Naturlære.

Specialkaraktererne ere:

ug., mg., g., tg., mdl., slet, der betragtes som staaende lige
 langt fra hinanden, betegnede med Tallene: 6, 5, 4, 3, 2, 1.

De tre Censorer, som bedømme en Prøve, maae kun give
 hele Charakterer; dog kan i de tre Fag (3, 5 og 6), i hvilke
 Charakteren efter det Nedenanførte forstærkes, tilføies et $\frac{1}{2}$, som
 forhøier Charakteren med $\frac{1}{2}$.

I de Fag, i hvilken Prøven er enkelt (1, 2, 3, 5, 6 og 9),
 lægges de tre Censurers Charakterers Talværdier sammen, og
 divideret med 3 udgjør det udkommende hele Tal eller hele Tal
 med en Brok Charakteren i Faget.

I de Fag, i hvilke Prøven er dobbelt (4, 7 og 8), give
 Censorerne hver een Charakter for hver Prøve, og der forholdes
 da med de sex Charakterer ganske som med de tre ved den enkelte
 Prøve, kun at der divideres med 6 istedetfor med 3.

Brøker, der ere høiere end $\frac{1}{2}$, altsaa $\frac{2}{3}$ og $\frac{5}{6}$ udtrykkes som
 respective $\div \frac{1}{3}$ og $\div \frac{1}{6}$ af den høiere Charakter.

Ved Hovedkarakterens Uddragning af Specialkaraktererne
 betegne Specialkaraktererne Tal, som gaaende ud fra ug. = 8
 aftage med stigende Potenser af 2 og have altsaa en Værdi af:

8, 7, 5, 1, $\div 7$ og $\div 23$.

Charaktererne for de ni Fag ere eensveiende, undtagen for
 mundtlig Latin, Græsk og Historie, i hvilke de veie som $1\frac{1}{2}$
 imod 1.

Ved Hovedkarakterens Udtagning overføres Specialkarakteren i Faget med dens Værdi efter nysnævnte System, og den ved Karakteren hængende Prøf multipliceres, hvis Prøfen er positiv, med det Tal, som udgjør Afstanden imellem Karakteren og den nærmest foregaaende Karakter, og hvis den er negativ, med det Tal, som udgjør Afstanden imellem Karakteren og den nærmest efterfølgende Karakter.

Hovedsummen af samtlige ni Specialkarakterer med deres vedhængende Prøver, i hvilken $\frac{1}{2}$ eller derover regnes = 1, bestemmer Hovedkarakteren, for hvilken der

til første Karakter med Udmærkelse kræves	79 Points
til første Karakter	64 —
til anden Karakter	37 —
til tredje Karakter	29 —

I Testimoniet indføres Specialkaraktererne med de vedhængende Prøver, og til Slutningen Hovedkarakteren med Tilføielse af Pointsantallet.

Hvilket herved bekendtgjøres til Efterretning for alle Vedkommende.

Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet den 31te Mai 1866.

Th. Rosenørn Teilmann.

Schwartzkopf.

Med ovenanførte Bekendtgjørelse fulgte følgende ministerielle Rundskrivelse af samme Datum:

Ved hermed at fremsende et Antal Exemplarer af Bekendtgjørelsen af 31te Mai 1866 om Karakterergivningen ved Afgangsexamen til Universitetet og Afgangsexamen for studerende Disciple ved de lærde Skoler, til Uddeling blandt Skolens Lærere og Afbenyttelse for Censorerne, skal Ministeriet, til nærmere Forklaring og for saavidt muligt strax at bringe Censartethed i Fremgangsmaaden tilveie, tilføie Følgende.

Medens Scalaen saavel for Specialkaraktererne som for Hovedkarakterens Udtagning af disse er uforandret, er det fundet rigtigt at hæve Bestemmelsen i Circulaire af 4de September 1851 om, at Karakteren for de skriftlige Prøver i

Mathematik skulde i Forhold til Charakteren for den mundtlige Prøve gjælde som $\frac{1}{2}$ mod 1, saa at de fremtidig gjælde lige.

Det er en Selvfølge, at Pointsantallet for Hovedcharaktererne maatte forandres, efterat Fagcharaktererne vare indskrænkede fra 13 til 9. Paa den ene Side maatte omtrentlig det samme Forhold mellem de to store Faggrupper, som Examen omfatter, beholdes; paa den anden Side var det ønskeligt at have flere Charakterer, for at ikke et uheldigt Udfald af Prøven i et enkelt Fag skulde virke altfor stærkt. Disse Betragtninger have ført Ministeriet til at forstærke Charaktererne i de tre Fag Latin, Græsk og Historie derved, at de gjælde $1\frac{1}{2}$ mod 1. Hovedcharakterens Udtagning af Specialcharaktererne skeer altsaa, somom disses Antal var $10\frac{1}{2}$, og derefter har Ministeriet paa samme Maade som tidligere sat Grændsen for de 3 Hovedcharakterer, dog saaledes, at Pointsantallet for 2den og 3die Charakter er lidet forhøiet udover, hvad der tidligere fordrebes.

En Hovedforandring er, at Bestemmelsen i Circulaire af 4de September 1851 om, at Censorerne kunde tilføie et $+$ eller $\div$ til Fagcharakteren, er hævet. Ministeriet har fundet det overflødig at have et større Antal Trin at variere paa som Udtryk for Dommen om en Candidats Kundskaber end de 6 hele Charakterer; man har antaget, at Tilføielsen af $+$ og $\div$, der kun kunde forhøie eller forringe Charakteren med $\frac{1}{3}$, ifkun førte til en smaalig Udregning, og man har saa meget mindre taget i Betænkning at paalægge Censorerne at benytte hele Charakterer, som det altid, hvor en Censor er i Tvivl, staaer ham aabent at søge denne fjernet ved en yderligere Examination.

Derimod har Ministeriet fundet, at Censorerne i de 3 Fag, i hvilke Charakteren forstærkes, har et billigt Krav paa, at der aabnes dem Leilighed til stærkere at betegne deres Dom, og dette har man søgt at imødekomme ved i disse Fag at tillade Benyttelsen af et $+$ som Betegnelse for, at Præstationen ligger midt imellem to Charakterer.

Den anden Hovedforandring er, at Ministeriet har fundet det nødvendigt fremtidig at opgive Bestemmelsen i Circulairet af 4de September 1851 om, at de ved Specialcharakterens

Beregning af Censurernes Charakterer fremkommende Brøker bortkastedes, hvis de vare $\frac{4}{9}$ eller derunder, men suppleredes til 1, hvis de vare $\frac{5}{9}$ eller derover, og derimod at bestemme, at Brøkerne skulle føres over ikke blot til Specialcharaktererne, men ogsaa ved Hovedcharakterens Uddragning af disse. Tilfældigheder kunne i modsat Fald faae for stort Spillerum. Ved Brøkers Bortkastelse eller disses Supplering opstaaer altid Feil, selv naar, som ved Specialcharaktererne, Afstanden mellem Charaktererne er $= 1$. Men naar, som Tilfældet er ved Hovedcharakterens Uddragning af Specialcharaktererne, Charakterernes Afstand ikke længer er 1, men voexer efter stigende Potentser af 2, bliver Misviisningen stedsse større, jo flettere Charakteren er, hvorved Brøken hænger. Saaledes gav efter de tidligere Regler $5\frac{4}{9}$ ug. og ved Overførselen til Systemet for Hovedcharakterens Uddragning 7 Points, medens $5\frac{5}{9}$ gav ug. og altsaa 8 Points; den første Candidat tabte saaledes kun 1 Point, men, hvis der var Spørgsmaal om $1\frac{4}{9}$ og $1\frac{5}{9}$, saa fik den første slet, der i Hovedcharakteren trak 23 Points fra, den sidste mdl., der i Hovedcharakteren trak 7 Points fra, og han tabte saaledes 16 Points, og det uagtet den over Candidatens Præstation afgivne Dom i begge Tilfælde kun differerede med $\frac{1}{9}$.

Til en Forklaring om Specialcharakterernes Overførsel i Systemet for Hovedcharakterens Uddragning tilføies paa modstaaende Side endnu her et Exempel, som omfatter alle de Tilfælde, der antages at kunne indtræffe.

F a g e n e.	Genjoversøges Charakterer			Special-Charakterer med vedhængende Brev.	Overført i Specimenet for Dens vedhængende Udbringning.
	1.	2.	3.		
1. Danst Udarbejdelse (I.).....	g.	tg.	g.	$3\frac{1}{2} = 4 \div \frac{1}{2}$	$5 \div \frac{1}{2}$
2. Danst Udarbejdelse (II.).....	mg.	g.	g.	$4\frac{1}{2} = 4 + \frac{1}{2}$	$5 + \frac{2}{3}$
3. Latin.....	mg.	g. +	g. +	$4\frac{2}{3} = 5 \div \frac{3}{2}$	$\left\{ \begin{array}{l} 7 \div \frac{2}{3} \\ 3\frac{1}{2} \div \frac{1}{3} \end{array} \right.$
4. Latin's Stil og Versjon.....	g. tg.	mg. md.	mg. g.	$3\frac{5}{6} = 4 \div \frac{1}{6}$	$5 \div \frac{4}{6}$
5. Græst.....	ug.	ug.	mg. +	$5\frac{5}{6} = 6 \div \frac{1}{6}$	$\left\{ \begin{array}{l} 8 \div \frac{1}{6} \\ 4 \div \frac{1}{1\frac{1}{2}} \end{array} \right.$
6. Historie.....	mg.	mg.	g. +	$4\frac{5}{6} = 5 \div \frac{1}{6}$	$\left\{ \begin{array}{l} 7 \div \frac{2}{6} \\ 3\frac{1}{2} \div \frac{1}{6} \end{array} \right.$
7. Arithmetik, mundtlig og skriftlig.	ug. tg.	ug. tg.	mg. g.	$4\frac{1}{2} = 4 + \frac{1}{2}$	$5 + 1$
8. Geometrie, mundtlig og skriftlig.	g. md.	mg. tg.	g. tg.	$3\frac{1}{2} = 3 + \frac{1}{2}$	$1 + 2$
9. Naturfæse.....	mg.	mg.	mg.	$5 = 5.$	7.

$61 \div \frac{1}{1\frac{1}{2}}$.
2den Char. med 61 Points.

Endvidere har Ministeriet „i Betragtning af hvor vigtigt det er, at enhver forskjellig Opfattelse eller Tvivl med Hensyn til de i Bekjendtgjørelsen af Circulairet af 31te Mai 1866 indeholdte Bestemmelser fjernes“, under 15de Marts d. A. meddeelt Skolerne et „Schema til Oplysning om, hvilken Værdi Specialkaraktererne i de enkelte Fag faae ved Overførelsen i Systemet for Hovedkarakterens Udregning“.

Rundskrivelse af 27de September 1866 om
 extraordinair Oprøkningsprøve:

„Til Forebyggelse af mulig opstaaende Tvivl om, i hvilket Omfang den i Bekjendtgjørelse af 30te November 1864 § 2 omtalte næstøverste (6te) Classes Mars- og Hovedexamen bliver at foretage, naar denne Examen i det i Ministeriets Circulaireffrivelse af 26de August 1851 (Vindes Meddelelser om det lærde Skolevæsen 1849—1856 S. 118—119) omtalte Tilfælde bliver extraordinairt at afholde, skal Ministeriet herved tjenstligt melde Hr. Professoren til behagelig Efterretning og fornøden Jagttagelse, at i saa Fald den Discipel, som ved lovlig Forhindring har været udelukket fra i rette Tid at indstille sig til bemeldte Examen eller heelt at fuldende den, ikke kan opflyttes i øverste Klasse efter en extraordinair Prøve alene i de fem Fag: Geographi, Naturhistorie, Tydsk, Fransk og Religion, men for at dette kan skee, har at underkaste sig den næstøverste (6te) Classes Mars- og Hovedexamen fuldstændigt i alle Fag med et vist Charakterminimum i de 5 nævnte Fag og med et for Resten Skolen tilfredsstillende Udfald.“

---

2. Underviisningen.

Med Hensyn til Planen for Underviisningen og de ugentlige Timers Fordeling paa Fagene for hver Klasse kan jeg henvise til det foregaaende Aars Program, da ingen videre Forandring er foregaaet heri, end at begge Afdelinger af syvende Klasse iaar have haft fælles Underviisning i Religion, og at Timernes Antal i samme Fag for 6te Klasse atter er blevet indskrænket til to om Ugen. Derimod er der skeet en betydelig Forandring i Lærerpersonalet og, som en Følge deraf, nogen Modification i Fordelingen af Fagene imellem Lærerne. Inden forrige Skoleaars Udgang mistede Skolen tvende Lærere, den ene ved Forfremmelse til et høiere Embede ved en anden Skole, den anden ved Døden. Disse Lærere vare vel meget forskellige, for ikke at sige hinanden modsatte, i Personlighed og pædagogiske Grundsætninger, men begge udmærkede ved stor Dygtighed, Charakter og Nidkærhed for deres Kald og dets Gjerning, og begge vare af stor Betydning for Skolen saavel ved deres Underviisning og dens Frugt som ved deres Indflydelse paa Ungdommen. Overlærer Hans Henrik Lefolii, som først havde været Adjunct i Sorø og siden Overlærer ved Rønne Skole, blev under 15de Juli 1854 beskikket til Overlærer ved denne Skole, hvori hans Fag vare Latin i 6te og 5te Klasse og Dansk i Mellem- og Begyndelsesklasserne; tillige gav han af egen Drift de Disciple af syvende Klasse, som havde Øst til at lære at kjende Oldnordisk, Veiledning til denne Kundskab i nogle Timer om Ugen udenfor Skoletiden. Efterat han havde virket her i 12 Aar, blev han ved kong. Resolution af 25de Juni f. A. beskikket til Rector for Viborg Cathedralskole

saaledes, at han skulde tiltræde Embedet d. 1ste August s. A. — Cand. theol. Adolph Ludvig Emil Silfverberg, en af mine ældste Disciple, var først i flere Aar Lærer i Borgerdydskolen, senere blev han Huuslærer hos Pastor van Wyllich og constitueredes d. 11te Juli 1846 til Lærer her ved Skolen; derpaa blev han bestiftet til Inspector d. 30te Januar og til fast Lærer d. 16de April næst efter. Hans Fag vare i Almindelighed Hebraisk i øverste, Latin og Græsk i 3die og 4de Klasse. Han var født d. 7de December 1809; som Discipel i Borgerdydskolen i Abhvn. frequenterede han i de første Aar Handelsklasserne, da hans Forældre ei havde Raad til at lade ham studere, gif siden over til de studerende Classer, idet Borgerdydskolens Bestyrer, Prof. M. Nielsen tog sig faderlig af ham under hans Skolegang saavel som senere, og denne Mand's Grundsatninger og Exempel havde ikke ringe Indflydelse paa hans pædagogiske Uddannelse og Retning. Han blev ikke Student, før han var omtrent tyve Aar gammel, og han havde allerede næsten fra Barnsbeen af at kæmpe med Livets Sorger og Besværligheder. I sine Studenteraar led han i den Grad af Dienstvagthed, at han maatte forberede sig til Embedsexamen ved Hjælp af en Forelæser; ved hans Ophold paa Landet hævedes dette Unde vel for en Deel, dog manglede det ikke paa Tilbagefald, og i de senere Aar af hans Liv var der en lang Tid, da han næsten ikke kunde bruge Dinene til Læsning; i de allerfjæreste Aar skete der dog en heldig Forandring dermed, men da Klagede han idelig over flere andre legemlige Skrøbeligheder, hvilke Klager hans Bekjendte ansaae for at være for en stor Deel fremkaldte ved Hypochondrie og vare tilbøielige til at undervurdere; men at de ikke vare overdrevne, viste sig dels af hans daarlige Udseende i de sidste Maaneder af hans Liv,

deels ved hvad man erfarede om Kilden til hans Lidelser efter hans Død, der indtraf d. 14de August f. A. efter faa Dages Sygdeleie paa Hospitalet under hans Ophold i Kjøbenhavn. Den Hengivenhed og Kjærlighed, han har viist mod mig personlig lige fra sin Skoletid til sin Død, skal aldrig glemmes af mig og Mine.

Som Rector Lefolii's Eftermand i dennes Fag traadte Cand. philol. Paul Christian Nielsen, der constitueredes under 21de August f. A. og beskikkedes til Adjunct d. 29de Marts d. A.; i Adj. Silfverbergs Sted traadte ved Constitution af 28de August f. A. Cand. philol. Olafur Johansen, der i de to foregaaende Aar havde vicarieret først under Overlærer Sicks Fraværelse fra Skolen ved Rigsraadets forskjellige Sæssioner og siden for Adjunct Burd under dennes Udenlandsreise. Dette Lærerskifte i Forbindelse med andre Omstændigheder foranledigede nogen end ikke betydelig Forandring i Fagenes Fordeling, idet Adjunct Fa-ber overtog Dansk ogsaa i 4de stud. Klasse, og jeg atter efter mange Aars Mellemrum maatte paatage mig Under-
viisningen i Hebraisk, hvilket Fag jeg havde havt fra 1843 til 1847, og hvilket siden havde været besørget først af Silf-
verberg, siden i nogle Aar af Overlærer Trojel og efter hans Forflyttelse igjen af Silfverberg. Adjunct Burd, som efter sin Hjemkomst ved Skoleaarets Begyndelse atter overtog sine Functioner, dog med noget formindsket Time-
antal, og som under 22de December f. A. allernaadigst var bleven beskikket til Overlærer ved Skolen, blev i Slutningen af Februar d. A. igjen angreben af et alvorligt Brysttilfælde, og har senere ikke kunnet varetage sine Forretninger. Under hans Sygdom besørge des hans Timer og tildeels ogsaa hans Fag foreløbig af flere af de andre Lærere, men fra

1ste Mai fordeeltes hans Fag med Ministeriets Samtykke saaledes, at const. Lærer D. Johansen fik Engelsk i 5te, Adj. Broberg i 4de, Pastor Feilberg i 3die Realclasse samt i 7de og Adj. Nielsen Dansk i 1ste Klasse.

Fagene have da været fordeelte saaledes i indeværende Skoleaar:

Rector: Latin, Græsk og Hebraisk i VII.	19	Timer.
Overlærer Sief: Græsk i VI og V, Fransk i VII-III stud.	23	—
Overlærer Krægh: Mathematik i VII-IV stud., Naturlære i VII.	28	—
Overlærer Bure (og hans Vicarer): Dansk i I Fællescl., Engelsk i VII og Realclasserne	19	—
Adjunct Broberg: Tydsk i VI og V stud., Fransk i Realclasserne og II Fællesclasse A	22	—
Adjunct Faber: Religion i VII-V stud. samt I Fællescl., Dansk i VII-IV stud., Historie og Geographie i IV Realcl.	25	—
Adjunct Bogesvang: Historie og Geographie i VII-III stud. samt i V Realcl.	24	—
Adjunct Strøm: Naturhistorie i hele Skolen, Dansk i V Realcl.	24	—
Adjunct Haugsted: Tydsk i V og IV Realcl., IV, III stud. samt i Fællesclasserne.	23	—
Adjunct Christensen: Tydsk i III Realcl., Religion i IV stud. — II Fællescl., Fransk i II B	24	—
Adjunct Hastrup: Historie og Geographie i III R. — I, Dansk i IV og III Realcl.	23	—
Adjunct Johansen: Mathematik i Realclasserne og III stud., Naturlære i V R., Frihaands- og geometrisk Tegning i Realclasserne.	32	—

Adjunct Nielsen: Latin i VI og V, Dansk i III stud. og II Fællesclasse	24	Timer.
Conf. Lærer D. Johansen: Latin i IV og III, Græsk i IV	22	—
Lærer Hansen: Regning i Realclasserne og Fællesclasserne	14	—
Kammerassessor Fastrau: Skrivning i hele Skolen, Tegning i III stud. — I	19	—
Syngelærer Schönberg: Sang i hele Skolen.	6	—
Lærerne Holm og Lauritsen: Gymnastik i hele Skolen	10	—

Under 29de Juni f. A. har Ministeriet approberet Indførelsen af følgende Lærebøger:

Julius Petersens plane Trigonometrie og de sphæriske Grundformler for 7de Classes yngste Afdeling istedetfor Ramus's Trigonometrie, og

E. Erslevs Lærebog i den almindelige Geographie for Latinskoler og Seminarier i 3die studerende og Realclasse, samt Sammes mindre Lærebog i den almindelige Geographie i 1ste Classe, saaledes at disse Bøger efterhaanden afløse Belschows Lærebog i de følgende høiere Classer og Sengerslevs ogsaa i 2den Classe.

Generalmajor la Cour foretog den 16de Mai d. A. Inspectionen over Gymnastikunderviisningen og overbærede ogsaa Riffelskydningen samme Dag.

Til Gymnastiken kan vel paa en Maade henføres Cricketspillet, hvis Udbredelse Ministeriet anbefalede ved følgende Skrivelse af 13de Juni f. A.

„Fra en Mand, som levende interesserer sig for Ungdommens physiske Udvikling, har Ministeriet faaet Anmodning om at udsende vedlagte Nummer af „Illustreret Tidende“, for at det deri indeholdte Stykke om Cricketspillet kunde finde Udbredelse i en videre Kreds blandt den opvoxende Ungdom.

Ministeriet har fundet, at der er Anledning til at fremme Sagen, og sender Dem derfor indlagte Exemplar, idet Man henstiller til Dem paa bedste Maade at lade Disciplene blive bekendte med den ovennævnte Beskrivelse af denne i England saa populære Leg.“

Jeg foretog i denne noget eiendommelige Sag, hvad der vel fra mit Standpunkt ene lod sig foretage, idet jeg gjorde Disciplene bekendte med Indholdet af Ministeriets Skrivelse og anskaffede et Sæt Apparater til Spillet som Deel af Gymnastikinventariet. Siden har den ene af Skolens Gymnastiklærere, Lærer S. Lauritsen, som interesserer sig levende for de Lege og friere Øvelser, der tjene til at befordre Legemets Udvikling, Smidighed og Hærdelse og ogsaa har udgivet flere Smaasrifter i denne Retning, veiledet Disciplene til planmæssig at udøve dette Spil, og der har dannet sig to Cricketforeninger i Skolen, som anvende en Deel af deres Fritid til at drive dette Spil paa Heden. Iøvrigt kan jeg ikke nægte, at jeg anseer vor Kængbold for nok saa tjenlig til Legemets Udvikling og foretrækker denne indenlandske Leg for den fremmede.

---

3. De i Skoleaaret gennemgaaede Pensa.

Danst.

I Klasse. Til Øvelse i Læsning og Gjenfortælling er brugt Kefoliis „Fortællinger og Sagaer“ anden Samling. Efter Sammes „Fortællende Digte for yngre Børn“ er der lært ti Digte udenad. Stilene have for det meste været Gjenfortællinger; der er skrevet een hver Uge. Hovedsætningerne i Sproglæren, Tegnsætningen indbefattet, ere blevne mundtlig indøvede med Kefoliis kortsattede Sproglære som Grundlag. Om Fremgangsmaaden i det Enkelte findes nærmere Oplysning i Indbydelseskrifter fra tidligere Aar. — II Klasse A og B. Til Oplæsning er benyttet Kefoliis „Fortællinger og Sagaer“ anden Samling. Af Sammes „Fortællende Digte for yngre Børn“ er der lært ti Digte udenad. Stilene have været Gjenfortællinger af Hrolf Krakes Saga; der er skrevet een om Ugen, beghndt paa Skolen og fuldendt hjemme. Sproglæren er bleven indøvet ved Analyse og ved Gjennemlæsning paa Skolen af de vigtigste Stykker af Kefoliis Sproglære. Mundtlig ere en Deel af Sagnene hos Saxo om de gamle danske Konger meddeelte Disciplene. — III Realklasse. Til Oplæsning er benyttet H. C. Andersens Eventyr, Grimms Eventyr og Ingemanns Erik Menveds Barndom. Der er skrevet een Stiil ugentlig, Gjengivelse af hvad der er fortalt, som oftest af historisk eller naturhistorisk Indhold. Grammatiken er gennemgaaet deels ved mundtlig Meddelelse, deels ved Analyse. Vers ere lærte udenad een Gang ugentlig. — III stud. Klasse. Til Læsning er brugt Stykker af Holsts Læsebog, af Meiners „Naturen og Menneskelivet“, Øhlenschlägers

„Hroars Saga“, nogle af Andersens Eventyr o. s. v. Af Lefoliis „Fortællende Digte for ældre Børn“ er en Deel af de lettere Digte lært udenad. Stilene have været Gjenfortællinger af Regnar Lodbroks Saga og Jomsvinga-Saga; der er skrevet een om Ugen, begyndt paa Skolen og fuldendt hjemme. I den første Deel af Skoleaaret ere Øvelserne i Sproglære fortsatte med Benyttelse af Lefoliis „fortfattede Sproglære“. — IV Realclasse. Til Dplæsning er benyttet Ingemanns Eventyr, Blichers Noveller og Ingemanns „Baldemar den Store og hans Mand“. Der er skrevet een Stil om Ugen, fornemmelig af geographisk eller naturhistorisk eller raisonnerende historisk Indhold. Vers ere lærte udenad een Gang ugentlig, og Grammatiken er indøvet ved Analyse. Den nordiske Mythologie er fortalt og gjengiven. — IV stud. Klasse. Til Dplæsning er brugt Holsts Lesebog, Blichers Noveller og Lefoliis „Fortællende Digte for ældre Børn“. Der er skrevet tre Stile om Maaned; Stoffet for dem var i Begyndelsen Gjenfortælling, derefter Beskrivelser og Skildringer deels af naturhistorisk og geographisk Indhold, hentet fra Undervisningen i disse Fag, deels af andet Indhold, som i Forveien var Disciplene meddeelt ved udførlig mundtlig Fremstilling af Læreren. Nogle faa Digte ere lærte udenad. — V Realclasse. Til Læsning er benyttet foruden Flors Lesebog, hvoraf udvalgte Stykker ere læste, forskjellige Arbejder af nyere danske og enkelte norske Forfattere, og noget Kjendskab til den svenske Litteratur meddeelt ved Læsning af de i Lesebogen indeholdte Prøver og nogle af Runebergss Digte. Af Møllers græsk-romerske Mythologie læst forfra til Radmos. — V stud. Klasse. To Stile maanedlig, skrevne hjemme. Opgaverne have deels været af beskrivende og stil-

drende Indhold, som mest har været meddeelt ved udførlig mundtlig Fremstilling af Læseren, deels af historisk Indhold. Til Læsning har været benyttet Holbergs Comedier, Blichers Noveller, Ohlenschlägers Aladdin og Fiskeren o. fl. — VI Klasse. To Stile maanedlig, skrevne hjemme, deels af lignende Indhold som i V Klasse, deels af mere raisonnerende Indhold. Til Læsning har været benyttet Ohlenschlägers historiske Tragedier og Nordens Guder, Volsunga Saga, Wolbechs Anthologie o. fl. — VII Klasse. To skriftlige Arbejder maanedlig. Litteraturhistorie efter Thortsens Haandbog fra Holberg til Nutiden. Læst Bøger af Ewald, Baggesen, Ohlenschläger, Heiberg, Hertz, Chr. Winther og Paludan-Müller. I Slutningen af Aaret er Hammerichs svenske Læsebog benyttet i nogle Timer.

Oldnordisk. I to ugentlige Timer udenfor Skoletiden er der blevet gennemgaaet med et mindre Parti af VII Klasse Hervarar saga og Olafs saga helga Cap. 162—212.

Lydsk.

I Klasse. Rungs Læsebog for de lavere Classer S. 30—111. Af Hjorts mindre Grammatik er det Vigtigste af Formlæren læst, og enkelte Affnit indøvede ved skriftlige Øvelser. — II Klasse A og B. Rungs Læsebog S. 117—177. Formlæren er gennemgaaet udførligere end i Iste Klasse og det Læste indøvet skriftlig efter Wollers Materialier. — III Realklasse. Hjorts Læsebog S. 21—80. Det Vigtigste af Formlæren er læst efter Trojels Grammatik. Af og til Øvelser efter Lassens Elementarvog. — III stud. Klasse. Hjorts Læsebog S. 21—74. Formlæren er læst og repeteret fuldstændig efter Hjorts

mindre Grammatik. — IV Realclassse. Hjorts Læsebog S. 195—235; 291—315. Formlæren er læst efter Trojels Grammatik, og enkelte Affnit af Syntaxen meddeelte ved den mundtlige og skriftlige Øvelse efter Lassens Elementarbog. — IV stud. Klasse. Hjorts Læsebog S. 113—173. Formlæren er gennemgaaet efter Hjorts mindre Grammatik, ligesom enkelte Affnit af Syntaxen ere medtagne ved den mundtlige Analyse. — V Realclassse. Hjorts Læsebog S. 548—605 og Schillers: Die Piccolomini. Extemporal: Fürs og Kungs: Deutsche Dichter. S. 1.—150 de med Stjerne betegnede Digte. Formlæren er læst og repeteret efter Trojels Grammatik og Syntaxen efter: „Et Par Capitler af den tydske Syntax“. Lorentzens Stilebog er benyttet til skriftlige og mundtlige Øvelser afvejlende paa Skolen og hjemme. — V stud. Klasse. Af Hjorts Læsebog er læst og for største Delen repeteret S. 548—598, 291—302, 341—372. Hjorts større Grammatik og Taaffes Syntax ere benyttede, mest til Henviisning, ved den daglige Læsning. Extemporallæsning af Peter Schlemihl. — VI Klasse. Som daglig Lectie er læst: Schillers Wallenstein og af Hjorts Læsebog S. 341—391, samt Noget hist og her af Fürs og Kungs Deutsche Dichter. Extemporallæsning af samme Bog. Grammatiken benyttet som i forrige Klasse.

Fransf.

II Klasse A. Borrings Manuel des enfants S. 15—81. B. S. 1—62; 81—100. Efter Abrahams's Grammatik er meddeelt det Væsentligste af Declinationene, Fleertalsdannelsen, Hunkjønnsdannelsen, de personlige Pronominer, Talordene, Hjelpeverbernes og de regelmæssige Ver-

bers Conjugation. — III Realclasse. Borrings Læsebog for Mellemklasserne S. 22—90. Med Benyttelse af Abrahams's Grammatik er gennemgaaet det Nødvendigste af Formlæren, deriblandt de hyppigst forekommende uregelmæssige Verber. Nogle skriftlige Øvelser ere foretagne paa Skolen. — III stud. Klasse. Rasmussen's Læsebog for Mellemklasser S. 1—60 og S. 193—198. Det Væsentligste af Formlæren, deriblandt de vigtigste uregelmæssige Verber. — IV Realclasse. Souvestre, *Au coin du feu* S. 63—97, 127—144, 165—179, 189—212, 213—221, 223—239. Formlæren er repeteret noget udførligere. Noget af Syntaxen er mundtlig meddeelt og indøvet ved Exempler. — IV stud. Klasse. Rasmussen's Læsebog S. 77—84, 87—111, 124—131, 132—140. Borrings *Etudes litteraires* S. 1—10, 98—126, 181—184. Formlæren efter Abrahams, dog med Forbigaaelse af adskillige Enkeltheder. — V Realclasse. Mérimée's *Colomba, suivi de la Mosaique* S. 286—309, 402—450, 257—270, 279—285, 152—185. Gérard: *Le tueur de Lions* S. 3—11, 23—58, 151—162. Souvestre's *Au coin du feu* S. 31—61. Formlæren er læst paany, og Syntaxen gennemgaaet og mundtlig indøvet, mest leilighedsviis og ved Henviisning til Abrahams's Grammatik. Til Øvelse i Extemporallæsning er især benyttet Scribe's *Le lognon*. Nogle faa skriftlige Øvelser ere foretagne paa Skolen. — V stud. Klasse. Borrings *Etudes* S. 1—10, 126—141, 151—160, 181—184, 215—258, 268—273. Formlæren er repeteret og nogle Stykker af Syntaxen medtagne. Med 3ffeconfirmanderne læst Voltaire, Charles XII, Lib. I (uden Forberedelse). — VI Klasse. Borrings *Etudes* S. 10—46, 141—165, 249—304, 373—379, 390—401,

408—413. Af Mérimée's Colomba omtrent en Trediedeel. Grammatiken er repeteret saaledes, at de vigtigste Punkter af Syntaxen, tildeels efter Abrahams, i Korthed ere medtagne. VII Klasse. Et større Brudstykke af Mémoires de Mad. Campan, Guizot, Discours sur l'hist. des révolutions d'Angleterre (heelt), Molière, Les précieuses ridicules, Scribe, un verre d'eau, Sandeau, Madem. de Seiglière. Et Par Prøver af Sprogets ældste Tid ere i Korthed nøiagtig forklarede, og det Vigtigste af Litteraturens Historie er meddeelt mundtligt.

Engelsk.

III Realklasse. Mariboes Elementarbog indtil S. 47. Ved Siden deraf er Rosings kortede engelske Formlære af og til bleven benyttet. Stiløvelserne til Elementarbogen ere blevne anvendte væsentlig til skriftlig Oversættelse, undertiden ogsaa mundtlig behandlede. — IV Realklasse. Mariboes Elementarbog S. 53—61. Marryat the Mission S. 65—100 (Tandn.). Stiløvelserne til Elementarbogen ere brugte til skriftlig og mundtlig Øvelse, foruden endee andre Øvelser i Oversættelse fra Dansk til Engelsk. Wittrups Sproglære til Gjennemlæsning af Et og Andet. — V Realklasse. 3 Herrig: the British classical Authors (5te Udg.) er læst S. 533—563 og 589—603, af Classens ældre Afdeling er desuden repeteret endee. Enkelte Partier af Formlæren og Ordforningenslæren ere gennemgaaede med Henviisning til Wittrups Sproglære. Ugentlig er een Stil skreven paa Skolen, i første Halvdeel af Skoleaaret efter Classens Opgaver, i sidste efter Dictat.

Latin.

III Klasse. Silfverbergs latinſke Læſebog indtil S. 37 med Undtagelse af Stykkerne fra S. 6—17. Af Madvigs Sproglære er læst Boiningslæren; det letteſte Fattelige af Ordſøiningslæren er meddeelt mundtlig ved Læſningen. Mundtlig Stiil efter Trojels Materialier; i de ſidſte 3 Maaneder dog ogſaa ſkriftlig een Gang om Ugen. — IV Klasse. Silfverbergs Læſebog fra S. 37—48. Caſar de bello Gallico 1ſte Bog. Af Madvigs Sproglære er læst i Ordſøiningslæren til 2det Afſnit 3die Capitel og Formlæren repeteret. To egentlige Stile efter Trojels Materialier, hvoraf en ſtor Deel af 1ſte Afdeling og en Deel af 2den Afdeling A er ſrevet. Stilene ere i Forveien mundtlig gjennemgaaede med Disciplene. — V Klasse Caſars de bello Gallico 3die Bog, Ciceros førſte og anden philippifke Tale, Dvids Forbandlinger (Blochs Udvalg): „Verdensaldrene“, „Deucalion“ og „Actæon“ (468 Vers). Af Madvigs Sproglære er der læst fra § 301 til § 382, og det tidligere Læſte af Ordſøiningslæren er repeteret. Ugentlig een Stiil hjemme og een paa Skolen; i Stedet for den ſidſte dog oftere mundtlige Dvelfer. — VI Klasse. Cicero's førſte og anden philippifke Tale, 22de Bog af Livius, 2den Bog af Virgils Æneide. Af Madvigs Sproglære §§ 383—437, og det tidligere Læſte af Moduslæren repeteret. Ugentlig een Stiil hjemme og een paa Skolen; i Stedet for den ſidſte dog oftere mundtlige Dvelfer. — VII Klasse. Horats's Breve anden Bog med ars poetica og Dernes 2 førſte Bøger. Virgils Æneide 2den Bog, Cicero's Skrift om Pligterne 2den og 3die Bog og Livius 22de Bog. Til Extemporallæſning

ceengang om Ugen er benyttet *Salusts Catilina* og *Suetonius*. To Stile om Ugen efter *Henrichsens* Opgaver 1ste (B) og 3die (A) Affnit; desuden mundtlige Øvelser i Stil med begge Hold; een Version hver tredie Uge er udarbejdet (mest hjemme) efter *Sammes* Opgaver til Oversættelse fra Latin. Under Forfatterlæsningen ere de til Forstaelsen af Stederne hørende grammatiske, antiqvariske, mythologiske og litterairhistoriske Oplysninger meddeelte og henviist til de Haandbøger, som ere i Disciplenes Hænder.

Græsk.

IV Klasse. *Bergs* Læsebog indtil S. 46. Af *Tregders* Formlære er læst det Vigtigste af *Uhdleren* og *Bøininglæren*; af uregelmæssige Verber ere kun de tagne med, som ere forekomne under Læsningen. — V Klasse. *Xenophons* *Anabasis* 1ste Bog og de 3 første Capitler af 2den Bog. *Tregders* Formlære for en Deel repeteret, for en Deel læst af Nytt, navnlig de uregelmæssige Verber. — VI Klasse. *Homers* *Odyssee* 1ste og 2den Bog og *Xenophons* *Anabasis* 2den Bog. Formlæren repeteret. — VII Klasse. *Homers* *Odyssee* 1ste — 4de Bog; af *Tregders* *Anthologic* *Idyllerne* med Undtagelse af 9—11; *Plato's* *Apol. Socr.*, *Crito* og *Euthyphro*; af *Matthiäs* *griech. Lesebuch*: *Rebes's* *Maleri* og *Plutarchs* *Philopoemen*. *Madvigs* *Syntaxis* er ikke læst lectievís, men idelig benyttet til Henviisning under Læsningen af Forfatterne; med Hensyn til de fornødne mythologiske, antiqvariske og litterairhistoriske Oplysninger gjelder det Samme, som er bemærket ovenfor ved Latinen.

Hebraisk.

VII Klasse. Yngste Afdeling. Genesis I-VI. Af Whittes Grammatik er læst det Vigtigste af Bøiningslæren. Ældste Afdeling. De forefrevne 40 Capitler af Genesis. Whittes Formlære læst fuldstændig og repeteret.

Religion.

I Klasse. Balslevs Bibelhistorie læst til S. 101. Endeel Psalmer lærte udenad. — II Klasse A og B. Balslevs Lærebog forfra til andet Hovedstykke, Troen (§ 55). Sammes Bibelhistorie forfra til Israels Rige; desuden er Müllers Udtog af den hellige Skrift benyttet til Dplæsning og Gjenfortælling. Endeel Psalmer ere lærte udenad. — III Realklasse. Samme Lærebog fra § 55 til den tredie Artikel (§ 82) og samme Bibelhistorie fra Israels Rige (S. 40) til Jesu Fjender (S. 80); Müllers Udtog er benyttet som i anden Klasse. Psalmer. — III stud. Klasse. Samme Lærebog fra § 55 til 3die Hovedstykke: Fader vor (§ 95). Ahsens Bibelhistorie fra 6te Affnit: Israel og Juda som særskilte Riger (S. 79) til 9de Affnit: G. L.s Skrifter (S. 114) og fra det nye Testamente, første Affnit (S. 139), til Jesu Bjergprædiken (S. 153). Psalmer. — IV Realklasse. Samme Lærebog fra § 82 til Bogens Slutning. Balslevs Bibelhistorie fra Jesu Fjender (S. 80) til Kirkens Historie efter Apostlenes Dage (S. 101), samt G. L.s Historie repeteret forfra til Rigets Deling (S. 39). Müllers Udtog benyttet som i III Realklasse. Psalmer. — IV stud. Klasse. Samme Lærebog 3die Troesartikel, Bønnen, Daaben og Nadveren. Ahsens Bibelhistorie, Jesu Liv fra Bjergprædiken til Videlsen.

Psalmer. — V stud Klasse. Samme Lærebog forfra til 3die Troesartikel. Samme Bibelhistorie fra Jesu Lidelse til Enden, samt det G. T.s Skrifter. — VI Klasse. Samme Lærebog fra 3die Troesartikel til Enden. Herselebs Bibelhistorie repeteret heelt igjennem. — VII Klasse. Læst første Corinthierbrev i Grundsproget og gennemgaaet Tønder Nissens Kirkehistorie fra Nr. 33 til Enden.

Historie.

I Klasse. Efter Rofods fragmentariske Fremstilling forfra til Middelalderen. — II Klasse A og B. Efter samme Lærebog Middelalderens Historie og den nye Tids indtil den franske Revolution. — III Realklasse. Efter samme Lærebog og mundtlig Meddelelse Middelalderens og den nye Tids Historie indtil den franske Revolution. — III stud. Klasse. Efter Rofods Udtog Frankrigs Historie til Julirevolutionen. — IV Realklasse. Efter Rofods fragmentariske Lærebog Oldtidens Historie, og efter Allens Lærebog Danmarks Historie til Magnus den Gode. — IV stud. Klasse. Efter Rofods Udtog er af Oldtidshistorien læst de vestasiatiske Rigers samt Grækenlands Historie; dernæst Englands, Spaniens (derunder nogle Partier af Kalifatets og Portugals Historie) samt de forenede Netherlandes. — V Realklasse. Efter Rofods fragmentariske Lærebog (udfyldt ved mundtlig Meddelelse) Middelalderens og den nye Tids Historie til henimod Nutiden, dog med Forbigaaelse af de nordiske Rigers Historie; fremdeles repeteret et Parti af Oldtidshistorien. — V stud. Klasse. Efter Rofods Udtog den romerske Oldtidshistorie; dernæst Tydsklands, Italiens, Preussens og Ruslands (med nogle Partier af Polens) Historie. — VI Klasse. Efter Rofods Udtog Ruslands

(Polens) Historie; dernæst Fædrelandets Historie efter Allens Lærebog, jevnfides dermed er affsnitsviis læst Sverrigs og Norges Historie efter Hofods Udtog. — VII Klasse. Den nyere Tids Historie efter Estrup (for B's Vedkommende tillige Middeldalderens til Tiden efter Carl den Stores Død); dernæst repeteret Fædrelandets Historie efter Allen.

Geographie.

I Klasse. Efter Erslevs mindre Lærebog (for Latinfolers 1ste og 2den Klasse) Europa til Italien. — II Klasse A og B. Efter Jørgenslevs mindre Lærebog Europa fra Spanien samt de øvrige Verdensdele. — III Realklasse. Af Erslevs større Lærebog (for Latinfoler og Seminarier) forfra til Mellemuropa. — III stud. Klasse. Samme Lærebog forfra til Ruslands Byer. — IV Realklasse og IV stud. Klasse. Efter Velschovs Lærebog det Øvrige af Europa fra Belgien. — V Realklasse. Efter samme Lærebog repeteret Europa. — V stud. Klasse. Efter samme Lærebog Asien, Africa, America og Australien. — VI Klasse. Repeteret hele Geographien.

Mathematik og Regning.

I Klasse. De 4 Regningsarter i ubenævnte og benævnte, hele og brudne Tal efter Hansens Regnebog I og II. Megen Øvelse i Hovedregning. — II Klasse A og B. Fortsættelse af Brokregning samt Regning med omvendte og sammensatte Forhold, Gjennemsnitsregning, Delingsregning og Procentregning efter Hansens Regnebog II og III. Megen Øvelse i Hovedregning. Affætning af lette geometriske Opgaver. — III Realklasse. Regning med om-

vendte og sammensatte Forhold, Gjennemsnitsregning, Delingsregning, Procentregning og Regning med fremmed Mønt efter Hansens Regnebog III. De forskjellige Arter af Regning ere først indøvede ved Hovedregning. Regneopgaver hjemme een Gang om Ugen. Steens elementaire Arithmetik til Art. 53 med tilsvarende Øvelser efter Sammes mathematiske Opgaver for det indledende Cursus. Munds Geometrie til Art. 144. Affatning af Maalestykke og disses Anvendelse til Affatning af Figurer efter opgivne Maal, samt praktisk Øvelse i Beregning af de affatte Figurers Fladeindhold. — III stud. Klasse. Steens elementaire Arithmetik til Anhanget og tilsvarende Øvelser efter Sammes mathematiske Opgaver for det indledende Cursus. Talopgaver indklædte i almindelig Sprogform. Geometrisk Tegning som i 3die Realklasse. — IV Realklasse. Procentregning, Decimalbrøk, Kvadrat- og Cubikrod og Bøvelregning efter Hansens Regnebog III og Regnebog for høiere Realclasser. Hovedregning og Hjemmeopgaver een Gang om Ugen. Steens elementaire Arithmetik fra Art. 53 til Anhanget og de tilsvarende Øvelser efter Sammes Opgaver for det indledende Cursus. Sammes elementaire Algebra Art. 1—25. Munds Geometrie fra Art. 146—303. Johnsens geometriske Tegneopgaver Nr. 15—22 og 28—43. Affatning af Maalestykke og disses Anvendelse til Affatning af Figurer efter opgivne Maal. — IV stud. Klasse. Steens elementaire Algebra Art. 1—12 med tilsvarende Øvelser. Repeteret Steens elementaire Arithmetik § I—III, V. Munds Geometrie Art. 1—192. — V Realklasse B. Kvadratrod og Cubikrod, Ligninger af 1ste og 2den Grad og endeel Opgaver til Indøvelse af Logarithmer og deres Anvendelse; een Opgave hjemme hver 8de eller 14de Dag.

Steens elementaire Algebra fra Art. 25 til Enden. Mundts Geometrie fra Art. 303 til Enden. Johnsens geometriske Tegneopgaver S. 45—73. — V Realclasse A. Opgaver til Indøvelse af de forskjellige Arter Regning efter Hansens større Regnebog; een Regneopgave hjemme hver 8de eller 14de Dag. Repeteret hele det mathematiske Cursus. Mundtlige og skriftlige Øvelser i Projectionslæren. Begge Afdelinger have foruden de ved Overhøringen i Mathematik forefaldende Opgaver hver Uge havt een Times skriftlige Øvelser paa Skolen og to mathematiske Opgaver hjemme. V stud. Classe. Steens element. Algebra Art. 13—27. Repeteret Steens element. Arithmetik Art. 54—64 og element. Algebra Art. 1—12. Øvelse især i Regning med Rodstørrelser og Proportioners Anvendelse. Mundts Geometrie Art. 193—302, 321—332, 345—371. Repeteret Art. 1—192. — VI Classe. Steens element. Algebra Art. 28—36, 46—58 samt nogle skrevne Sætninger om Tals Deelighed. Repeteret Steens element. Arithmetik Art. 65—73 og indøvet Regning med affortede Decimalbrøker. Mundts Geometrie Art. 303—320, 333—344, 372—449. Repeteret hele Geometrien. Foruden Øvelser paa Skolen er een Opgave ugentlig besvaret skriftlig hjemme i den største Deel af Aaret. VII Classe B. Steens element. Algebra Art. 37—64 med et Par Tilføielser. Repeteret Art. 14—36. S. Petersens Trigonometrie med nogle Udeladelser. Mundts Stereometrie Art. 1—178. Øvelser paa Skolen især i Ligningers og Logarithmers Behandling; een skriftlig Opgave hjemme ugentlig. — VII Classe A. Mundts Stereometrie Art. 179—275. Repeteret det hele mathematiske Cursus. 1 til 2 skriftlige Opgaver ugentlig hjemme.

Naturlære og Astronomie.

V Realclasse B. Holtens Naturens almindelige Love Art. 1—127 og fra Art. 272 til Enden. Johstrups de chemiske Grundstoffer Art. 1—64. A. Holtens Naturens almindelige Love Art. 127—272. Meteorologie efter Silfverbergs chemiske Physik. Repeteret det hele Cursus. — VII Classe B. Ørsteds mechaniske Physik 3 Udg. til Art. 206. Müllers chemiske Physik til Dampmaskinen. — VII Classe A. Ørsteds mechaniske Physik fra Dampmaskinen til Enden. Mundts Grundtræk af Astronomien. Repeteret det hele Cursus.

Naturhistorie.

I Classe. Menneskets Skeletbygning og Pattedyrenes Naturhistorie i korte Grundtræk indøvede uden Bog ved Hjælp af Naturgjenstande og Afbildninger. — II Classe A og B. Mennesket, Pattedyrene og Indledningen til Fuglene efter Lützens „Begyndelsesgrunde“, større Udgave. — III Realclasse og III stud. Classe. Mennesket, Pattedyrene og Indledningen til Fuglene efter samme Bog. Indledningen til Planteriget efter Strøms Plantelære. — IV Realclasse og IV stud. Classe. Fuglene fra Hønsfuglene, Krybdyr, Padder og friggjællede Fiske efter Lützens ovenanførte Bog. Planteriget fra de tokiimbladede Planter til Enden efter Strøms Plantelære. — V Realclasse. Planteriget efter Strøms Plantelære med endeel mundtlig givne Tilføielser. Leddyrene fra Fluerne til Enden efter Lützens „Dyreriget“. — V stud. Classe. Mennesket fra Ernæringsredskaberne, og Indledningen til Pattedyrene efter Lützens „Dyreriget“. Krybdyr, Padder og Fiske

samt Veddyrene til Krebsene efter samme Forfatters „Begyndelsesgrunde“, større Udgave. — VI Klasse. Veddyrene efter Lütken's „Dyreriget“. Planteriget efter Dreiers og Bramsens Lærebog i Zoologie og Botanik, med endel Forandringer og Tilføielser.

4. Disciplene.

Imod Slutningen af forrige Skoleaar var Disciplenes Antal 184, hvoraf femten bleve dimitterede til Universitetet, fire forlode Skolen efter at have bestaaet ved Afgangsexamen for Realelever, og desuden syv udmeldtes inden det nye Skoleaars Begyndelse. Efter Indlemmelsesprøven optoges i August f. A. fire og tredive og i Løbet af dette Skoleaar endnu fem, saa at det største Antal iaar har været 197, af hvilke i Løbet af Aaret hidtil (Begy. af Juni) er udtraadt ni, nemlig een af VII B, to af V Realc., to af IV Ind., een af IV Realc., to af III Realc. og een af I Cl. Skolen besøges da for nærværende Tid af 188 Disciple, fordeelte paa 11 Classer i efterfølgende alphabetiske Orden (De, hvis fuldstændige Navne ere angivne, ere de sidst optagne):

VII Klasse A: 1. Chr. E. Holck. 2. Chr. S. Krüger. 3. Th. D. Chr. D. Lund. 4. Charl. S. F. Worm. VII B: 5. H. N. F. Arctander. 6. Th. H. Barfod. 7. S. V. Faber. 8. C. A. B. S. Hansen. 9. P. E. Ipsen. 10. F. C. Chr. Jensen. 11. S. Jacobsen. 12. B. Krarup. 13. F. Chr. Lorengén. 14. G. N. F. Møller. 15. D. Kanqau. 16. D.

Schjær. 17. H. F. V. Wandall. 18. M. Weber.
19. A. S. S. Weel.

VI Klasse: 1. S. Th. Balslev. 2. B. S. v. d.
Aa Bertelsen. 3. P. C. A. Heilmann. 4. Th. Chr.
Langkilde. 5. G. F. S. Lassen. 6. F. N. Meier.
7. H. S. Møller. 8. Th. B. Møller. 9. N. P. H.
D. Petersen. 10. G. Philipsen. 11. S. Th. Suhr.
12. S. Teisen.

V stud. Klasse: 1. N. Bang. 2. H. C. v. d.
Aa Bertelsen. 3. Chr. A. E. Frydendahl. 4. M.
B. Heilmann. 5. L. A. Lange. 6. C. F. Møller.
7. M. L. Nielsen. 8. N. Pedersen. 9. Th. L. M.
Rasmussen. 10. F. B. B. Rønning.

V Realclasse A: 1. A. D. Bang 2. H. C.
Baumgarten. 3. S. H. Havemann. 4. Th. M.
Hennings. 5. N. Chr. Jensen. 6. B. C. S. Lang-
kilde. 7. M. B. Møller. 8. S. B. Petersen. 9. S.
F. B. Schlegel. 10. G. Fr. G. Schroll. B: 11.
Fr. S. Ville. 12. P. Th. Engelstoft. 13. N. Gjer-
sing. 14. S. N. Ipsen. 15. A. M. Jensen. 16. C.
S. Lorenzen. 17. Chr. S. Madsen. 18. S. Chph.
S. Møller. 19. F. H. P. Rasmussen.

IV stud. Klasse: 1. A. M. P. Bende. 2. G.
B. Blom. 3. H. Th. Duseberg. 4. H. S. Fangel.
5. F. B. H. Hansen. 6. A. H. S. Helweg. 7. H. C.
Jacobæus. 8. S. N. Johnsen. 9. Sorgen Bang
Jungersen (Provst Jungersen i Skjellerup). 10. Sec-
tor Frederik Estrup Jungersen (den Foregaaendes
Broder). 11. L. Sorgenfen. 12. S. B. Risbye. 13.
A. Chr. Kragh=Müller. 14. Otto Julius Bern-
hard Kragh (Pastor Kragh i Osby). 15. M. B. Kra-

rup. 16. S. N. Th. Michelsen. 17. F. Th. S. A. Mansen. 18. N. Chr. Nielsen. 19. S. F. Paulsen. 20. Th. A. Raben. 21. Christian Ravn (Prop. Ravn paa Sjølundgaard). 22. S. F. Thorup. 23. Chr. L. Wilken.

IV Realclasse: 1. H. P. Andersen. 2. D. L. Bang. 3. Chr. S. Bloch. 4. Poul Dons Bladel (Forpagter Bladel paa Vilhelmsborg). 5. S. E. Christensen. 6. A. N. Fogtmann. 7. L. B. Grønlund. 8. A. Sørensen. 9. Chr. Fr. Maegaard. 10. E. H. Schnackenburg. 11. E. S. Teisen. 12. F. L. D. Westengaard.

III stud. Klasse: 1. E. S. Balslev. 2. S. Th. R. Berg. 3. Sophus Holger Clausen (afd. Kjøbmand Clausen i Sønderborg). 4. S. A. E. Darre. 5. D. E. Chr. Fønss. 6. H. Fr. Th. Gredsted. 7. A. Gadeken. 8. P. Hofman (Bang). 9. N. A. E. Holbeck. 10. E. Chr. Jensen. 11. Jacob Scavenius Fibiger Sørensen (Justitsraad, Herredsfoged Sørensen i Odense). 12. Søren Wilhelm Sørensen (den Foregaaendes Broder). 13. S. F. Klein. 14. P. Knudsen. 15. N. E. Langkilde. 16. S. H. Nielsen. 17. D. N. Schiwe. 18. S. H. Teisen. 19. M. H. E. Tscherning.

III Realclasse: 1. A. P. S. H. E. Abel. 2. A. H. G. Boldt. 3. K. G. Brandt. 4. M. B. Brandt. 5. N. B. N. Bruun. 6. E. H. Hofman (Bang). 7. H. E. M. Hviding. 8. S. G. Jacobsen. 9. E. Jensen. 10. Chr. H. B. Knudsen. 11. S. H. Koch. 12. P. Pollesgaard. 13. Wilhelm Thorvald Meier (Pastor Meier i Børninge). 14. Johannes Milballe

Nissen (Skolelærer Nissen i Snestrup). 15. L. Chr. Peteresen. 16. A. Simonesen. 17. S. S. S. Wied. 18. N. Th. Wiingaard. 19. S. Chr. Wilken. 20. H. Th. Windel.

II Fællesklasse A: 1. L. Bang. 2. Lorenz Christian Theodor Bierfreund (Bankdirecteur Bierfreund i Odense). 3. Cl. Chr. Clement. 4. P. Clement. 5. H. N. Faber. 6. E. F. N. Frydendahl. 7. Christian Frederik August Gottschalk (Districtslæge Gottschalk i Kjerteminde). 8. E. A. B. Langkilde. 9. N. A. E. Langkilde. 10. J. E. Olsen. 11. Chr. U. E. Peteresen. 12. A. M. M. Steenbuch. 13. B. E. Wiingaard. 14. A. Vogusen.

II Fællesklasse B: 1. N. N. Blumenfaat. 2. Jacob Peter Myhuster Bøgh (Provst Bøgh i Gamstoft). 3. H. S. Edsberg. 4. H. Chr. Hammer. 5. A. E. Hoffgaard. 6. H. S. Kruse. 7. H. E. Riimkilde. 8. Olaf Thorvald Andreas Mulvad (Proprietair Mulvad i Nykjøbing p. Morsø). 9. J. Nielsen. 10. L. E. Schnackenburg. 11. S. Stokkebye. 12. H. M. Chr. Teisen. 13. A. A. Tyhosen. 14. H. L. S. Weel.

I Fællesklasse: 1. Axel August Theodor Abel (Intendant Abel i Odense). 2. Jens Peter Bang (Agent, Kjøbmand Bang i Nykjøbing p. Morsø). 3. Louis Claudius Bertelsen (Forpagter Bertelsen paa Nislefgaard). 4. Oscar Emil Blumenfaat (Sæbeshyder Blumenfaat i Odense). 5. Rudolph Sophannes Dons Blædel. 6. Berner Ludvig Dons Blædel (Brødre til Nr. 4 i IV Realel.). 7. Ludvig Wilhelm Emil Borch (Procurator Borch i Odense).

8. Christian Lorenz Emil Døhnfeldt (Gartner Døhnfeldt i Odense). 9. Helmerik Struchmann Grønlund (Guldsmed Grønlund i Odense). 10. Peder Christian Carl Førgen Weinholdt Harder (Particulier Harder i Odense). 11. Frederik Larsen Høj (Vinhandler Høj i Odense). 12. Peter Marius Holberg (Pastor Holberg i Nørre-Naby). 13. Niels Henry Johansen (Adjunct Johansen). 14. Thorvald August Førgensen (Broder til Nr. 11 og 12 i III stud. Klasse). 15. Carl Morig Gottholdt Krag (afd. Møller Krag i Odense). 16. Peter Førgen Junge Krag (Gaardeier Krag i Skrillinge). 17. Johannes Hvid Frydendahl Mægaard (Kjøbmand Mægaard i Odense). 18. F. E. M. Marokly. 19. Georg Andreas Olsen (Lærer E. Olsen i Odense). 20. Christian Rudolph Marius Rasmussen (Rugbrødbager Rasmussen i Odense). 21. Carl Christian Salchow (Toldcontrolleur Salchow i Odense). 22. Hans Peter Christian Schmidt (Skovbetjent Schmidt paa Nislesgaard). 23. Ludvig Philip Albert Schmidt (Procurator Schmidt i Middelfart). 24. Saphet Rehlet Schönberg (Chordegn Schönberg i Odense). 25. Julius Teisen (praktis. Læge Teisen i Odense). 26. Arnold Marius Unserud (Uhrmager Unserud i Odense).

5. Stipendier og Legater.

Bed Ministeriets Skrivelse af 9de October f. A. ere Beneficierne i Skoleaaret 18 $\frac{6}{7}$ fordeelte saaledes:

1. Høieste Stipendium 50 Rd. og fri Underviisning: Chr. S. Krüger, E. A. B. S. Hansen, P. L. Ipsen, F. C. Lorenzen, D. Schjær, Th. B. Møller, N. Pedersen.

2. Mellemste Stipendium 35 Rd. og fri Underviisning: H. N. F. Arctander, F. Jacobsen, H. F. B. Vandall, N. Bang.

3. Laveste Stipendium 20 Rd. og fri Underviisning: E. S. F. Worm, G. N. F. Møller, G. F. S. Lassen, N. E. Nielsen, S. F. Thorup.

For samtlige navnte Disciple ere Stipendierne bleve oplagte.

4. Fri Underviisning: N. E. Hofman (Bang) (senere udmeldt), N. P. H. O. Petersen, G. Philipsen, H. C. Baumgarten, F. C. S. Møller, E. S. Madsen, S. N. Ipsen, L. Sørensen, S. N. Th. Michelsen, S. F. Paulsen, M. H. E. Tscherning, E. F. S. Schönberg (senere udmeldt), A. N. Fogtmann.

5. Underviisning imod nedsat Betaling (halvt Skolecontingent) E. A. E. Frydendahl, S. H. Havemann, A. P. J. H. E. Abel, S. Nielsen.

6. Uden fri Underviisning, mellemste Stipendium: F. N. Meier, Th. L. M. Rasmussen, F. B. H. Hansen; laveste Stipendium: E. F. Møller, H. F. Th. Gredsted.

7. Extraordinaire Gratister: S. N. Johansen, A. E. Kragh-Müller, H. N. Faber, N. H. Johansen.

De to Skolen tillagte Portioner af det Moltkefke Legat, hver paa 40 Rd., oppebæres af Disciplene D. L. Bang og F. F. Bjering. Efter den Sidstes Dimission er den ledigblevne Portion af Legatets Ephorus bleven tillagt

Discipel J. Chr. Lorentzen. Det Baggerfke Præmielegat tildeeltes ved Censuren efter Hovedexamen Disciplene Chr. J. Krüger af VII Cl., J. Chr. Lorentzen af VI Cl., E. J. Møller og N. Pederfen af IV stud. Cl.

Det større Baggerfke Legat for Dimiffi tildeeltes Dimittenderne P. K. J. Møller og M. C. Seedorff. Af Frøken Ernfts Legat bleve de to større Portioner (hver 87 Rd.) tillagte E. S. Andersen og P. J. St. Riemann og de fem mindre Portioner (hver 72 Rd.) J. J. Bjerling, Chr. E. V. Enghoff, A. N. Ibsen, D. Ruhr og A. A. E. Lassen. Endvidere erholdt af samme Legats Beholdning stud. theol. A. G. Hansen og stud. medic. D. Chr. J. Bindinge (dimitterede 1865) hver en extraordinair Underftøttelse af 50 Rd.

---

6. Udtog af Skolens Regnskab for Finantsaaret 18⁶⁶/₆₇.

	Rd	ß
Indtægt.		
1. Beholdning efter Regnskabet for 18 ⁶⁵ / ₆₆	2996	90½
2. Fordebogsindtægter og Indtægter af Kirker og Præstefald (efter Fradrag af Udgifterne)	11080	77½
3. Renter af Skolens Capitalformue	1932	10
4a. Skolecontingenter	7346	64
4b. Tilskud fra Stipendieoverskuds-fonden	480	—
5. Forskjellige ubestemte og extraordinære Ind- tægter:		
Renter af Bøns Mules Legat	14	32
Under Finantsloven:		
Tilskud fra den almindelige Skolefond	5200	—
Indeholdte Præmier til Livrente- og For- sørgelsesanstalten	732	88
Arvefæster Hans Nielsen i Norup indfriet af sin Panteobligation 4990 Rd. 70 ß. det Beløb	2990	70
Summa Indtægt	32774	48
Naar Udgiften fradrages med	29257	57
Bliver Kassebeholdningen den 31te Marts 1867	3519	87

	Udgift.	Rdl	ß
1.	Gager til faste Lærere samt Godtgjørelse for Tab i Andeel af Skolepenge	20150	80
2.	Inspectors og Bibliothekarens Løn	250	—
3.	Bedestens Løn	166	—
4.	Betaling til Timelærere og for Extratimer til Skolens faste Lærere	1787	36
5.	Bibliotheket og de videnskabelige Apparater	349	95
6.	Bygningernes Vedligeholdelse	441	44
7.	Leieudgifter for en Svømmeplads	25	—
8.	Inventariets Vedligeholdelse	103	64
9.	Brændsels- og Belysningsforbrødenheder . .	560	24
10.	Skatter og Afgifter	293	70
11.	Regnskabsføring	470	—
12.	Forskjellige løbende og extraord. Udgifter:		
	a) Skoleopvartning	20	—
	b) Reengjøring	84	24
	c) Porto, Protocoller, Skrivematerialier og Afskrivning	174	78
	d) Programmer og Skolehøitideligheder . .	134	16
	e) Andre Udgifter (derunder Udgifter i Anledning af Constatering af Skolens Tiender)	376	88
13.	Riffelskydningsøvelser	62	62

Udenfor Finantsloven:

14.	Indsendte Præmier til Livrente- og Forsørgelsesanstalten	732	88
15.	Efter Decisionen til Regnskabet for 18 ^o 5.	1	56
16.	Afgivet Overskud til den alm. Skolefond.	72	—
17.	Afgivet til Forrentning af den alm. Skolefond	3000	—

Summa Udgift 29257 57

Bibliotheket.

Bibliothekets Tilvæxt er i det forløbne Skoleaar bleven større end sædvanlig deels ved Kjøb paa Auctionen efter afdøde Adjunct Silfverberg deels ved Gaver fra Private. Navnlig har Pastor Feilberg skænket en Samling af over 50 Skrifter især bestaaende af ældre og sjældnere Psalmebøger. I nedenstaaende Fortegnelse over Tilvæksten indtil Enden af Mai ere de af Cultusministeriet sendte Skrifter betegnede med †, Privates Gaver med *. Løbenummerne henviser til de tilsvarende Rubriker i den i 1859 udfomne Hovedfortegnelse. De regelmæssigt udkommende Tidsskrifter ere anførte med den fulde løbende Aargang.

I. Litteraturhistorie.

2. † Aarsberetninger og Meddelelser fra det store kgl. Bibliothek. Udg. af Chr. Bruun. 1. H. Kbh. 1865.
6. Dahlerup, F., Oversigt over Danmarks Litteratur- og Sprog-Historie. Udarb. til Skolebrug. Kbh. 1866.
- † Erslev, Th. H., Suppl. til „Alm. Forf.=Lex. for Konger. Dann. osv.“ indtil Udg. af A. 1853. 13—14. H. Kbh. 1865—66.
- * Levin, S., Om Planen for den nye Udgave af Chr. Pedersens Skrifter. Kbh. 1849.
- * —, En Appel (A. Grundtvigs Kjempeviser. B. Brandts Udg. af Chr. Pedersen). Kbh. 1850.
- * Müller, S. C., Kortfattet dansk Litteraturhistorie. 2. Dpl. Kbh. 1867.
- † Rode, G., Renaissancens tidligste Eftervirkning på dansk poetisk Litteratur. Kbh. 1866.
- 6b. Dietrichson, L., Omrids af den norske Poesis Historie. 1. Norges Bidrag til Fælleslitteraturen. Kbh. 1866.

7. * Sturzenbecher, O. P., Den nyare svenska skön-litteraturen och tidsnings-pressen. Kbh. 1845.
8. Verzeichniß der Bücher, Landkarten etc., welche neu erschienen oder neu aufgelegt worden sind. 1866, 1—2. 8z.
11. Paludan-Müller, E., Underfølgelse om Macchiavelli som Skribent især m. H. t. Bogen om Tyrsten. Odj. 1839.
12. Archiv f. das Studium der neueren Sprachen u. Literaturen, hrsg. v. L. Herrig. 39. B. Brnschw. 1866.
Literarisches Centralblatt für Deutschland, hrsg. v. Fr. Zarncke. 1867. 8z. 4.

II. Encyclopædiske og blandede Skrifter.

- 15a. Flemmer, E., Folkelige Foredrag. 3.—4. H. Kbh. 1866.
Folkelæsning. 1—5. Kbh. 1866—67.
Nytaarsgave, udg. af Foreningen „Fremtiden“. Kbh. 1867.
† Oversigt over det kgl. dsk. Vidensk. Selskabs Forhandlinger m. m. 1865 Nr. 3 (Marts) af G. Forchhammer, 1866 Nr. 1—4 (Jan.—Juni) af J. J. Sm. Steenstrup. Kbh.
- 15b. Dansk Maanedsskrift. 2. Række. Red. og udg. af M. G. G. Steenstrup. 1867, 1—2. B. Kbh.
Fra alle Lande. Et Maanedsskr. for nyere Reisebeskrivelser etc. udg. af J. U. A. Holm. 4—5. D. Kbh. 1866—67.
Illustreret Tidende. Kbh. 1867. Fol.
Nordisk Tidskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur, utg. af G. K. Hamilton. 1866 Maj—Decb., 1867. Lund.
Nordisk Universitets-Tidskrift. 10. Aarg. 2. og 4. H. Lund og Upsala 1866.

III. Sprog- og Nationalliteraturer.

32. Süpfle, R. F., Praktische Anleitung zum Lateinschreiben.
1—2. Abth. Karlsruhe 1862—65.
35. Homer, The Iliad of. Transl. by A. Pope. Lond.
1743—63. (5 B.)
† Platos Crito. Öfversättning. Prg. Strengnäs 1865.
† Sophokles's Philoktetes, V. 1—667, ovs. af M. J.
Bugge. Prg. Kongsberg 1865.
† Xenophon, Austurför Kyrosar islenzkud af H. K.
Friðrikssyni og G. Magnussyni. Prg. Reykja-
vik 1865.
38. Ciceros ausgewählte Reden. Erkl. v. K. Halm. 7. Bdch.
Brl. 1866.
Livi, T., ab urbe condita libri. Erkl. v. W. Weis-
senborn. 10. B. (Buch 43—45). Brl. 1866.
† Taciti Germania, ovs. af H. J. Hammer. Prg. Skien 1865.
Valeri Maximi factorum et dictorum memorabilium libri
IX. Rec. C. Halm. Lps. 1865.
42. Tidskr. for Philologi og Pædagogik. 7. Aarg. 1—2. H.
Kbh. 1866—67.
43. Gesenius, W., Geschichte der hebräischen Sprache u.
Schrift. Lpz. 1815.
45. Bopp, F., Ausführliches Lehrgebäude der Sanskrita-
Sprache. Brl. 1827. 4.
(Hammer, v.) Rosenöl 1—2. Fläschchen, oder Sagen u.
Kunden des Morgenlandes aus arab., pers. u. türkischen
Quellen gesammelt. 1—2. Bdch. Stuttg. u. Tüb. 1813.
Muhammed, Der Koran oder das Gesetz für die Moslemern.
U. d. Arab. übs. v. J. E. Boysser. Halle 1775.
Uhlemann, F., Elementarlehre der syrischen Sprache.
Brl. 1829.

- Weil, G., *Bibliske Legenden der Muselmänner. Aus arab. Quellen zusammengetragen.* Frf. a. M. 1845.
47. Möbius, Th., *Altnordisches Glossar.* Lpz. 1866.
 † Nygaard, M., *Eddasprogets Syntax.* Prg. Kristianssand 1865.
48. † Snorre Sturlesøns *Ynglingesaga, Skalde-kvadene i, meddelte og gengivne af G. Lund.* Prg. Aalb. 1866.
 † Edda, *Den ældre, Norrøne Oldkvad, udf. af N. Gjesfing.* Prg. Kristianssand 1866.
49. Kristiansen, V., *Bidrag til en Ordbog over Gadesproget og saakaldt Daglig Tale.* Kbh. 1866.
- 49b. Listov, A., *Ordsamling fra den norske æsthetiske Litteratur siden Aaret 1842.* Kbh. 1866.
50. † Bruhn, M., *Prøve paa en kort Fremstilling af den danske Sproglære. 1. Afsn. Prg. Lat. og Realsk. i St. Kongensg. Kbh. 1866.*
- Kok, J., *Det danske Folkesprog i Sønderjylland. 2. D. Kbh. 1867.*
- * Levin, J., *Neologerne og de fremmede Ord.* Kbh. 1849.
- * Mørk Hansen, M., *Oplysninger og Bemærkninger om det danske Folkesprog i Sønderjylland. Kbh. 1854.*
- Om Sprogbevægelsen i Norge (Indlæg i Spørgsmaalet om de nordiske Sprogs Retskrivning).* Kbh. 1867.
- Petersen, N. (M.), *Dansk Orddannelseslære. Ods. 1826.*
- 50b. † Feilberg, R., *Bemærkninger ved en „Norsk Grammatik, udarb. for Skolebrug af R. Feilberg“.* Prg. Molde 1865.
51. Grundtvig, N. F. S., *Danske Ordspog og Mundheld, smt. og ordnede af. Kbh. 1845.*
- * Hammerich, M., *Danske og norske Læsestykker, med Oplysninger om Litteraturen, udg. til Skolebrug. Kbh. 1866.*

- * Matzen, M., Danst Læsebog for Mellemklasserne og de høiere Klasser i Borger- og Almueskoler. 2. Udg. Kbh. 1867.
52. Bagger, C. C., samlede Bærter. 2. B. 1. H. Kbh. 1866.
- Goldschmidt, M., En Hedereise i Viborgegnen. Kbh. 1867.
- , Den Bøgelvindede paa Graahede. Kbh. 1867. (Indb. med den foreg.)
- Gyllembourg-Ehrensvärd, Fru, Samlede Skrifter af Forf. til „En Hverdags-Historie“. 1—6. B. Kbh. 1866—67.
- Heiberg, J. L.,
Hansen, P., Om J. L. Heiberg. Nogle litteraturhist. Oplysninger. Kbh. 1867.
- Hertz, H., Dramatiske Bærter. 16. B. Kbh. 1867.
- Holbergs Epistler, Hundrede og tyve af. Udg. ved F. Fabricius. Kbh. 1858.
- * —, mindre poetiske Skrifter. Udg. af F. L. Liebenberg. Kbh. 1866.
- Nielsen, A., Bondeliv. Fortællinger. Kbh. 1866.
- Paludan-Müller, F., Soar Lykkes Hist. 1 D. Kbh. 1866.
- Paufl's, S. R., Politiske Randestøber. Paany udg. af F. Bætzmann. Kbh. 1867.
- 52b. Ibsen, H., Brand. Et dram. Digt. 2. Opl. Kbh. 1866.
- , Kjærlighedens Komædie. 2. Udg. Kbh. 1867.
- 54b. † Bødtker, J. Elster, Tvende Skoletaler. Prg. Kristiansund 1865.
- † —, Brudstykker af et Par Skoletaler. Prg. Kristiansund 1866.
56. * Bellmann, C. M., Fredmans Epistlar och Sånger. Kbh. 1845.
- Grimm, J. u. W., Deutsches Wörterbuch. Fortges. v. R. Hildebrand u. K. Weigand. 4. Bs. 2. Lfr., 5. Bs. 4—5. Lfr. Lpz. 1866—67.

59. * Appel, C., Danst=tydsk Veileder til at opnaae Færdighed i at udtrykke sig paa Tydsk og Danst. Kbh. 1865.
 * Voruzen, H., Tydsk Stilsøvelser til Skolebrug og Privat=underviisning. 4. Udg. Kbh. 1867.
62. Chamisso, A. v., Gedichte. 18. Aufl. Berl. 1865.
65. Bah, C. F., Fuldstændig Engelsk og Danst Ordbog. 1—2. D. Kbh. 1806.
 —, Fuldstændigt Danst og Engelsk Haand=Lexicon. 2. Udg. Kbh. 1807.
66. * Engelsk Læsebog . . . for Begyndere og Mellemalderen efter Parley, Berg o. Fl. Kbh. 1865.
 * Hornbeck, C., Engelsk Sproglære til Brug i Skoler og ved privat Underviisning. 1. Formlæren. Kbh. 1865.
 Murray, L., English grammar. 44. ed. York 1830.
67. Bell, Currer, Jane Eyre. An autobiography. Paris 1850.
 Bulwer, E. L., The complete works of. Vol. 1—17. Lpz. 1834—41.
 Dickens, Ch., Oliver Twist, or the parish boy's progress. Paris 1839.
 —, Master Humphrey's clock. Vol 1—2. To which are added papers by Mr. Yellowplush. Paris 1841.
 Goldsmith, Ol., The vicar of Wakefield. London (u. A.)
 Irving, Washington, Oliver Goldsmith: A biography. Lpz. 1850.
 (Scott, W.,) A complete edition of the Waverley novels. Vol. 1—29. Lpz. 1831—32. (Vol. 4—6 mgl.)
 Shakspeare, W., The plays and poems. A new ed. in one vol. Lpz. 1833 (E. Fleischer).
 —, Dram. Parfer osv. af E. Rembde. 5—8. H. Kbh. 1866—67.
 Thackeray, W. M., Vanity fair. To which is added

- Doctor Birch and his young friends. V. 1—2.
Paris 1849.
69. † Aspling, H., Observations sur la grammaire Franç.
Prg. Norrköping 1865.
72. Bungener, F., Julien ou la fin d'un siècle. T. 1—4.
Paris 1854.
74. * Agrumi. Volksthümliche Poesieen aus allen Mundarten
Italiens u. seiner Insel. Gesmt. u. übs. v. A.
Kopisch. Brl. 1838.
- Goldoni, C., Scelta delle commedie di. Unite insieme da
J. G. di Fraporta. T. 1—4. Lps. 1767.

IV. Theologi.

78. * Helweg, Fr., Biblen som Billedbog. Kbh. 1856.
*—, Parabel og Offer eller Natursymbolik. Kbh. 1856.
*—, Spaadommene eller Gud i Historien. 1—3. Bog.
Kbh. 1855—62.
79. † Prover af en ny dansk Overs. af det Gl. Test. udg. af
den til Udarb. af samme allern. nedsatte Commission.
Kbh. 1845.
80. Propheten, Hebräische, übs. u. erlättert v. Fr. Rückert.
1. Hfr. Ppz. 1831.
81. * Vor Herres og Frelseres Jesu Christi Nye Testam. efter
den Aar 1647 udg. Version ... med flid og efter
Grund-Texten efterseet osv. 8. Dpl. Kbh. 1759
(Wänsen-Huset).
84. Ewald, H., Geschichte des Volkes Israel bis Christus.
1—5. B. Göttingen 1843—55.
—, Die Alterthümer des Volkes Israel. 2. Ausg.
Göttingen 1854.

87. Eusebius, Kirkens Hist. gjennem de tre første Aarhundreder, fordanstet af E. H. Muus. Kbh. 1832.
- † Tertullian, Om Taalmodighed. Ved V. Heise. Prg. Sorø 1866.
88. * Holbergs, L., Kirke-Historie. Udg. ved F. L. Liebenberg. Med en Indledning af N. Nielsen. 1. Kbh. 1867.
- * Saligs, E. A., vollständige Historie der Augspurgischen Confeßion u. derselben Apologie. 1—3. Th. Halle 1730—35. 4.
- † Scharling, H., Den nyere hollandske Theologi. Kbh. 1865. (Disp.)
91. * Barclay, R., Forsvar for den sande christelige Theologi, som den prædikis af Quækere. Ovs. af C. Meidel. Lond. 1738.
- * Catechismo cioé istruzione secondo il decreto del concilio di Trento. Trad. dal A. Figliucci. Bassano 1835.
94. * Texter og Bøn til den anordnede Andagts- og Bededag i Anl. af Christiansborg Slots Brand 1794. Samme i Anl. af den store Ildbrand i Kbh. 1795. Kbh.
95. * Holm, A. R., Prædiken holden i Holmens Kirke 6. April 1801. Kbh.
- Kierkegaard, S., To opbyggelige Taler. Tre opb. Taler. Fire opb. Taler. Kbh. 1843.
97. * Luthers M., lilla Cateches med Förklaring af D. Swesbilius. Omarb. af J. A. Lindblom. 11. Uppl. Lund 1854.
- * Kort Underviisning i Christendommen anordnet ... til Brug i de danske Skoler i Hertugdømmet Slesvig. Slesvig 1849.
- * (Pontoppidan, E.) Sandhed til Gudfrugtighed, udi en

eenfoldig . . . Forklaring over Dr. M. Luthers liden Catechismo. Kbh. 1782.

* Udtog af Dr. E. Pontoppidans Forklaring til de Eenfoldiges Nytte. Kbh. 1788.

* Sigwarts, J. G., Spørgsmaal og Forklaring over den christelige Lærdoms Hovedpunkter, osv. af A. Buck, igjennemseet af N. N. Kruse. Kbh. 1688. (Titelblad mgl.)

† Bogt, B., Forklaring af Luthers lille Katechismus efter Pontoppidan. Prg. Kristn. Kathst. 1865.

98. * Böemens, Jacob, Theosophische Send=Schreiben. An den Tag gegeben durch H. Betkium. Amst. 1658.

Luther's, M., sinnreiche Tischreden. Nach den Hauptstücken christlicher Lehre verfaßt. Neue Ausg. 1—2. B. Stuttg. u. Lpz. 1836.

99. * Dies irae, Stabat mater og nogle andre deels latinske, deels tydske Psalmer og Sange, osv. med opl. Anmr. af J. M. L. Hjort. Kbh. 1849.

* Dorothe Engelbrets=Datters Aandelige Sang= og Taare=Dffer, nu paa ny opl. og formeered. Kbh. 1699.

* Gesang=Buch, Auserlesenes. Mit einem Anhang in verschiedenen Gebeten u. Prüfungen. 5. Aufl. Flensb. u. Altona (Gebrüder Korte) 1740.

* Gesang=Buch, Das kleine Brüder=, in einer harm. Sammlung v. kurzen Liedern, Versen, Gebeten u. Seufzern bestehend. 2. Aufl. Barby 1761.

* Gesangbuch, Allgemeines, auf kgl. Befehl dem öffentl. u. häuslichen Gebrauche in den Gemeinen der Herzogthümer Schleswig u. Holstein gewidmet. 25. Aufl. Kiel 1820.

* Gefänge, Hundert u. funfzig, nach den Evangelien u.

Episteln geordnet durch Chr. Ewaldsen. Schlesw.
1862.

- * Harpen, en Psalmebog (udg. af N. J. Holm). Christn.
1829.
- * Jungmann, B. S., Høimesse-Psalmer til Kirkeaarets
Festligdage. Kbh. 1825.
- * Kingo, Th., Aandeligt Siunge-Kloors 1ste og 2den Part.
(Uden Titelblad og ellers defect.)
- * Psalmebøger fra Reformationstiden. Udg. af Chr.
Bruun. 1—2. Kbh. 1855—56.
- * Psalmebog, En ny fuldkommen Dansck, med et lidet
Bonebog aff Joach Moltken Bogh. colligeret. Kbh. 1664.
- * — (uden Titelblad og defect). Collecter, Epistler oc
Euangelier. Kbh. 1684. (Prentet hos J. Schmedtgen.)
- * — (uden Titelblad og Aarstal, meget defect.)
- * —, (Chr. Casseubens) og Bønnebog. Kbh. 1692.
(Psalmebogen uden Titelbl. og lidt defect.)
- * —, En nye (Warnitzer Psalmebog). Flensb. 1744.
Med et Tillæg 1743.
- * —, Den forordnede Kirke-, med hosføjede Collecter,
Epistler og Euangelier m. m. Kbh. (Wäysenh.) 1758.
- * — (uden Titelblad, fra Chr. VIII. første Regjeringstid,
udg. som Tillæg til en anden Psalmebog (Kingos?).)
- * — efter kgl. Befaling udg. (af L. Harboe og D.
Høegh Guldberg). Kbh. 1792.
- * Psalmer, Udvalg af danske Høitids-, besørget af L. C.
Müller. Ribe 1842.
- * —, Hundrede, til kirkeligt Brug smk. og lempede af
A. Veth. Aabenraa 1851.
- * —, To Hundrede, udg. som Tillæg til den Pontoppid.
Psalmebog af A. Veth. Aabenraa 1852.
- * Psalmebog, udg. af Roskilde-Præstefkonvent. Kbh. 1852.

- * Psalmebog, samlet og bearb. af E. B. Meyer og U. S. Boesen. 3. Dpl. Haderslev 1853.
- * Psalmer, Historiske, og Kiim til Børnelærdom, sml. og udg. af L. E. Hagen. 6. Dpl. Kbh. 1856.
- * Psalmboken, Den Svenska. Af Konungen gillad og stadfästad, År 1819. Stockholm. 1820.
- * Samling, En liden, af adskillige Vers og Sange, til Opmuntring og Opbyggelse sammenskreven. 5. Dpl. Kbh. (Glasings Efterleverste) 1757.
- * Siælens Apotekes 1—3. D. Kbh. 1699 (1ste Titelbl. defect og adskillige Blade mangle).
- * Tanke=Tøyle, En Christens, eller og faa aandel. Sange, Hvormed han mange Gange Fordrev hans Tanker mange og holdte dem f. Bidsel. Kbh. 1755.
- * Zions Harpe. En Julegave til den christne Menighed af J. E. Lindberg. Kbh. 1831.

V. Philosophi.

103. * Kant, Imn., Anthropologie in pragmatiskher Hinsigt abgefaßt. 2. Aufl. Rugsb. 1800.

VI. Esthetik.

104. † Schreiner, E., Om Forholdet mellem rhythmus og metrum. Prg. Christn. Kathstf. 1866.

VII. Pædagogik.

105. Archiv, Pædagogiskes, hrsg. v. W. Langbein. 9. Jahrg. 1867. Stettin.
106. † Berg, C., Lidt om Bekjendtgj. af 25. Nov. 1864. Lidt om Charakterer. Prg. Frdksrb. 1866.
- † Blom, H., Om den Understøttelse, Hjemmet kan yde Skolen. Prg. Fredrikshald 1866.

- † Gilljam, G. F., Om det s. k. dispensssystemet. Prg. Hudiksvall 1865. 4.
- † Hammerich, M., Om Afgangsprøve ved Skolerne. Prg. Brgdsk. p. Chrh. 1866.
- † Knap, Almendannelsen og Latinsk. Prg. Tromsø 1865.
- † Listov, Chr., Om Afgangsprøven for de lærde Skolers Disciple. Prg. Hrlfsh. 1866.
- Ostermann, J. A., Livet og Skolen. Kbh. 1867.
- † Whitte, H. K., Om de i den sidste Tid foretagne eller paatænkte Forandringer i de l. Skolers Underviisningsplan. Prg. Rand. 1866.
- Zeitschrift f. das Gymnasialwesen. Hrsg. v. R. Jacobs u. P. Rühle. Brl. 1867.
109. * Berg, A., Forberedende Læse- og Skriveøvelser. Kbh. 1867.
113. † Dørum, P. G. O., Tre Sange for Sopran, Alt, Tenor og Bas. (Text og Musik). Prg. Molde 1865.
- * Haandbog i Cricket og Langbold. Udg. af den kbhvske Boldspilklub. Kbh. 1866.
- 114 † Alander, P. G., Göransson, Z., Brodén, J. I., Pedagogiska reseberättelser. Prg. Skara, Upsala, Örebro 1865. 4.
- † Fogh, C., Om de gamle engelske Latinskoler og særlig om Eton Skole. Prg. Mtrpff. 1866.
116. Kjøbenhavns Universitet.
- † Prg. til Reformj. 1865, til Kong. Fødsf. 1866. 4.
- † Forelæsningskatalog. 1866, 1—2.
- † Liste over Afgangsex. og Udgangsex. 1866.
- † Liste over philosophisk Examen 1866.
- † Programmer til Ex. 1866 fra de lærde Skoler og høiere Realskoler i Aalborg, Aarhus, Frederiksborg, Helsingør, Herlufsholm, Horsens, Kjøbenhavn (Mtrpff.,

Brgdst. i Kbh., Brgdst. p. Chrh., v. Vestens Inst., Latin= og Realfst. i St. Kongensg., Latin= og Realfst. paa Bærnedamsveien, Haderslev Læreres Skole), Kol=ding, Nykjøbing, Odense, Randers, Nenkjavik (1865), Ribe, Roeskilde, Rønne, Slagelse, Sorø, Viborg, Vordingborg.

Rakflov. — † Hundrup, F. C., Lærerstanden ved Rakflov lærde Skole. Brg. Roesk. 1866.

Nykjøbing. — † Wittrup, M., Bidrag til Nykjbg. Kathedralskoles Hist. 1. H. Brg. Nykjbg. 1866.

Nyksted. — † Hundrup, F. C., Lærerstanden ved Nyksted lærde Skole. Brg. Roesk. 1866.

Odense. — † Henriksen, N. J. F., Bidrag til Dbs. Kathst. Hist. 8. H. Brg. Dbs. 1866.

Rønne. — † Hundrup, F. C., Lærerstanden ved Rønne lærde Skole. Brg. Roeskilde 1866.

119. † Progr. til Ex. 1865 fra de høiere Stoler i Alesund, Bergen, Frederikshald, Rongsberg, Kristiania (Kathst., Aars's og Voss's Skole), Kristiansand, Kristiansund, Laurvik, Lillehammer, Molde, Skien, Throndhjem, Tromsø.

† Programmer til Ex. 1866 fra de høiere Stoler i Alesund, Frederikshald, Kristiania (Kathst., Nisens, Aars's og Voss's, Gjertsens Sk.), Kristiansand, Kristiansund, Laurvik, Molde, Stavanger.

Kristiania. — Plan for Aars's og Voss's Skole. Kristn. 1863. Laurvik.

† Hysing, Laurvik Middels og Realfst. Hist. fra dens Omordning til 1864 Brg. Laurvik 1865.

† Fortegnelse over Laurvik Skoles Bogsm. Brg. Laurvik 1866.

Molde. — † Brindmann, A., Om Skolens Flytning fra det ældre til det nuvæ. Locale. Prg. Molde 1866.

† Programmer til Ex. 1865 fra de høiere Skoler i Carlskrona, Carlstad, Christianstad, Falun, Gefle, Göteborg, Helsingborg, Hernösand, Hudiksvall, Jönköping, Kalmar, Linköping, Luleå, Lund, Malmö, Norrköping, Nyköping, Skara, Stockholm (2), Strengnäs, Umeå, Upsala, Wenersborg, Westervik, Westerås, Wexjö, Wisby, Örebro, Östersund.

Lund. — † Rietz, J. E., Lunds domskolas historia (afslutad). Prg. Lund 1865.

VIII. Lovfyndighed.

122. Love og Anordninger m. m. f. A. 1866. Smf. og udg. T. Algreen=Ulfving. 11. Ds. 2. For. Kbh. 1867.

Rgl. Reskripter og Resolutioner m. m. f. A. 1860, smf. og udg. af T. Algreen=Ulfving. Næste Række. Kbh. 1866.

123. † Aagesen, A., Bidrag til Læren om Overdragelse af Eiendomsret og andre tinglige Rettigheder. Prg. Khhs. Univ. K. F. 1866. 4.

IX. Politik og Statsøkonomi.

128. * Hjort, P., Fredningen om det danske Modersmaal i Mellem=Slesvig. Kbh. 1860.

X. Historie og Geographi.

131. Almanak, Universitetets lille, for 1866, 67.

Skriv= og Reise=Calender f. 1865, 66, 67.

136. Napoleon III, Julius Cæsars Hist. 5—8. H. Atlas til samme 1—5. H. Lpz. 1866—67.

139. † Ussing, J. L., Underviisningen hos Grækerne og Romerne. Prg. Kblis. Univ. Ref. 1865. 4.
142. Rich, A., Illustriertes Wörterbuch der römischen Alterthümer mit steter Berücksichtigung der griech. A. d. Engl. Lpz. 1862.
143. * Bloch, B. A., Lærebog i den nyere Hist. til Brug for de lærde Skoler (Thrige og Bloch, Læreb. i Verdenshist. 4. D.). Kbh. 1866.
- Riant, P., Skandinavernes Reiser til Palæstina under Korstogene. 1—2. H. Kbh. 1866—67.
144. Petermann, A., Mittheilungen über wichtige neue Erforschungen auf dem Gesamtgebiete der Geog. 1867. Ergänz. 18. Gotha. 4.
146. Paijkull, C. W., En Sommer i Island. 1—2. H. Kbh. 1866—67.
147. † Aarsberetninger fra det kgl. Geheimearchiv. Udg. af C. F. Wegener. 4. Bs. 1. H. Kbh. 1866. 4.
- Magazin, Danske, 4. Række. Udg. af d. kgl. Selsk. for Fædrel. Hist. og Sprog. 1. Bø. 1—4. H., 2. Bø. 1. H. Kbh. 1861—65. 4.
- Samlinger, Danske, for Hist., Topogr., Personal- og Literaturhist. Udg. af Chr. Bruun, O. Nielsen og A. Petersen. 1. Bs. 4. H., 2. Bs. 1—3. H. Kbh. 1866—67.
148. Müllers, L. C., Danmarks Historie. 3. Udg. ved J. T. A. Tang. 1. Dø. 2—4 H., 2. Dø. 1—3. H. Kbh. 1866—67.
- * Thrige, S. B., Danmarks, Norges og Sverigs Hist., til Brug for de lærde Skoler. Kbh. 1866. (Sluttet).
149. † Rabe, G. R., Om Nordens äldsta kultur. Prg. Stockh. gymn. 1865. 4.

- Worsaae, J. J. A., Danmarks Oldtid oplyst ved Oldsager og Gravhøie. Kbh. 1843.
- 163b. * Heiberg, P. A., Politie-Forchoret og Kiendelsen i Sagen ang. Bisen: Hver Mand i Byen om Indtoget taler. Kbh. 1790. (Med indheftet Afskrift af Bisen.)
166. * Bollmann, C., Eine Verschwörung. Flensb. 1862.
- * Droysen, J. G., u. Samwer, K., Die Herzogthümer Schleswig = Holstein u. das Königreich Dänemark. Aftenmäßige Gesch. der dän. Politik seit dem J. 1806. Hamb. 1850.
- Krieger, A. F., Det augustenb. Oprør i Rendsborg og det preussisk-tjydske Overfald. Kbh. 1848.
- Wegener, C. F., Aftenmäßige Bidrag til Danm. Hist. i det 19. Aarh. Tillige en Belysning af det ved Droysen og Samwer udg. Augustenb. Skrift. 1. D. Kbh. 1851.
168. † Kock, E. F., Oluf Borck, en literærhist.-biogr. Skildring. Kbh. 1866. (Disp.)
- Breve til og fra J. C. Sibbern. Udg. af C. F. N. Myhnster. Kbh. 1866.
169. † Statistiske Meddelelser. Udg. af det stat. Bureau. 4—5. B. Kbh. 1865—66.
- † Statistisk Tabelværk. Udg. af det stat. Bureau. 3. R. 5—6. B. Kbh. 1865. 4.
170. Schrøder, A., Meddelelser om Faaborg Kjøbstad fra ældre og nyere Tid. Faaborg 1866.
- † Arnholz, M. C., Bidrag til Helsingørs Historie. Prg. Hlsngr. 1866.
- † Listov, Chr., Indskrifter paa gamle Gravstene i Herlufsholms Kirke, forklarede. Prg. Hrlfsh. 1866.

- Samlinger til jydsk Hist. og Topografi. Udg. af det jydsk hist.-topogr. Selskab. 1—2. H. 1866. Aalborg. Andersen, C., Rosenborg. Mindeblade fra de danske Kongers kronol. Samling. Kbh. 1867.
- * Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn før og efter Branden i A. 1807. Kbh. 1818.
- Rasmussen, A. Hall, Hist.-topogr. Efterretninger om Møse Herred paa Langeland. I. Maribo Sogn. Kbh. 1866. (Saaland og Falsler, topogr. befr. af S. S. Varsen. 2. B. I.)
- * Borck, T. h., Beretning om Legater og Stiftelser, som bestyres eller foresindes i Odense Kjøbstad. Odj. 1866.
- * Uddrag af Odense Communalbestyrelses Forhandlinger f. A. 1866. 5. Aarg. Odj. 1867.
- * Bestemmelser for Politiets Betjente i Odense. Odj. 1866.
176. † Heinrichsen, Nogle Bemærkninger om Stenalderen i Norge. Prg. Halesund 1866.
177. † Arnesen, M., Etomologisk Undersøgelse om norske Stedsnavne. Prg. Frederikshald 1865.
- † — Minder om hedensk Gudsdyrkelse i vore Stedsnavne. Prg. Frederikshald 1866.
178. Fryxell, A., Berättelser ur svenska historien. 35—36. d. Stockh. 1866.
- 200b. Guizot, Mémoires pour servir à l'histoire de mon temps. T. VIII. Lpz. 1867.
204. Paludan-Müller, C., Cola de Rienzo, Tribun og Senator i Rom. En hist. Skildring. Odj. 1838.
213. Bancroft, G., De forenede Staters Hist. fra Opdagelsen af det amerikanske Fastland. Ovs. af Chr. Wulff. 1—6. D. Kbh. 1853—55.

216. * (Wahrdt,) Kirchen- u. Ketzer-Almanach aufs Jahr 1781.
Häresiopel im Verlag der Ecclesia pressa.
217. Pabels's, Cl., Dagbogs=Optegnelser 1815—16, udg. af
C. P. Riis. Christn. 1866—67.
221. Musäus, F. A., Volksmärchen der Deutschen. Mit einem
Vorwort v. Fr. Jacobs. 1—5. Bdd. Gotha 1826.
(2 B.)
227. † Tidsskrift, Historisk, 3. Række, udg. af den dsk. hist.
Forening. 4. Bs. 2. H. og 5. Bs. 1. H. Red. af
E. Holm. Kbh. 1865—66.
228. Rejser, K., Efterladte Skrifter. 1. Bø. 4. H., 2. Bø.
1—2. H. Christn. 1866—67.

XI. Mathematif.

230. Tidsskrift for Mathematik, udg. af C. Tychsen. 2.
R. 3. Aarg. Kbh. 1867.
Zeitschrift für Math. u. Physik, hrsg. v. O. Schlö-
milch, E. Kahl u. M. Cantor. 12. Jahrg.
1867. Lpz.
231. * Bie, L. H., Arithmetik. Kbh. 1866.
† Elowson, G., Om indeterminerade eqvationer af 1:sta
graden. Prg. Luleå 1865. 4.
† Rääf, Om bestämmandet af en gräns för antalet af
divisionerna vid uppsökandet af 2 tals största gemen-
samma divisor. Prg. Carlskrona 1865. 4.
233. Matthijfen, Søren, En let Arithmetica eller Regne-Kunst.
Kbh. 1798.
235. * Oppermann, L., Om Livsforsikringer og Livrenter.
Kbh. 1866.

236. † Broager, Vinklens Tredeling. Den indskrevne Fiirkant.
Prg. Roesk. 1866.
238. † Rogstadius, W., Discussion af en Fjerdegradskurva.
Prg. Nyköping 1865.
- † Smitt, J. D., Delectamenta analytica. Prg. Westervik
1865. 4.
- † Zeuthen, H. G., Nyt Bidrag til Læren om Systemer
af Keglesnit, der ere underkastede 4 Betingelser.
Kbh. 1865. (Disp.)
239. * Johnsen, F. W., Kortfattet Veiledning til Landmaaling
og Nivellering. Dbsf. 1867.

XII. Naturvidenskab.

242. Aus der Natur. 35—39. B. (Neue Folge 23—27. B.)
Spz. 1866—67.
- Tidsskrift f. popul. Fremstillinger af Naturvidenskaben,
udg. af C. Fogh og C. F. Lütken. 3. Rs. 4. B.
1867. Kbh.
243. * Brant, J. S. Deichmann, Naturlære og lidt Remi,
til Brug ved Underviisning. Nærmest efter Crüger's
Grundzüge. Tønder 1866.
- Die Fortschritte der Physik im J. 1863—64, dargest.
v. der physik. Gesellschaft zu Brl. XIX Jahrg. 1.
Abth., XX Jahrg. Brl. 1866—67.
- Jamin, J., Cours de physique de l'école polytechnique.
T. III. 2. fasc. Paris 1866.
250. † Thiele, Th. N., Undersøgelse af Omløbsbevægelsen af
Dobbeltstjernesyst. Gamma virginis. Kbh. 1866. (Disp.)
251. Tuxen, S. E., Luften og Havet. En Veiledning til
Kjendskab af Vind og Veirlig. Kbh. 1867.
252. Archiv f. Naturgeschichte, gegr. v. Wiegmann,

fortges. v. Erichson, hrsg. v. F. H. Troschel.
1864, 6. H.; 1865, 4—5. H.; 1866, 1—5. H. Brl.
Hartwig, G., Dyrene og Plantelivet i den tropiske Verden.
Kbh. 1867.

Tidsskrift, Naturhistorisk, stiftet af H. Krøyer, udg.
af J. C. Schjødte. 3. R. 4. Bs. 1—2. H. Kbh. 1866.

253. Figuiet, L., Nordfloden førend Søndfloden. Efter den
franske Drigs. 5. Dpl. Kbh. 1867.

† Jespersen, M., En Skitse af Sorthats Kulværk paa
Bornholm. Prg. Ronne 1866.

254. Jenssen-Tusch, H., Folkelige Plantenavne i forsk. evrop.
sprog. 1—2. h. Kbh. 1867.

255. † Bahr, J. C. S., Stavanger Omegns Fugle. Prg.
Stavanger 1866.

* Smith, L., Forsøg til en fuldstændig Værebbygning om
Dyrenes Natur og Bestemmelse og Menneskets Pligter
mod Dyrene. Udg. af R. L. Rahbek. Kbh. 1800.

† Zahrtmann, H., En kortfattet Fremstilling af Livs-
yttringerne hos nogle af de lavere Dyreformer. Prg.
Slagelse 1866.

256. Panum, P. L., Erindringsord til Forelæsninger over
Nervephysiologien. Kbh. 1867.

257. † Borch, G. F., Bidrag til Læren om de plantepara-
sitiske Hudsygdomme. Kbh. 1865. (Disp.)

† Holmer, V., Den laryngoskopiske Undersøgelse og
dens Betydning for Strubesygdommens Diagnose.
Kbh. 1866. (Disp.)

† Müller, A. D., Om Bristning af Mellemkjødet under
Fødselen. Kbh. 1866. (Disp.)

† Plum, P., Om Brokincarcerationen. Kbh. 1866. (Disp.)

- † Rasmussen, V., Bidrag til Kundskaben om Echinococcernes Udvikling hos Mennesket. Kbh. 1866. (Disp.)
- † Storch, O., Den acute Phosphorforgiftning i toxicologisk, klinisk og forensisk Henseende. Kbh. 1865. (Disp.)

XIII. Techniske og økonomiske Videnskaber.

258. Møller, P. L., Kort Fremstilling af Bogtrykkerkunstens Historie. Udg. af Selsk. f. Tryk. v. Br. Kbh. 1841.

XIV. Landkort, Kobbere m. m.

263. Stieler, A., Hand-Atlas über alle Theile der Erde u. über das Weltgebäude. Jubel-Ausg. 1867. Hrsg. v. H. Berghaus u. A. Petermann. Gotha.
- Velde, C. W. M. van de, Karte von Palästina. Deutsche Ausg. nach der 2. Aufl. der „map of the holy land“. Gotha 1866. (Paa Lærred med Stoffe.)
265. Danske Mindesmærker, udg. af en Forening. 8—9. H. Kbh. 1866—67. Fol.
- Hansen, H., Photographisk Album til E. Flemmers „Folkelige Foredrag“. 3. H. Kbh. 1867. 4.

De offentlige Examiner
i
Odense Cathedralsskole for Aaret 1867

foretages i følgende Orden:

A. Afgangsexamen.

Lørdag	den 6	Juli Kl. 8.	VII Cl. A.	Hebraisk.
Torsdag	" 11	---	3.	V Realcl. A. Engelsk.
—	" "	---	4.	V Realcl. A. Naturlære.
Freitag	" 12	---	9.	V Realcl. A. Tydsk.
—	" "	---	11.	VII Cl. A. Mathematisk.
—	" "	---	3.	V Realcl. A. Naturhistorie.
—	" "	---	4.	V Realcl. A. Arithmetik.
Lørdag	" 13	---	9.	V Realcl. A. Geometrie.
—	" "	---	3.	VII Cl. A. Naturlære.
—	" "	---	3.	V Realcl. A. Fransk.
Mandag	" 15	---	8.	V Realcl. A. Historie og Geographie.
—	" "	---	3.	VII Cl. A. Historie.
Torsdag	" 18	---	8.	VII Cl. A. Latin.
Freitag	" 19	---	8.	VII Cl. A. Græsk.

B. Skolens Hovedexamen.

Lørdag den 22de Juni.

Form.	VII Cl. B.	Udarb. i Modersm. II (fri Dpg.).
—	V Realcl. B.	Udarb. i Modersm. (bunden Dpg.).
Efterm.	VII Cl. B.	Oversættelse fra Latin til Dansk.
—	V Realcl. B.	Regning.

Tirsdag den 25de Juni.

Form.	VII Cl. B.	Geometrisk Opgave.
—	V Realcl. B.	Tydsks Stil.
Efterm.	VII Cl. B.	Udarb. i Modersm. I (bunden Dpg.).
—	V Realcl. B.	Geometrisk Tegning.

Onsdag den 26de Juni.

- Form. VII Cl. B. Latinsk Stiil.
 — V Realcl. B. Udarb. i Moderssm. (fri Dpg.).
 Efterm. VII Cl. B. Arithmetisk Opgave.
 — V Realcl. B. Geometrisk Opgave.

Torsdag den 27de Juni.

- Form. V Realcl. B. Arithmetisk Opgave.
 Efterm. V Realcl. B. Engelsk Stiil.

Lørdag den 6te Juli.

- 8½—10. VII Cl. B. Hebraisk.
 8—11. VI og V st. Cl. Dansk Stiil.
 8—11. IV st. Cl. Latinsk Stiil.
 8—11. IV Realcl. Tydsk Stiil.
 8—10. I Cl. Dansk Stiil.
 3—6. IV st. Cl. Religion.
 3—6. III stud. Cl. Dansk Stiil.
 3—6. III Realcl. Dansk Stiil.
 3—6. II A. og B. Regning.

Mandag den 8de Juli.

- 8—11. VI og V Cl. Latinsk Stiil.
 8—12. V Realcl. B og IV Realcl. Engelsk.
 8—11. IV st. Cl. Dansk Stiil.
 11—1. III Realcl. Regning.
 3—6. IV Realcl. Dansk Stiil.
 3—6. III st. Cl. Naturhistorie.
 3—6. II Cl. A. og B. Dansk Stiil.
 4—6. I Cl. Regning.

Tirsdag den 9de Juli.

- 8—10. VI Cl. Historie.
 8—11. V st. og V Realcl. B. Fransk.
 8—11. IV st. Cl. Latin.
 11—1. IV Realcl. Regning.
 8—11. III Realcl. Religion.
 8—11. II Cl. A. og B. Naturhistorie.

Onsdag den 10de Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Historie.
 8—11. V st. og V Realcl. B. Tydsk.
 8—11. IV st. Cl. Arithmetik.

- 8—11. IV Realcl. Engelsk Stil.
 8—11. III Realcl. Naturhistorie.
 8—12. II Cl. A. og B. Danst.
 3—6. VI Cl. Naturhistorie.
 3—6. IV Realcl. Mathematisk.
 3—6. III st. Cl. Religion.
 3—6. I Cl. Historie.

Torsdag den 11te Juli.

- 8—12. VII Cl. B. Latin.
 8—11. V st. og V Realcl. B. Naturhistorie.
 8—11. IV st. Cl. Græsk.
 8—11. III st. Cl. Arithmetik.
 8—11. III Realcl. Fransk.
 8—12. II Cl. A. og B. Historie.
 3—6. VI Cl. Religion.
 3—5. IV Realcl. Tydsk.
 3—6. I Cl. Naturhistorie.

Fredag den 12te Juli.

- 8—11. VI Cl. Latin.
 8—11. V st. Cl. Historie og Geographie.
 8—11. IV st. Cl. Naturhistorie.
 3—6. III st. Cl. Latin.
 3—6. III Realcl. Historie.

Lørdag den 13de Juli.

- 8—11. VI Cl. Græsk.
 8—11. V Realcl. B. Historie og Geographie.
 8—11. IV st. Cl. Tydsk.
 8—11. IV Realcl. Naturhistorie.
 8—11. I Cl. Geographie.
 3—6. III st. Cl. Tydsk.
 3—6. III Realcl. Engelsk.
 3—6. II Cl. A. og B. Geographie.

Mandag den 15de Juli.

- 8—12. VII Cl. B. Græsk.
 8—12. VI Cl. Mathematisk.
 8—11. IV Realcl. Fransk.
 8—11. I Cl. Danst.
 3—5. V st. Cl. Latin.
 3—6. IV st. Cl. Geometrie.
 3—6. III st. Cl. Fransk.
 4—7. III Realcl. Arithmetik.

Onsdag den 17de Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Naturlære.
 8—11. VI Cl. Geographie.
 8—10. V st. Cl. Græst.
 8—11. III Realcl. Tydsk.
 8—11. II Cl. A. og B. Tydsk.
 3—6. V Realcl. B. Naturlære.
 3—6. IV st. Cl. Franst.
 3—5. IV Realcl. Religion.
 3—6. I Cl. Religion.

Torsdagen den 18de Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Arithmetik.
 8—11. VI Cl. Franst.
 8—11. IV st. Cl. Historie.
 3—6. V st. Cl. Religion.
 3—6. III st. Cl. Historie.
 4—7. III Realcl. Geometrie.
 3—6. II Cl. A. og B. Franst.

Fredagen den 19de Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Geometrie.
 8—11. VI Cl. Tydsk.
 8—11. IV st. Cl. Geographie.
 8—11. IV Realcl. Historie og Geographie.
 3—6. V st. Cl. Mathematik.
 4—7. V Realcl. B. Mathematik.
 3—6. III st. Cl. Geographie.
 3—6. III Realcl. Geographie.
 3—6. II Cl. A. og B. Religion.
 3—6. I Cl. Tydsk.

Løverdagen den 20de Juli Kl. 4 Efterm.
 Translocation og Bekjendtgjørelse af Afgangsexamens Udfald.

Mandagen den 22de Juli Kl. 8 foretages Indlemmelsesproven med dem, som ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

Disciplenes Fædre og Foresatte samt andre Skolens og Videnskabernes Belyndere indbydes herved til at bære disse Examinere med deres Nærværelse.

Henrichsen.